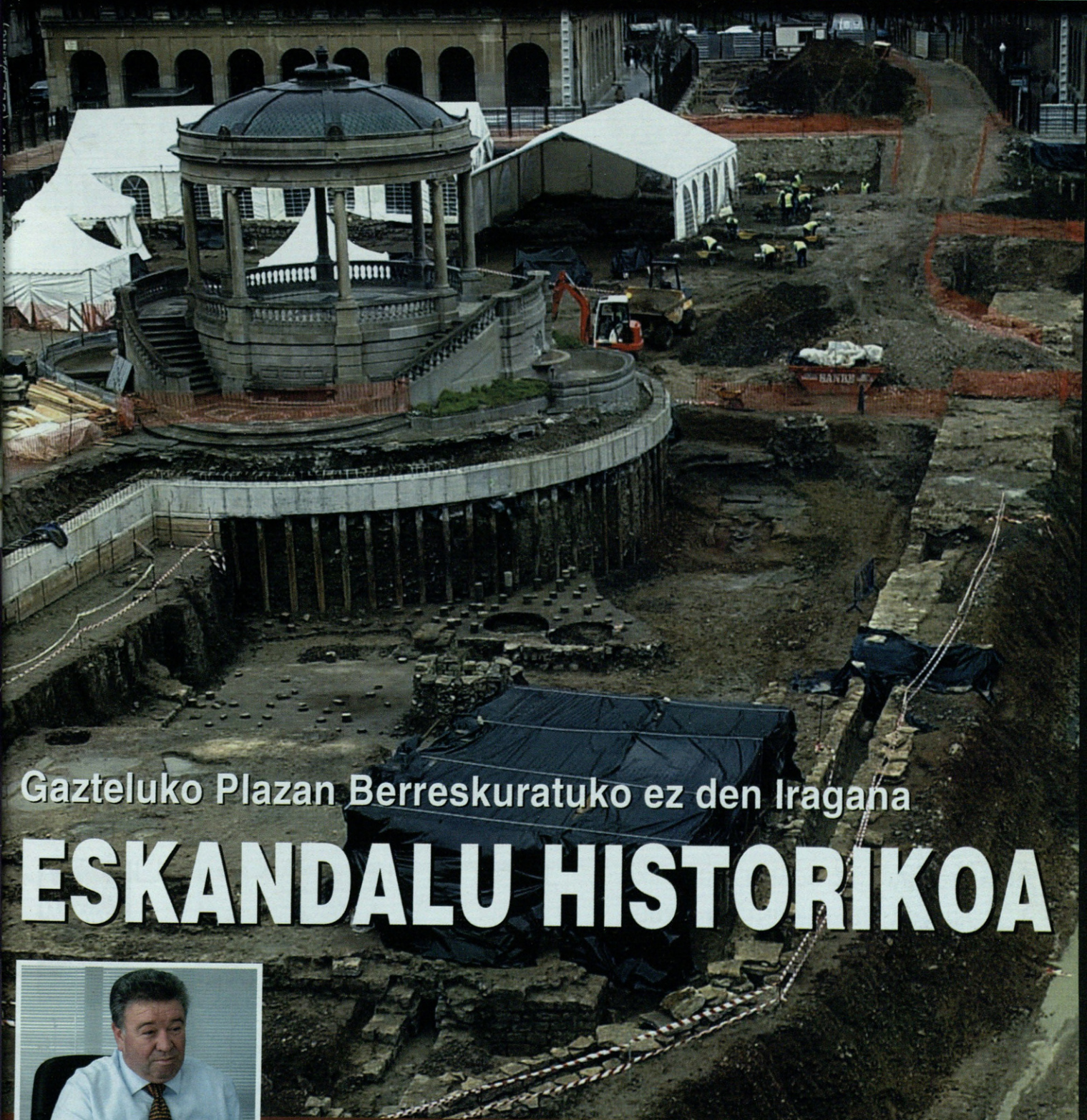

Victor Aierdi: "Hori da zintzilik dugun erronka, PP integratzea"

ARGIA

E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

Gazteluko Plazan Berreskuratuko ez den Iragana

ESKANDALU HISTORIKOA

Miguel Madariaga:
"Taldea Tourrean sartzea lortuta, utzi egin nahi nuen"

ARGIA

E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

Behar duzun informazioa

Elkarrizketak, denbora-pasak, ibilaldiak, umorea, erreportajeak, eta beste mila kontu, euskaraz eta astero zure etxean.

• URTEBETEKO HARPIDETZA

HEGO EUSKAL HERRIAN
104 €

IPAR EUSKAL HERRIAN
126 €

ARGIA HILABETEZ DOAN EZAGUTZEKO
AUKERA ERE ESKAINTZEN DIZUGU
ETA HARPIDETZA EGINEZ GERO OPARI
HAUETAKO BAT JASOKO DUZU:

ESKAERAK EGITEKO

943 37 15 45 ☎ • harpide@argia.com

Argazkia: Mikel Saiz
Disseinua: antza S.A.L.

DANI BLANCO

■ Dagoeneko debekatu dute bolantekin arrantzatzea 12

ALBERTO ELOSEGI

■ Patziku Perurena: "Literatura funtsean bizio pertsonala da" 37

ALBERTO ELOSEGI

■ Hurbileko informazioa sarean 16

ARTURO

■ 75 urtez txistua babesten 40

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis.	4
Asisko Urmeneta	4
Irakurleak mintzo	5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa	6
Elkarriketa: Victor Aierdi.	9
Xabier Letona	9

EKONOMIA

Dagoeneko debekatu dute bolantekin arrantzatzea. Daniel Udalaiz	12
---	----

EUSKARA

Hurbileko informazioa sarean. Lore Agirrezabal	16
--	----

GIZARTEA

Gazteluko Plaza: Mendeetako historiaren galera. Xabier Letona / Nagore Irazustabarrena	18
Elkarriketa: Miguel Madariaga. Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre	28

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	34
Elkarriketa: Patziku Perurena. Mikel Asurmendi	37
Euskal Herriko Txistulari Elkarte: 75 urtez txistua babesten. Iñaki Guridi	40
Berto entziklopedia. Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre	42
Orain dela 30 urte. Pilar Iparragirre	44

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	46
Agenda	49
Bizia	50
Ihesi	51
Denbora-pasak	55

IRITZIAK

Politika: Jean Louis Davant	8
Kultura: Amets Arzallus	36
Azkena: Iñaki Mendiguren	58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitarapen honen edizioak laguntzaile:

kutxa
zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

Jabetza: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta
Zuzendaria: Pello Zubiria.
Zuzendari orde: Xabier Letona.
Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua.
Produktzioa: Berdaitz Goia.
Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irueta, Izaskun Jauregi.
Sustapena: Kike Amonarriz.
Argitalpenak: Bego Zuza.
Harpidetzak: Edume Urruzmendi.
Bezeroen harrera: Olatz Korta.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña Soraluze.
Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde.
Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00.

Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Gazteluko Plaza 44, 3.eskuina. 31001 Iruñea.

Tel.: 948 22 22 85.

POSTA ELEKTRONIKOA:

Erredakzioa: kazeta@argia.com

Komertziala: komertzial@argia.com

WEB ORRIALDEA

www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P. Koop. Elk.

Urtebeteko harpidetza:

Hego Euskal Herria104 euro

Ipar Euskal Herria126 euro

Espainia104 euro

Beste atzerriak133 euro

Airez208 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Ametzagaina Taldeko partaidea da

Zuzendari agurgarri hori:

Publikoki eskerrak eman nahi dizkit nire eskutitza zure aldizkarian argitaratzeagatik (uste dut aurtengo otsailean izan zela).

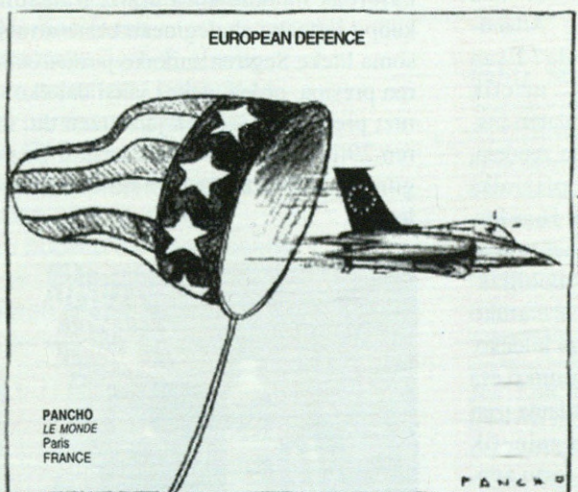
Bilboko Eloy Untzaluren erantzunak ikaragarri hunkitu nau. Datorren apirilean

berak laguntza emango dit nire ama erretiratuarentzat, "behartsua" esatearen pareko dena.

Berriz ere eskerrik asko eta Jaungoikoak euskal herritarrek bedeinka ditzala.

MARIO ARMBURU
Buenos Aires (Argentina)

Pancho, Frantziako "Le Monde" egunkarian

-Europako defentsa

Hiruko Txikian

ERGELAK

Guztia zeukaten prestaturik girabazteak galtzailerik beharko ez balu bezala, eurentzat salbu, edozeinentzat jokatzeko aski bailitzan. Beren aurka jokatu ahal izatea eta galtzea edonorentzat aski ohore zelakoan, garai bateko Chamartin oraingo Bernabeun Errege Kopako finala Gobernu taldearekin konpartitzea nahikoa sari bazelakoan, erregea eta erregina bera zuriak zirela jakitunak, guztia zeukaten alde Galiziako A Coruña ezik. Canal + ekoak Ser irrati katekoekin batera izan ziren Real

Madrid beste galaxia bateko taldea zela esaten lehenak, Hierro, Figo, Zidane, Raul, Roberto Carlos, talde jokalaria baino ospe bila dabiltsan aberats berri batzuen proiektuaren bost enpresa direla ezkutatu, beste taldekide gositien bekaizkeriaz hamalauagotzen direnak. Hedabideek bermatzen diote futbolari arrakasta, Hego Amerikako eta Europako erlijio jarraituen izateraino heldua dena, militante bero sufrituen leialtasunaren gainean eraikia. Neurea barne ●

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O

TXANPONA

LEMOIZ, 'ATLANTIDA'?

Bizkaiko Diputazioak Lemoizko zentral nuklearra izango zenaren instalazioak zientzia hiri bilakatu nahi ditu. Proiektuak badu izena dagoeneko: "Atlantida". Izango al da? Esan daiteke 1984. urtetik Lemoizko zentralaren instalazioak geratuta zeudela, nahiz eta ofizialki 1994.ean geratu. Hori lortzeko, izerdi eta negar asko egin zen: herri mobilizazioak, borroka armatuko ekintzak eta zazpi hildako. Inposizio ekonomiko eta politiko baten ordaina izan zen. Guztiaren gainetik lanak geratzea lortu zen, eta orain munstro nuklear hori "Atlantida" batean bilaktuko balitz, zentralaren behin betiko itxieraren berme ofiziala litzateke. Hala ere, badago zer argitua oraindik. Lur-zoru eta eraikin horiek publiko izan beharko lukete, hiritarrok argiaren ordainagiriaren bitartez 2.900 milioi euro ordaindu baitizkiogu Iberdrolari. Norenak dira eraikin eta lur-zoru horiek orain? Zergatik ez zaie herri mugimenduei kontsultatu Lemoizentzako erabilera berria erabaki aurretik? Ez ote gaude inposizio berri baten aurrean? Herriarren arteko eztabaida ezinbestekoa da. Ez dezagun historia ahantzi ●

◆ DANIEL UDALAITZ

SEGITIK BATASUNARAINO

EZKER ABERTZALEKO Segi erakundearen aurkako sarekadek salbuespen egoeran jartzen dute euskal gazteriaren sektore bat, honek, besteak beste, gatazkaren zurrumbiloan dakarren sakontze mingarriarekin. Pentsamendu eta erakundetze askatasuna zigortzen ari dira Entzutegi Nazionala eta Espainiako Gobernua-jarduerekin eta ez ustezko delitu pertsonalak, edozein zuzenbide estaturen oinarritzko baloreak hankaz gora utziz. Batasuna legez kanpo jartzeko ahaleginean beste urrats bat ere soma liteke Segiren aurkako jardueretan. Eltzea ren presioa, ordea, nekez jaitsi daiteke sua bizituz; presioak ateratzen jarraitzen du, martxoaren 29tik apirilaren 1era Elorrioren Gazte Topaguneak antolatutako ekitaldietan ikusiko den legez.

MIKEL SAIZ

■ Iruñean egindako gose grebaren une bat

ERREFERENDUM AUKERA IPAR IRLANDAN

AUTODETERMINAZIO eskubidea gurean ere horren pil-pilean dagoenean, ezustekoa Ipar Irlandatik etorri da, David Trimble UUPko buruzagi unionistak 2003an Irlandarekin bat egin edo ez erabakitzeko erreferenduma antolatzeko eskatu duenean. Alderdi nazionalista irlandarrek ondo hartu dute proposamena eta beren ustez Irlandarekin bat egiteko aukeraren atea zabaltzen da aurrera begira. Gakoa nazionalista

irlandarren hazkunde demografikoan legoke, eta aspaldi erroldarik egin ez bada ere, irlandar nazionalistak unionisten aldean asko hazi direla pentsatzen da. Stormonteko Akordioaren arabera, zazpi urtez behin egin ahalko da mota honetako kontsultaren bat.

FORU HOBEKUNTZAREN 20. URTEURRENA

NAFARROAKO Foro Hobekuntzaren 20. urteurrena ospatu den honetan, ospakizun ekitaldiak bere menara antolatu ditu UPNk, gizarteratu gabe eta Nafarroako eremu politiko zabal baten hoztasunaren aurrean. Ezin da esan egungo eredu instituzionalak Nafarroako gizartearen aurkako jarrera duenik; aitzitik, Nafarroako esparru politiko zabalenak eredu hori babesten

B A H E A

- German Kortabarria ELAko komunikazio arduraduna Segiren aurkako operazioaz: "Gaur nik uste dut Euskal Herrian edozeinek badakiela horrelakoetan tortura eta tratatu txarrak izaten direla, horren ondorioak agertzen direlako".
- Jaime Mayor Oreja, EAEko PPren lehendakaria: "Herrizango Saila eta Eusko jaurlaritza ez dira eraginkorrak izan komandoak atxilotzerakoan, kale borrokako taldeak desegitarakoan eta zinegotziei babesa ematerakoan".

IDAHOTIK AUSARDIAZ

Folklorearen irudi hutsarekin lotu izan dira sarritan Ameriketako euskaldunak. Idahoko amerikar-euskaldunek uste ustelarena gogorarazi dute bertako legebiltzarrean aurkeztutako hiru hankako proposamenarekin: biolentzia eza, bake prozesua eta autodeterminazioa Euskal Herriarentzat. Harrigarria zaigu Euskal Herrian Bush administrazioko norbait etxeiko arazoetan eskuhartu beharrean ikusteaz; harrigarriagoa beharko luke izan EAEko erakunde garrantzitsuenetatik Idahokoari eman zaion oihartzun eta sostengu publiko eskasa. Joseba Azkarraga Jaurilaritzako sailburuaren salbuespenak, akaso ageriago utzi du bultzada eza hori.

du. Edonola ere, eta hor kontraesan handiena, eredu horrek gizartean duen sostengua ez da oraindik ohiko hauteskondeez aparteko kontsulta argi eta zuzen batean frogatu.

FRANTZIA ETA OLANO AUZIA

ERREAKZIO ugari zabaldu da Juan Mari Olanoren (AABetako kidea) estradizio auziaren inguruan. Paueko Auzitegiak martxoaren 22an jakinaraziko du bere iritzia. Hiru dira aurreikusitako aukerak: Espainiaren estradizio eskaera ez onartzea, onartzea edo informazio gehiago eskatzea. Onartzen badu, defentsak bost eguneko epea du Kasazio Gortean helegitea aurkezteko. Azken errekurtsioa Estatuko Kontseilura jotzea da. Informazio gehiago eskatzeak prozeduraren luzapena ekarriko luke. Frantziako

Anabel Esclapez prokuradoreak (fiskala) gaizkile elkarteko kideztan sartu ditu Juan Mari Olanori leporatzen zaizkion ekintzak. Olanoren abokatuek, berriz, "iritzi delitua" zigortu nahi dutela diote. Euren iritziz, eskaera honek begi bistan utzi du botere politiko eta juridikoaren arteko mugarik ez dagoela.

UDAL ZERRENDA BATERATUAK

PP eta PSE-EEko zinegotziek bizi duten egoerari aurre egiteko, udal hauteskundeetan 'herri zailetan' zerrenda bateratuak egiteko PSEren proposamenak ez du ezezko borobililik eragin alderdien artean, baina agerikoa da ilusio berezirik ere ez duela sortu. Horren sentsiblea den gaiaren aurrean urratsak ondo neurtzen ari direla dirudi.

■ Pablo Mosquera.

IZPIAK

Pablo Mosquera UAko Arabako Diputazioko Kirol eta Gazteria diputatuak zentsura mozioari egin beharko dio aurre. Altube gazte elkarteari gimnasia egiteko tresneria erosteko 18.000 euroko dirulaguntza eman zion, eta tresneria hori Arakako koartel militarrean jarri zuelako bi hilabete eta erdiz.

Jose Luis Rodriguez Zapatero PSOEko idazkari nagusia larri dabil Jose Maria Aznar Espainiako gobernu-buruarekin biltzeko. Zinegotzien segurtasunaz hitz egiteko bilera hitzartua zuteanean, Aznarrek ezezkoa eman zion Itun Antiterroristarekiko sozialisten leialtasun eza argudiatuz.

Mariano Rajoi Espainiako Barne Ministroa ez zen izan ETAK mehatxatutako zinegotzien segurtasunaz hitz egiteko Eusko Jaurilaritzak antolatutako bileran. Honek kritika gogorrek ekarri dizkio, baina Rajoi ez da kikildu eta bilera hura "juerga politikoa" zela adierazi du.

■ Mariano Rajoi.

- Nekane San Miguel epaileak 'Elkarri' aldizkarian PP eta PSOEren justiziari buruzko itunaz esana: "Nik uste dut paktu honen inguruan ere literatura asko egin dela. Justiziak justizia izateko, lehenik eta behin behar duena independentea izatea da. Lehen nahiko zalantza zegoen bere independentziaz, eta nik uste dut momentu honetan oraindik zalantza gehiago sortzen dituela".
- Jon Juaristi, Espainiako Cervanteseko Institutoko zuzendaria: "Muturreko bakezaletasuna oso kaltegarria izan da Euskal Herrian, eta horrela jarraitzen du izaten".

Euskal eskizofrenian

Frantziako Errepublikan hurbiltzen ari zaizkigu presidente berriaren hautatzeko bozkak. Dagoneko ezagutzen ditugu hautagai nagusiak, baita asmatzen bigarren itzuliko lehian egonen diren bien izenak. “*De facto*” aspaldian hasia da kanpaina, betiko “*langue de bois*” aspergarrian. Egurra (leña) ala zura? (madera). Kasu honetan, “egurra” erran dezakegu iparraldeko eta nafarrek ere, erregai merkea baita hautagaiek saltzen digutena. Arte guti du hor, bertzalde, euskal arazoak, edo batere ez.

Beraz, apetitu eskasa nabaritzen dut hiritarren artean, are eskasagoa abertzaleen artean. Zeren bozkatzera joan behar genuke? Errepublikarrak gara, naski, batzuek ez uste izan arren, baina Euskadikoa da guk nahi dugun Errepublika. Eguna etorriko delarik, haren alde bozkatuko dut, haatik, ez gaude horren bezperan, iparraldetik bederen.

“*Citoyen français de nationalité basque*”: nazioz euskalduna naiz, baina hiritargoz frantziarra. Ezin konponduzko ekuazioa teoriar: “*la quadrature du cercle!*” Praktikan, aldiz, bizi behar, eta nolabait moldatzen gara, eskizofrenia handi bati esker. Kontsolatzen gara pentsatuz are nekezago zirela gure aiton-amonak. Segurki ez ziren abertzaleak, sortzekoa baitzen hitza ere, baina euskaldunak ziren errotik, naturalki, eta bertzerik ezer ez.

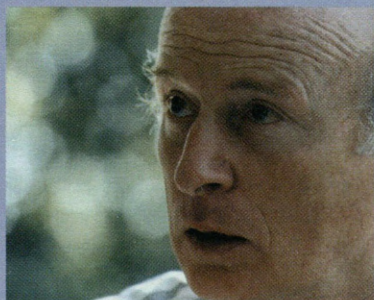
EUSKALDUN peto petoak. Victor Hugok idatzi zuen bezala: “*Euskaraz jaio, euskaraz mintzo, euskaraz hiltzen ziren. Aberri bat*

da euskara, kasik erran dut erlijio bat...” Eta bizkitartean, mundu ofizialak erraten zien ez zutela deus balio euskal hizkuntzak eta erkidego naturalak, oztopo zirela, baztertu beharreko zaharkeriak eta zabarkeriak. Estatu arrotz eta urrun horren meneko zeuden. Eta berek ezin asma ordainez berena zitekeen Estaturik, funtsean ezertarako ez baitziztaien horrelako erakunde bat, non ez zen ulertezinezko eginbide inutil eta nardagarri batzuen inposatzeko, dirua zurgatuz gainera.

Baina lagundu, deusetan ez zituen laguntzen Estatuak, hartarik at bizi ziren ahal bezala, beren kasa, beren erara, beren izerdiaz. Halako sasi Jainko eta idolo barbaroa

zitzaion, basa latin bitxi batean mintzo gainera, bere ezin ahoskatuzko “EU” teutoniko harekin: onik ez ziezaieken egin, kalte bai ordea. Holako frantsesak ziren gure arbasoak XIX. mende bukaeran.

Lastar, ikasi behar izan zuten bai frantziarrak zirela, uda batez mutikoak eta gizon gazteak bildu zituztelarik jendarmek belhar eta gari soroetan, treinean sartzeko “Gerla Handi” hartako bidean. Haietan ene aitagarreba izan beharra zen Panpili Iriart, Amendüze Jauberrikoa. Euskalduna zen eta kito, baina harriduraz jakin zuen Frantziako hiritarra zela, baita ongi ordaindu ere bere bizi guzian, sona gaiztoko arroila haietan bilduriko zauriekin: bata eskuan, handiena ariman.

Jean Louis Davant
Idazlea

**“Bortxazko hiritar bezala,
eginbide batzuk bete behar ditut,
nahi ala ez (...) Ene ahal guztiz
baliatuko naiz bozka horietan,
ilusiorik gabe, naski. Lehen
itzulian aurki dezaket hein bat
gustuko hautagai bat, hala nola
Noel Mamere berdea”**

ABERRI txikia eta handia: eskizofrenia. Hitza ez zukeen ezagutzen nire aitaizunak. Gauza bai, ordea, eta harekin hainbat gizon gaztek. Nola elkarri lotu beren bi polo zaurituak? Sakrifikatu zituen jende haiei erantzun bat zor zien Estatuak. Baina, munstro hotzetan hotzena da Estatu, Nietzscheren hitzetan. Erantzuna asmatu zuena izan zen Ibarnegaray euskaldun diputatu sonatua, bera ere gerlari ohia: “Aberri txikia (aberri) handiaren baitan”.

Baina hara! Aberri txikia ez du ezagutzen Marianak. Hil bedi amaren hizkuntza, bakarra egon dadin amaizunarena! Beraz, hasetik nabaria zena onartu behar izan dugu azkenean: aberria, amerria da, ama da. Ama bat daukagu, bakarra. Ez baitezpada eta derrigorrez bertzeak baino ede-

rragoa, baina geurea, zinez bakarra.

Bitartean zer egin? Bortxazko hiritar bezala, eginbide batzuk bete behar ditut, nahi ala ez. Ordainez bazter utzi behar ote ditut eman dizkidan eskubideak? Segurki ezetz! Garizuma egiten duenari, ihauteriak ezin zaizkio debekatu! Beraz, ene ahal guztiz baliatuko naiz bozka horietan, ilusiorik gabe, naski. Lehen itzulian aurki dezaket hein bat gustuko hautagai bat, hala nola Noel Mamere berdea. Bigarren, Chirac-en papera zakarrontzira! Eta Jospinek ene botoa merezi beharko du hiru euskal puntu haietan: euskara, departamendua, presoak. Bertzela ber, ontzira harena ere! ●

V I C T O R A I E R D I

Elkarrik ekaina arte luzatu du bestela amaitzear legokeen Bake Konferentzia. Konferentziaren orain arteko ibilbideaz, autodeterminazioaz eta etorkizunari begirako giroaz jardun dugu Iruñean Elkarriko Koordinatzailearekin.

“HORI DA ZINTZILIK DUGUN ERRONKA, PP INTEGRATZEA”

Ekaina arte luzatu ez balitz, dagoeneko Bake Konferentziaren azken txanpan egongo ginateke. Luzatzeak konferentzia hobeto amaitzeko aukera emango du?

Denboran luzatzearen arrazoia PSE-EEri parte hartzeko aukera handiagoa ematea da eta horrez gain, gizarte bultzada eta babes ekonomiko handiagoa lortze aldetik ere aukerak zabaltzen dira. Lau mobilizazio egingo dira lau hiriburuetan eta, oro har, Bake Konferentziari amaiera indartsu, sendo eta ona emateko aukera zabaltzen da. Aste Santutik ekaina arte parte hartze soziala, eztabaida soziala eta alderdien orrialdearen emaitzak -baldin badaude- ezagutzeko aukera izango dugu.

■ **Alderdien orrialde horri dagokionez, une zailak eta blokeo egoerak izan ei dira. Orain arte, ondo gaintu al dira?**

Elkarriketa sakon guztietan bezala, dialektika logiko bat eman da. Hau da, jarrera positiboa egon da eta korapiloak eta eztabaidak ere bai. Moderatzaile taldea eta alderdien artean sortu da elkarlan, komunikazio eta eraikitze harreman bat eta gu pozik gaude alde horren abiadarekin. Ez dakit blokeo egoera esango nukeen, gehiago esango nuke une arinagoak eta geldoagoak. Oraingoz ongi doa eta ikusiko da azken emaitzak zein partaidetza eta sakontasuna duen.

■ **PSOEn nolabaiteko onespén bat lortu duzue, sektore batzuen aldetik behintzat, eta esan liteke mundu sinboliko hori ordezkatuta dagoela Konferentzian. Eta PP?**

Hori da oraindik zintzilik dugun esparrua eta erronka. PP da honetan konfiantzarik ez duen bakarra eta prozesuan

MIKEL SAIZ

■ **“Quebecen ez dute autodeterminazio eskubiderik aitortua legedian, baina autodeterminazioa gauzatzeko zenbait tresna dute, besteak beste herri kontsulta”.**

zehar egin dugun bezala, amaierari begira saiatuko gara PPren parte hartze maila bat lortzen. Herri honetan indar sendo bat prozesu batetik kanpo geldituz gero, akordioak ez dira eraginkorrak eta, bistan da, PP-UPN herri honetako indar sendo bat da. Guk oraindik ez dugu amore eman.

■ **Ez dirudi erraz duzuenik, ezta sinbolikoki ere.**

Ezaguna da PPren eredia eta honek dituen mugak. Baina politika nabarduren erresuma da, eta alderdi guztien artean bake prozesua bultzatzeko abiapuntu

bateratua bilatze horretan, bilatuko genuke zerbait PP ere erakartzeko.

■ **Bake Konferentzia hau eta 1995ean egin zenutenaren arteko zer desberdintasun ikusten duzu, oro har esanda?**

Oraingo Bake Konferentzia mugatua da, zehatzagoa eta bizi dugun garaiarekiko egokiagoa da. Orain ez da letra handiz idatzitako irtenbide hori bilatzen, irtenbiderako printzipio eta bermeen elkar trukatzeko eta finkatzeko bat baizik. Bestetik, oraingoa indar politiko gehiagok parte hartzen du eta Nafarroako

MIKEL SAIZ

■ “Gizarte anitz batek bere etorkizuna definitzeko unean zein printzipio eta zein prozeduretan oinarritzen den. Hor dago koxka”.

indarren parte hartze aldetik ere zabala goa da. 1995ekoak elkarriketa eta alderdi guztiak foro batean ikustearen islatze grafikoaren indarra izan zuen. Oraingoa, halaber, parte hartze sozial zabal eta sendoaren gainean oinarritu da, eta horrek zilegitasuna eta indarra ematen dio.

■ **Udal hauteskondeei begira, PP eta PSOEko zerrendetan joateko eskaintza egin duzue. PPK gaizki hartu du proposamena eta PSOEk ongi. Eman al dizuete sozialistek erantzun zehatzagorik zerrenden osaketa dela-eta?**

Egoera berezi eta larri baten aurrean Elkarrik bere ekarpena egiteko jarrera azaltzen du honekin. Beste egoera berezi eta larri batzuen aurrean ere berdin egin izan dugu. Hau nola gauzatuko den? Ez dakit, oraindik denbora asko falta da eta oraingoz eskaintza besterik ez dugu egin. Honek aurrera eginez gero, agian azter-

keta sakonagoa eskatuko luke, nola egin, agian beste talde batzuk sartu...

■ **Keinu sinbolikoa mundu baterantz. Dinamika bat sor dezake honek, eta agian behartuko zaituzte giza eskubi-deak urratzen diren beste eremu batzuetan ere antzerakoak egitera.**

Zalantzarik gabe, eta historian zehar

□ **“Moderatzaile taldea eta alderdien artean sortu da elkarlan, komunikazio eta eraikitze harreman bat eta gu pozik gaude”**

egin izan dugu, bai Alternatiba Demokratikoaren ETaren bideo ospetsu harekin eta baita HBren Mahai Nazionala espetxeratu zutenean ere. Aurrerantzean mundu honetan ere halako egoerak sortuko balira, Elkarrik bere jarrera hitzetatik ekintzetara eramango luke.

■ **Gai honekin lotuta dago udal hauteskundeetarako zerrenda batera-**

tuak osatzea. Zer iritzi diozu proposamenari?

Elkarrin oraindik ez dugu horren inguruko hausnarketarik egin. Dena den, aukera politikorako askatasuna eta adierazpen askatasuna oinarritzekoak dira bai demokrazian, bai elkarriketarako eta baita bake prozesurako ere. Edozein eratan, guk uste dugu irtenbideek denboran sostengarriak izan behar dutela eta ez bat-batekoak. Aztertu beharko litzateke hau sostengarria den ala ez.

■ **Autodeterminazioaz asko hitz egiten da azken boladan. Zuek ere, besteak beste, horretaz jardun duten quebecdarrak ekarri dituzue Euskal Herrira. Autodeterminazioak, azken finean, gizarte batek erabakitzen duela adierazten du. Alderdiak lantzen ari diren orrialde horretan, gai horretara heltzeko kontsentsuak ari al dira zabaltzen?**

Hori da erronka, baina kontsentsuak gaur egun seguruenik ez dira edukietan oinarrituko, printzipio eta prozeduretan baizik. Gure ustez, badago eremu komun bat Euskal Herrian, alderdi guztiek har dezaketena abiapuntu gisa, eta jakina, arazo politikoari heldu behar dio; hau da, gizarte anitz batek bere etorkizuna definitzeko unean zein printzipio eta zein prozeduretan oinarritzen den. Hor dago kokka.

■ **Quebecdarrak eta irlandarrak ekarri dituzue Euskal Herrira. Zer ikas dezakegu Quebecetik eta zer Irlandatik?**

Quebecetik ikas dezakeguna: bat, proiektu guztiak dira zilegiak; bi, demokraziak, zuzenbideak eta politikak badiu nahiko tresna, soberania, identitate eta hizkuntzaren inguruko gatazkei irtenbide positibo, dinamiko eta eraikitzaileak emateko; eta hiru, sakoneko banaketak dituzten gizarteek negoziazio iraunkorra ohitura gisa baneratu behar dute eta hori gero maila juridiko politikora eraman.

■ **Eta Irlandatik?**

Elkarriketa, politika eta alderdi guztien arteko negoziazioak, sufrimendua alboratzeaz gain, borroka armatuak ematen ez dituen emaitzak eskaintzen ditu. Gatazka armatu batetik bake prozesu bat nola sortu, hori da Irlandaren eredu.

■ **Bi eredu horietan, dena den, autodeterminazio eskubidearen nolabaiteko ezagutza onartu da, nahiz eta honi buruz ere irakurketa desberdinak dauden. Hemen oraindik, onarpen maila horietatik urruti gaudela dirudi.**

Ez bere konstituzioan ez legedian, Kanadako Konstituzioak ez du autodeterminazio eskubidea zehazki onartzen.

Kanadako Auzitegi Gorenaren ebazpen ospetsuan Konstituzioaren hainbat printzipio sakon aipatzen da eta egoera desblokeatzeko laguntzen dute: federalismoa, demokrazia, gehiengoaren borondatea eta gutxiengoekiko begirunea, eta konstituzionalismoaren nagusitasuna. Beraz, Quebecen ez dute autodeterminazio eskubiderik aitortu legedian, baina autodeterminazioa gauzatzeko zenbait tresna dute, besteak beste, herri kontsultak egiteko ahalmena, eta herritarren gehiengoak banaketaren aldeko hautua eginez gero, Kanadak hori ahalbideratzeko negoziazio prozesu bat zabaldu beharko duela dio. Hemen, sarritan autodetermi-

□ **“Alderdi politiko guztien artean bake prozesua bultzatzeko abiapuntu bateratua bilatzeko zeregin horretan, bilatuko genuke zerbait PP ere horra erakartzeko”**

nazioaren ezagutza zehatzaren bila egon gara eta hemen ikusten da printzipio sakonen garapena beste era batzuetan ere egin daitekeela.

■ **Autodeterminazioa dela eta, nahi den bezala garatu daiteke Irlandan eta Quebecen duten ahalmen maila. Dena den, zeharka besterik ez bada ere, kontua da badutela eskubide horreki-ko ezagutza bat, eta hemen ezagutza maila horietatik oso urruti gaudela.**

Bai, hemen urruti gaude, eta aztertu behar da hurbilpen hori nola egin daitekeen. Hori bakarrik egin daiteke demokrazian sakonduz eta giza eskubide guztiak errespetatuz, bai bizitzarena bai kolektiboena. Hori da erronka, hori juri-dikoki nola islatzen den eta gero nola gauzatzen den.

■ **Ekaina hor dago, nahiko gertu, eta Elkarrik beti egiten du diskurtso positiboaren alde, baina bizi dugun egoera ikusita ez dirudi baikortasunerako tarte gehiegirik dagoenik. Edo bai?**

Elkarriren aldetik baikortasunerako jarrera gure gizartearen ezaugarrietan oinarritzen da: parte hartzea, dinamismoa, mobilizazio ahalmena... Hor nahiko energia dago egoerari buelta emateko. Horrez gain, etorkizuna bera ere idatzi gabe dago, orrialde zuri bat da, eta errealtatea lantzen dugun arabera etorriko dira emaitzak. Horrela jarraitzea ez da jasagarria euskal gizartearentzat.

■ **Aurreko hamarkadaren hasieran ere, Elkarri sortu zenean, egoera jasan ezina zela aipatzen zen.**

Gero eta jasanezinagoa da eta guk uste dugu bake prozesuaren beharrean gaudela eta hau ezin dela urteetan luzatu.

■ **Bake Konferentziaren hasieratik aipatu izan duzue ekimen honek bake prozesuaren bidean urrats bat izan nahi duela. Emango al da urrats hori gizartea eta alderdi politikoei dagokienez?**

Nik uste dut baietz, erronka da ea alderdi guztiekin emango den. Bat kanpoan utzita errazagoa da, baina gure erronka urrats hori alderdi guztiekin egitea da, bai Batasuna bai PP ●

◆ **XABIER LETONA**

www.kaixo.com

Antxoaren kanpaina hastear dela, urtarrilaren 1etik aurrera ur komunitarioetan bolantak erabiltzea debekatu dela gogoratzea komeni da. Izan ere, arrantzarako aparailu horiek erabiltzearen ondorioz, espezie asko ari baitziren desagertzen.

DAGOENeko DEBEKATU DUTE BOLANTEKIN ARRANTZATZEA

DANI BIANCO

■ Euskal Herriko arrantzaleek eta haien organizazioek gogotik jardun dute bolantak errotik desagertarazteko.

Aurtengo urtarrilaren 1az geroztik, legez kontrakoa da deribako sareekin —pelagikoak edo bolantak ere esaten zaie— arrantza egitea ur komunitarioetan, indarrean sartu baita arrantzako aparailu horiek erabiltzeko legezko debekua. Europako Batzordeak 2001. urtearen bukaeraren onetsi zuen arrantzako aparailu horiek erabiltzeko debekua agintzen zuen dokumentua. Aparailu horien erruz, espezie asko desagertuz joan dira, modu masibo eta intentsiboan harrapatzeagatik, eta lehendik ere ernatua zuten organizazio ekologisten arbuioa.

Hastear da urteko lehen kanpaina garrantzitsua, antxoarena, eta, itsasora abiatzeko bezpera hauetan, komeni da gogoratzea Euskal Herriko arrantzaleak

urteotan, Euskal Herriko arrantzaleen eta Europako beste batzuen artean; batez ere, frantsesekin, haiek erabiltzen baitzituzten gehienbat.

■ Arrantzale euskaldunen borroka saiatuari esker, Europako itsasoetan bolantak legez abolitzea lortu da

eta haien organizazioak izan direla azken urte hauetan horrelako arrantza motaren kontra borrokan jardun dutenak. Hain zuzen ere, arrantzako aparailu jadanik legez kontrako horiek erabiltzearen ondorioz, liskar larriak izan dira, azken

Euskal Herriko arrantzaleek eta haien organizazioek gogotik jardun dute horrelako aparailuak errotik desagerrarazteko. Bidaia asko egin dituzte Europako Parlamentura, eta beren azalpenak eta eskakizunak parlamentarioei banatu dizkiete, sare pelagiko horiek kentzeko. Harreman ugari izan dute Espainiako eta EAEko gobernuekin. Azkenean, aitortu diete egindako lana eta emandako azalpenak, ur komunitarioetan horrelako

arrantza modua legez abolitzea-
rekin.

EUSKALDUNEN ESZEPTIZISMOA.

Orain, ikusi beharko da Frantziako, Irlandako eta Italiako arrantzaleek (batik bat haiek erabili izan baitituzte 1985az geroztik horrelako aparailu jadanik legez kontrakoak atuntxikia harrapatzeko, eta, ondorioz, espezie hori urritu egin da Bizkaiko Golkoan) ea errespatazen duten hemendik aurrera lege hori, baina bada halako eszeptizismo bat arrantzale euskaldunen artean.

Euskal Herriko arrantzaleen ordezkariak, Esteban Olaizolak, dagoeneko esan du kezka duela, zeren Frantziak eta Irlandak eginahalak egin baitituzte sare pelagiko horiekin jarraitzeko, eta beldur dela ez ote duten erabiltzen jarraituko, legezko debekua gorabehera. Arrantzale euskaldunen ordezkariak harritu egin dira sare pelagiko horien erabilera beste urtebetez luzatuko delako Mediterraneo itsasoko uretan, ezen hori ez dator bat Europako Ministroen Kontseiluak horretaz hartutako erabakiarekin. Horregatik, euskaldunen ordezkarien buruetan dabilen galdera da zergatik utziko duten beste urtebetez Mediterraneoan eta ez duten debekatuko gainerako ur komunitarioetan bezala.

Mediterraneoko atun gorria, espezie migratorioa da-eta, Bizkaiko Golkora lekualdatu ohi da. Hortaz, Euskal Herriko arrantzaleengan eragina duen kontua da Italiako hegialburra harrapatzen jarraitzea. Europako Parlamentuak, batetik, baieztatu du Irlandak eta Frantziak ezingo dutela atuntxikia bolantekin edo sare pelagikoekin harrapatu; bestetik, ordeza, beste urtebeteko baime-na eman dio Italiari Europako Batasunak orain legez kontrakoak diren aparailu horiek Mediterraneoan uretan erabiltzen jarraitzeko.

ARCACHONGO AKORDIOA.

2002. urte hau aurrekoak baino baiko-rrago ikusten dute arrantzale euskaldun-ek, atuntxikia sare pelagikoekin harra-
patzeko debeku horrekin, baina bada

ESPAINIAKO ARRANTZA KUOTAK

Tona metrikoetan

ESPEZIEA	2000	2001	2002
Bakailaoa	1.640	1.640	1.640
Antxoa	34.480	34.480	32.090
Hegialburra	6.365	6.365	6.365
Bakalada	74.000	79.910	44.166
Bakailaoa	8.866	8.952	8.952
Hegialuzea	---	19.493	19.493
Berdela	32.330	33.140	33.894
Txitxarroa	61.660	61.660	47.095
Zigala	2.695	2.395	1.828
Fletana	9.593	10.964	10.964
Sakoneko krabarroka	2.993	2.068	2.068
Oilarra	11.700	10.620	9.050
Mihi arraina	770	770	762
Liba	2.800	2.240	2.240
Legatza	17.240	11.969	12.679
Atun moja	---	---	14.681
Ezpata arraina	10.046	10.046	10.046
Zapoa	7.820	6.950	5.610
Platutxa leuna	120	95	94

Iturria: EUROPAR BATZORDEA

beste alderdi garrantzitsu bat ere, antxo-aren arrantzarako mesedegarri zaiena: Arcachongo Akordioa. Izan ere, han hitzartutakoa parte guztiek betez gero, saihestu egingo litzateke aurrerantzean liskar gehiago izatea Euskal Herriko eta Frantziako arrantzaleen artean. Horrela, Arcachongo Akordio horrek ezartzen du Frantziako arrantzaleek ezin dutela arrantzan egin Bizkaiko Golkoan uda-berriko denboraldian, eta ez du esplizi-

tuki esaten Euskal Herriko eta Kantabriako arrantzaleek udazkenean egin ezin dutenik.

1992an Akordio horretako dokumentua izenpetu zute-nean, antxoa arrantzaleak ez ziren udazkenean espezie horren arrantzan aritzen; iaz, ordeza, bai, aritu ziren, eta liskar gogorak piztu zituen horrek. Izan ere, Frantziako arrantzaleek eragotzi egin zieten harrapatutako arrantza aldi batez hango portuetan deskar-gatzea, hala nola gertatu bai-tzen Arroxelako edo Loriente-ko kasuetan. Urte garai hartan, iazko udazkenean, 37 itsason-tzi aritu ziren antxoaren arran-tzan Frantziako uretan: 12 Getariakoak, 7 Oriokoak, 1 Donostiakoak eta gainerakoak, 17 ontzi, Kantabriakoak.

Arrantzale euskaldunen ordezkariak espero dute aurre-
rantzean horrelako liskarrik berriro ez gertatzea eta zorroz-ki aplikatzea Arcachongo

Akordio puntu guztiak. Akordio horren arabera, Bizkaiko Golkoan harrapa daitekeen antxoaren muga maximoa 33.000 tonakoa da, eta horie-tatik 30.000 Euskal Herriko eta Kanta-briako arrantzaleei dagozkie eta beste 3.000ak Frantziakoei. Akordio horren baitan, orobat hitzartu zuten 9.000 tona uztea Frantziako Estatuari, baldintza-tzat jarritz hango arrantzaleek ez zutela arrantzan egingo udaberrian -martxo-

■ Bizkaiko Golkoan 33.000 tona antxoa harrapatu daitezke gehienez.

■ Harrapaketa gehiago baina diru sarrera gutxiago 2001ean

Eusko Jaurlaritzak emandako datu ofizialetatik ondorioztatzen denez, Bizkaiko eta Gipuzkoako baxurako flotak 2001ean arrain gehiago harrapatu zuen, baina diru sarrera gutxiago izan zituen salmentetatik. Horrela, datu ofizial horien arabera, Hegoaldeko Euskal Herriko itsasbazterreko flotak, 2001ean, 67.851,3 tona arrain harrapatu zituen guztira. Horrek esan nahi du harrapaketak %4 gehitu zirela aurreko urtearen aldean. Salmentatik ateratakoa, ordea, %5 gutxiago izan zen, 92,8 milioi eurokoa izan baitzen.

Espezieka, antxoaren harrapaketak %11,3 gehitu ziren; hegala burra-
renak eta atuntxikiarenak, aldiz, %60raino murriztu ziren. Baxurako sektorean, Gipuzkoako kaiek Bizkaikoek baino gehiago harrapatu zuten: lehenek 34.478 tona eta bigarrenek 33.373,1 tona. Diru sarreraren aldetik,

DANI BLANCO

diferentziak are handiak dira, zeren salmentatik izandako sarreraren bi heren Donostiako, Getariako, Hondarribiko, Mutrikuko eta Pasaia-ko kaiei dagozkie.

Bizkaian, Ondarroakoa da Euskal Herriko hamaika kaietatik handiena arrain harrapaketen kopuruaz den bezainbatean; izan ere, iaz, 18.433,6 tona sartu ziren, eta horietatik 5.778,8 antxo eta 4.174,8 berdela izan ziren. Ondotik darraio Bermeoko kaia, 13.789,7 tona harrapaturekin, zeinetatik berdelaren harrapaketa baita nagusia, 9.329,4 tonarekin. Getariako kaia doa atzetik, 11.222 tonarekin, zeinetatik antxoarenak nabarmentzen baitira. Euskal Herriko kaien artean, 2001ean diru sarrera gehien izan zituen Pasaia-ko izan zen, 22 milioi euroekin, eta ondotik jarraitu zion Ondarroakoa, 21 milioi euroekin ●

ren 20tik maiatzaren 31ra bitartean—, Euskal Herriko eta Kantabriako flotak arrantzu aldia egiten dutenean.

ARRANTZA KUOTA MURRIZTUAK AURTENGO. Europako Batzordeak oso arrantza kuota murriztuak ezartzea lortu zuen 2002. urte honetarako. Euskal Herriko arrantzaleez den bezainbatean, alturako arrantzaleek desengainua hartu zuten Bruse-lak ezarritako legatz kuotagatik. Baxurako arrantzaleak, aldiz, kontent dira Europako arrantzako ministroek aurtengo onetsitako antxo kuota-
rekin, zeren, Bizkaiko Golgorako, bere horretan mantendu baititu 33.000 tonak, eta horien %90 baitagozkio Espainiako Estatuari; hau da, 29.700 tona.

Europako ministroek Europako Batzordeak hasieran proposatutako murrizketak biguntzea erabaki zuten, eta 26.900 tonatan ezarri zuten legatzaren Harrapaketa Baimenduen Guztiz-
koa (TAC) flota komunitarioarentzat. Horrek esan nahi du %22 gehitu dela 2001eko 22.000 tonen aldean, nahiz eta kopuru hori 42.000 tonara iristen zen 2000. urtean. 26.900 tona horietatik,

Espainiako Estatuari 12.678 dagozkio, eta horietatik 7.560 arrantzale euskaldunek arrantzan egiten duten zonan harrapa daitezke: Iparreko Kalan (Bizkaiko Golkoa, Eskozia eta Gran Sol).

Sektoreko ordezkariak lehendik ere

erakutsi zuten kopuru horrekiko ezadostasuna, zeren, 2001. urterako agindutako 6.300 tonen aldean %20 gehitu bada ere, oraindik oso urrun geratzen dira 2000. urteko 12.600 tonak. Gainera, oso harrituak zeuden, eta ez zekiten zer irizpide

DANI BLANCO

■ Legatzaren harrapaketa %22 gehitu da 2001eko 22.000 tonen aldean.

□ Orain Frantziako, Italiako eta Irlandako arrantzaleek onartu berri den legea errespetatzen duten ikusi beharko da

erabili zituzten murrizketa horiek ezartzeko, zeren EBko Komite Zientifiko eta Teknikoak berak determinatu baitzuen biomasaren egoera ez zela horren kezagarria, eta TAC kopurua 39.000 tonaraino goratzera iritsi baitzen.

Beste espezie batzuek den bezainbatean (alboko taulan ikus daiteke), Europako arrantzako ministroek murrizketak agindu zituzten txitxarroaren kuota. Ondorioz, %23 beheratu zen, 47.095 tonaraino, eta horietatik 30.932 Bizkaiko Golkoari eta Portugalgo mendebalari dagozkio. Zapoia da beste espezie penalizatuetakoa bat. Horrela, Espainiako Estatuarentzako kuota %26,8ko murrizketa izan du Eskoziako iparreko eta mendebaleko uretan; Irlandako itsasoari eta Gran Soli dagokiona, berriz, 683 tonara jaitsi da. Azkenik, oilarraren kuota %14,2ko murrizketa jasan du Bizkaiko Golkoan.

BAXURAKO FLOTAREN BERRIKUNTZA. Bizkaiko eta Gipuzkoako baxurako flotaren berrikuntza erritmo onean doa aurrera, Eusko Jaur-laritzaren Nekazaritza eta Arrantza Sailak emandako datu ofizialeetatik ondorioztatzen denez. Datu horien arabera, flotaren batez besteko adina 8 urtetan kuantifikatu dute 2002. urte honetarako, 1999. urtean kalkulatu zen 21eko haren oso azpitik. Euskal Herriko baxurako flota berritzeko prozesuaren eragina, itsasontzien adinean ez ezik, haien tipologian eta eraikitze metodoan ere ari da nabaritzen. Horrela, azken hiru

□ Euskal Herriko baxurako flota berriztatzearen eragina itsasontzien adinean, tipologian eta eraikitze metodoan ari da nabaritzen

DANI BLANCO

■ Ondarroako portuak 21 milioi euroko diru sarrerak izan zituen 2001ean.

urteetako aldi honetan, zurezko kroskoa zuten ontziak flota guztiaren %80 izate-tik %35 izatera pasatu dira.

Berritzeko prozesu asmo handiko horren barruan, ontzi jabeek 1999tik

2001era bitartean 55 itsasontzi berri eraikitzea onetsi zuten, eta horietatik 28 Gipuzkoako kaiei dagozkio eta beste 27 Bizkaikoei ●

◆ DANIEL UDALAITZ

ARGIA

ren eskutik

OSKORRI

VIZCAYATIK ... BIZKAIARA

Laguntzaile:

Euskarazko herri aldizkariak beren aleak on-line ari dira jartzen Topagunearen laguntzari esker. Euskara elkarteak eta euskarazko herri aldizkariaren federazioak urrats garrantzitsua eman du herri komunikabideak teknologia berrien arora egokitze.

HURBILEKO INFORMAZIOA SAREAN

Egunkari eta aldizkari handien moduan, komunikabide txikiak ere sarean ditugu dagoeneko. Hemendik aurrera, Euskal Herriko herri nahiz hirietako albisterik berrienak ordenagailuan irakurtzeko aukera eskainiko du Topaguneak, euskara elkarteak eta euskarazko herri aldizkariaren federazioak. Izan ere, bere baitan hartzen dituen herri aldizkariak beren aleak oso-oso-rik Interneten jartzeko aukera eman die Topaguneak, eta, dagoeneko, Lasarteko "Txintxarri" eta Nafarroa iparraldeko eta mendebaleko "Ttipi-ttapa" aldizkariak on-line daude.

Laster, Euskal Herriko hainbat herri aldizkari Interneten irakurtzeko Topagunearen web gunean klik egitea nahikoa izango da. www.topagunea.com guneak, komunikabideei eskainitako tartean "Komunikabideak on-line" atal berria sortu du eta bertan jarriko dituzte euskarazko herri aldizkariak on-line.

Irakurleari bidea errazteko eta atal berri hori martxan jartzeko, lan handia egiten ari da Topaguneko Komunikabideen Saila azken hilabeteotan. Izan ere, herri aldizkari askok lehenik bazuen bere web gunea, baina aldizkaria on-line jartzeko baliabiderik ez. Federazioak hori egiteko laguntza eman nahi izan die, eta programa berezi bat garatu du; aldizkariak maketatzeko gehien erabiltzen den programaren hizkuntza (Quark) beste hizkuntza batera (Xml) bihurtzen duena,

ALBERTO ELOSEGI

hain zuzen. Federazioko koordinatzaile Juan Luis Eizmendik adierazi digunez, gaur egun, aldizkari gehienak Quark programan maketatzen dira, baina hori bere horretan on-line jartzea ez da egokia hizkuntza horrek leku asko betetzen duela, eta eginez gero, Interneten oso mantso ibiliko lirakeelako. Hori dela eta, Quark hizkuntza Xml hizkuntzan bihurtuko duen programa garatu dute. Programa amaituta dute, baina orain ezartze lana egiten ari direla esan digu Eizmen-

dik: "Aldizkari bakoitzean programa ezarri, erabiltzen irakatsi eta aldizkaria bukatu orduko, programa hori erabiltzeko ohitura sortu behar dugu hemendik aurrera".

Guztira, hogeita hamabi aldizkari jarriko ditu Topaguneak on-line. Besteak beste, Debagoienako "Goienkaria", Sakanako "Guaixe", Gasteizko "Geu" eta Arratiako "Arratia". Hainbeste aldizkari eta bakoitza hain desberdina izateak lana uste baino gehiago zaildu diela adierazi digu Topaguneko koordinatzaileak: "Aldizkari bakoitzak egitura oso desberdina dauka, sail desberdinak eta abar. Hori dela eta, aplikazio oso irekia egin behar izan dugu". Gainera, herri aldizkari gehienetan jende gutxi egiten du lan, eta asko boluntarioak izan ohi direnez, lanez gainezka harrapatu dituztela eta prozesua geldoago egin behar izan dutela esan digu. Dena dela, aldizkaria Xml hizkuntzara pasa ondoren, laster alea beren eta Topagunearen web gunean zintzilikatzeko aukera izango dute aldizkari bazkideak.

TEKNOLOGIA BERRIEN ABANTAILA. Aldizkariak on-line jartzea "lehenengo urratsa" besterik ez dela izan dio Juan Luis Eizmendik. Internet hain bitarteko merkea eta zabala izanik, eta geroz eta jende gehiagok erabiltzen duela kontuan hartuta, herri komunikabideek teknologia berrietara egokitu beharra daukatela iritzi dio Eizmendik: "Herri aldizkariak beti diruz estu ibili baldin bagara, orain ezin dugu baztertu horrelako zabalkundea hain merke eman diezagukeen bitartekoa".

Bazkide guztiak, nolabait, Topagunearen baitan ezagutzea ematea izan da aldizkariak on-line jartzearen helburua. Izan ere, euskara elkarteak eta euskarazko herri aldizkariaren federazioa bazkide guztien artean harremanak sortzeko eta

Euskara sailaren babeslea:

Hondarribiko herriak ere
Bai Euskarari

HONDARRIBIKO UDALA

elkarlana bultzatzeko sortu zen. "Web gunean hori azaldu nahi izan dugu, alegia, agertzea zein komunikabide dauden, zein egitasmo berri ditugun...", adierazi digu Eizmendik.

Beraz, herri komunikabideek Topaguneak garatutako programaren urratsak jarraituz aldizkaria Interneten zintzilikatzeak aukera dute orain, eta dagoeneko, batzuk hasi dira lanean. Lasarteko Txintxarri aldizkaria, adibidez, 2001eko azarotik dago on-line, eta bertako kide den Mila Eizmendik azaldu digunez, erraza izan da aldizkaria sarean jartzen hasia: "Aski da lagun bakarria prozesua gauzatzeko, itzulpeneko softwareak egiten baitu dena. Guztira hiru bat orduko kontua besterik ez da, gure kasuan".

"Txintxarri" aldizkaria Lasarteko Ttakun kultur elkarteak argitaratzen du. Iazko azaroan 10 urte bete zituen eta asmo berrien artean, web gunea osatzea eta elkarteak argitaratzen dituen bi aldizkariak ("Txintxarri" astekaria eta "Irakutzezin" gazteentzako aldizkaria) sarean jartzea zituzten buruan. Mila Eizmendiri "ezinbesteko betebeharrak" iruditzen zaio beren ekoizpena sistematikoki sarean edukitzea. Baina bere iritzi, "hori ekoizpen kostuak asko hazi gabe egin behar da", eta horretarako nahiaezkoa deritzo ekoizpen modua aldatzeari. Bere hitzetan, "hori horrela izateak bi gauza ditu eskakizun: laneko kultura eta prestakuntza aldatzea, ezinbestean".

EGUNEROKO DIGITALAK ERE BIDEAN. Aldizkariak on-line jartzen hasiarekin batera, beste erronka berri bat ere sortu zaie herri aldizkariari: aldioro inprentara joan beharrik izan gabe, modu digitalan egiteko aukerak albisteak nahi dituztenean argitaratzeko posibilitatea eskaintzen die. Eta horrek sarean egunerokoa argitaratzeko aukera ematen die. Horren adibide da Ttakun elkarteak egin duen apustua ere; asteroko paperekoaz eta sarekoaz gain, eguneroko digitala ere hasi dira argitaratzen, eta berau da beraientzat ardurakoena: "Garrantzitsua da asterokoa sarean izatea, baina teknikak ongi baliatuz gero, berez bezala egiten da hori. Baina egunerokoa beste kontu bat da; zerbait jarri dugu dagoeneko, baina oraindik ez gara iritsi zer nahi dugun eta nola egin dezakegun ongi aztertzea. 2002ko kontua izango dela espero dut".

◆ LORE AGIRREZABAL

Arturoren kaiera

"BALEIKE"REN 100. ZENBAKIA

Zumaiako "Baleike" herri aldizkariak 100. zenbakia kaleratu du eta aurreko zenbaki guztien laburpen berezia jasotzen du. 1994an jaio zen aldizkaria Zumaiako Gazte Batzordearen eskutik eta hilabetekari zen iaz arte. 2001 urtean hamabostekari izatera pasa zen "Baleike".

HIZKUNTZA KONTSEILUAREN BILTZARRA

Biltzar nagusia egin berri du Iparraldeko Hizkuntza Kontseiluak. Kontseilua bera sortu izana nabarmendu zuen Eguzki Urteaga idazkari nagusiak lorpen garrantzitsu gisa. Bestetik oraino egindakoen berri eman zuten: egituraketa, finantzazio egitura osatzea, Iparraldeko inkesta soziolinguistikoa eta 2002ko egitasmoa osatzea. Inkesta soziolinguistikoa jadanik bukatua dagoela jakinarazi zuen Urteagak eta datuak informatizatutakoan, emaitzetan oinarrituta Plan Estrategikoa osatzen hasiko direla. Hizkuntza Kontseiluak 1.200 aleko aldizkaria kaleratuko du bere lana ezagutarazteko.

HIZKUNTZA ESKUBIDEAK 2001 URTEAN

2001eko Euskal Herriko hizkuntza egoerari buruzko lehen txostena plazaratu du Hizkuntza Eskubideen Behatokiak. Bertan ekainetik abendura Behatokiak jasotako kexu eta txalotzeak ditu oinarri txostenak. Ondorioetako bat zera da: Administrazio orok urratzen dituela hizkuntza eskubideak. Gainera, txostenean bildutako kasu gehienetan, administrazioek beraiek onartutako hizkuntza legedia ez dute betetzen. Behatokiak gaineratu duenez, legedi horiek betetzeak ez du esan nahi eskubideak errespetatzen dituztenik.

EPAIKETA ATZERATUA, EUSKARAZ EGIN DADIN

EHEko kide Gabi Basañezen aurkako epaiketa bertan behera utzi zuen Bilboko Justizia Jauregiko epaile batek. Akusatuak euskaraz epaitzeko eskaera egin zuen eta itzulpen sistemari uko egin zion. Gauzak hala, epaileak Basañezen eskaera aintzat hartu zuen.

Urrea

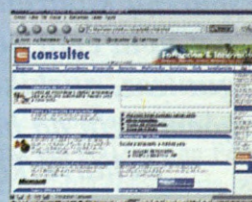

■ Oiartzunen dagoen Herri Musikaren Txokoak web gunea paratu du sarean: www.herrimusika.org. Bertan ageri dira Txokoaren hastapenak, bildutako dokumentazioaren nondik norakoak eta bisita gidatuei buruzko informazioa. Denda birtuala ere martxan jartzekotan dira.

Ikatzak

■ Euskal Herrian sortutako Consultec enpresaren web gunean izan gara (www.consultec.es). Teknologia berrien arloan jarduten duen enpresa honek atal eta informazio asko eskaintzen du orrialdean (lan poltsa, foroa, ikastaroak...), baina eduki guztia gatzelania hutsean dago.

MENDEETAKO HISTORIAREN

Aukera historikoa galdu da Gazteluko Plazan. Iruñeko eta Euskal Herriko iraganaren zati handi bat suntsitu dute hondeamakinek. Urte luzeetan ikertu beharreko altxorra hila-bete gutxitan garbitu nahi izan dute aparkalekua lehenbailehen egiteko. Indusketa lanak gaizki egin dituzte, arkeologiako metodologia oinarritzkoenari ere muzin eginez. Eta lotsa-gabekeriaz jokatu dute, edozeinen bistan burutu baitute ondare arkeologiko eta historikoren suntsiketa. Baina, hainbat presio dela medio, edozeinek ez du hori publikoki azaldu nahi. Gurekin hitz egin duten arkeologoez ere euren izenik ez azaltzea eskatu dute. Baina ederki azaldu digute Gazteluko Plazan egindakoaren larritasuna. Nafarroan arkeologi esparrua kontrolatzen dutenen izenak ezagutu ditugu, horrelako indusketa garrantzitsu bat nola egin beharko litzatekeen ere jakin dugu eta Roldan Jimeno historialariaren laguntzaz, aurkikuntzok gure historian izan zezaketen garrantziaz jardun dugu. Galduta dagoena ezin da berreskuratu, baina salaketa judiziala hor dago eta salaketa publikoa ere beharrezkoa da, astakeria honen arduradunak hausnarketara bultzatzeko.

Testuak: Xabier Letona / Nagore Irazustabarrena

GALERIA

UPNko Iruñeko alkate ohiak joan den mar-
txoaren 1ean foru parlamentariet induske-
ta lanei bisita egitean aipatutakoa: "Gure
garaian ez ginen ausartu aparkalekuare-
kin, azpian zer egon zitekeen pentsatzen
baikenuen".

Orain arte azaldutako aztarnek lagun-
duko dute historiaren pasarteak osatzen,
baina seguruenik hutsala izango da jakin
zitekeenarekin alderatuz. Jadanik aukera
hori galdu da; eta galdu da, azken finean
Gazteluko Plazan aparkaleku baten erai-
kuntza beste edozela-
ko helbururen gainetik
jarri delako. Era asko-
tako interesak daude
Gazteluko Plazako lur

azpiko aparkalekuaren inguruan, baina
guk arkeologia eta historia esparruei
heldu diegu erreportaje zabal honetan.
Larriak dira ARGIAk egindako ikerkete-
tatik ateratako ondorioak eta dioguna
arkeologian prestigio handiko pertso-
nen hitz egin ondoren adierazten dugu. Ez
da erraza arkeologoen Gazteluko Pla-
zako lanari buruz hitz egitea eta gurekin
hitz egin dutenek nahiago izan dute ano-
nimatetik hitz egitea. Nafarroan ondare
historikoz arduratzen den Principe de
Viana erakundeak badaki gauzak gaizki
egiten ari direla eta babes bila ere aritu
da. Otsailaren bukaeran, prentsan argita-
ratuta agertu den moduan, bilera bat egi-
ten saiatu zen Nafarroako zenbait arkeo-
logok erakundearen jokaera babestu
zezan. Ez zuen emaitza positiborik lortu,
eta ez da gutxi arkeologoen emandako
ezetz hori kontuan hartuz gero jaten ema-
ten dien erakundeari eman ziotela ezez-
koa. Horrek berak ere adierazten du egi-
ten ari diren astakeriaren tamaina.

HASIERATIK GAIKIZKI. Euskal
Herrian erromatar garaiko aztarna han-
dienak Iruña Oka (Araba), Andionen eta
Iruñean bertan daude. Andionen (Ande-
los hiri erromatarra, Nafarroako Mendi-
gorrian) egindako aurkikuntzen aberasta-
suna bere kontserbazio maila onean
datza. Gazteluko Plazan egindako aurki-
kuntzetan, ordea, topatu den aztarna
kopurua da garrantzitsua eta oso garai
desberdinetakoak direla. Adituen arabe-
ra, ez zen gaitza pentsatzea Gazteluko
Plazaren azpian arakatuz gero aztarnak

agertuko zirela. Gazteluko Plazan ez da
eraiki XVI. mendetik hona eta datu hori
bakarrik lan arkeologikorako oso garran-
tzitsua da. Edozein eratan, halako lanen
aurretik, arruntena laginak (lurra zula-
tzea) egitea da eta horietatik ateratzen da
lehenbiziko informazioa; arkeologian
egin daitezkeen aurkikuntzak bezain
informazio aberatsa ematen du lurrak

□ Azaldutako aztar- nek lagunduko dute historiaren pasarteak osatzen, baina hutsala izango da jakin zite- keenarekin alderatuz

berak. Hobeto esanda,
aurkikuntzak eta ingu-
ratzen duen lurrak bere
osotasunean ematen
dute informazioa.
Lagin horiek egin
ondoren, lurraren
geruzak ikusten dira
eta geruza horiek
aztertuta antzeman
daiteke lur horrek izan

dezakeen aberastasun arkeologikoa.

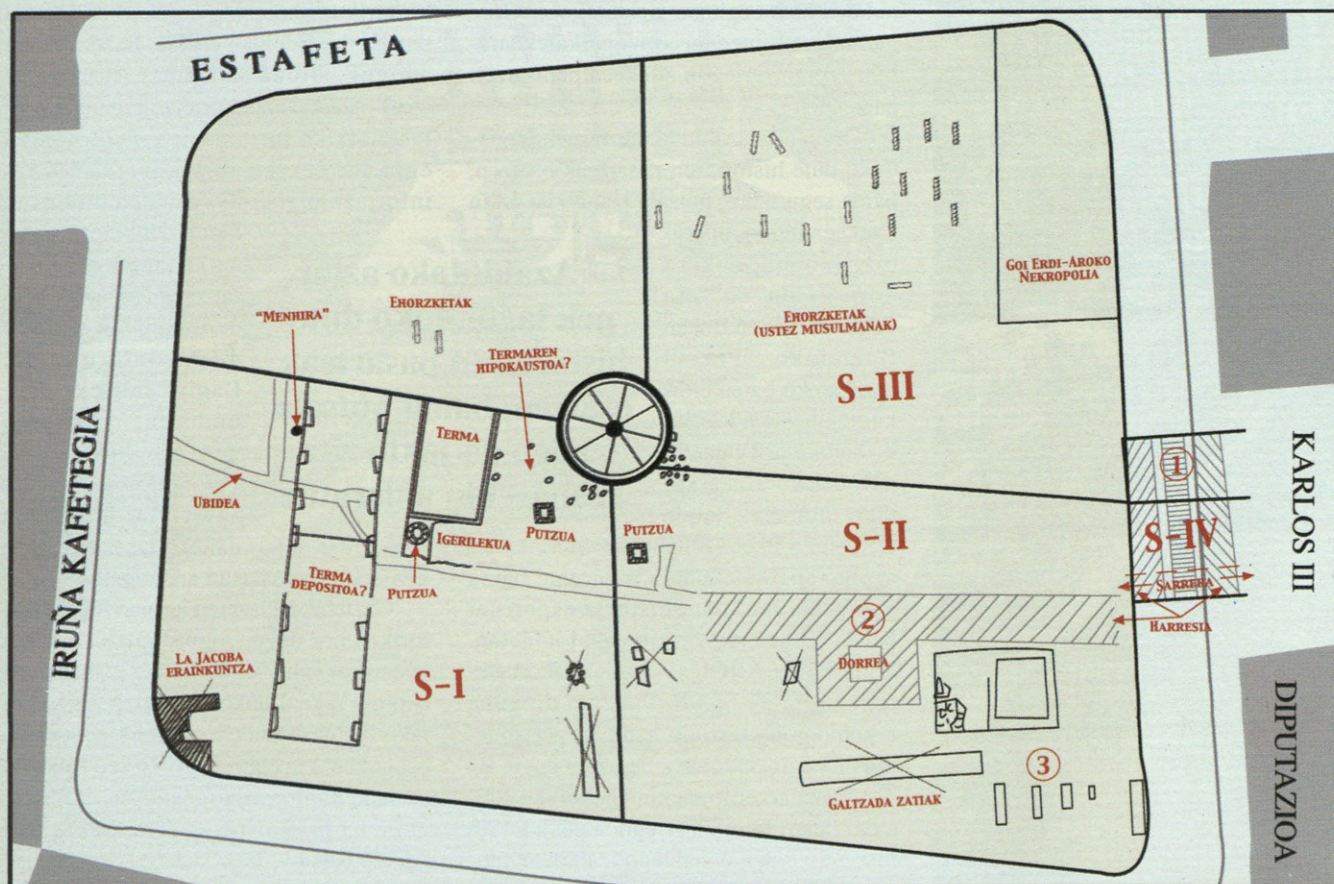
Gazteluko Plazaren kasuan logika his-
torikoa hor dago -inguru guztia aztarna
historikoz josia dago-; horrez gain, Trama
enpresa arkeologikoa egin zituen hasie-
rako laginak daude eta horiek jada eman
behar zuten azpian aurki zitekeen aberas-
tasunaren informazio maila bat, informa-
zio hori primario samarra izanik ere.
Aipatu beharra dago, halaber, Iruñean eta
Nafarroan historiari eta arkeologia ardu-
ratzen direnen artean oso zabaldua dago-
en irudia: Nafarroako Gobernuak edo
beste edozelako agentek arkeologia lane-
k erakuntza zibila ez oztopatzea nahi dute-
nean, Tramari ematen zaizkio alde zurre-
tik egin beharreko arkeologia lanak.
Zurrunmuru honen inguruko daturik, dena
den, ez dugu eskuratu eta arkeologo eta
historiagileen artean entzundakoa prezio
berean saltzen diogu.

PRINCIPE DE VIANA. Indusketak
egiteko Trama enpresa kontratatu eta hau
Principe de Viana erakundearen zaintza-
pean jarri bazen ere, Iruñeko Udalak
muzin egin dio ondare arkeologikoari eta
hortik egin zitekeen irakurketa historiko-
ari, eta horren frogak da aparkaleku
proiektua urtebetean gauzatu nahi zuela,
gutxienez Gazteluko Plaza oinezkoentzat
erabilgarri egoteari dagokionez. Mezu
hori behin eta berriro zabaldu du Yolanda
Barcina UPNko alkateak: 2001eko
San Fermin jaien bukaeran hasiko dira
erakuntza lanak eta 2002ko San Fermin-
etarako plazako zorua erabilgarria izan-
go da oinezkoentzat. Nola egin daiteke

Izan zitekeena eta izango ez dena.
Horixe da Gazteluko Plazako arkeolo-
gi lanetatik atera daitezkeen ondorio
nabarmenena. Ondorio larria, atzera
pausorik gabekoa eta Iruñeko eta Euskal
Herriko historiaren ezagutzan kalte ikara-
garria eragin duena. Edozein herriren his-
torian daude hutsune handiagoak edo txi-
kiagoak, eta Gazteluko Plazako indusketa
arkeologiko zentzuzko batek argi handia
eman zezakeen Iruñeko k.o I. mendetik
XVI. mendera arteko garaiaz, nagusiki
lehenbiziko hamar mendeetaz, gerokoez
ezagutza handiagoa dagoelako. Hasieratik,
ordea, indar handiz hedatzen zen Gaztelu-
ko Plazaren azpian ez zela balio handiko
gauzarik aterako. Agertu da, ordea, bai
agertu ere, eta orain bestelako iritzi asko
ari da plazaratzen, esaterako Alfredo Jaime

GAZTELUKO PLAZAKO AURKIKUNTZA ARKEOLOGIKOAK

- S-I:** lehen sektorea **S-III:** hirugarren sektorea ① Aragoiko Fernandoren Gazteluaren harresia izan daitekeena (1513).
S-II: bigarren sektorea **S-IV:** laugarren sektorea ② Luis Hutinen Gaztelua (1308).
X: desegina ③ Ustez Erdi Aroko Zurriburu auzoa zenaren arrastoak.

Trama arkeologia enpresaren arabera orotara 400.000 arrasto inguru topatu da Gazteluko Plazako indusketan

baieztapen hori halako indarrez ondare arkeologikoaz benetan arduratu izan balira, jakinik arkeologia lanek akaso urteak irauten dutela? Harrigarriena da, zeregin

horretan Iruñeko Udalak eta UPNk -UPNren arazoa bihurtu baita jadanik-Trama enpresa eta ondare historikoaren zaintzaz arduratzen den Principe de

■ Lerro hauen gainean erromatarren garaiko termak, erdian putzua dutela. Alboko argazkian, termen hipokaustoa plazako kioskoaren ondoan. Termen gelak zoruko aire beroari esker berotzen ziren. Aire kamarekin eta adreilu erre-fraktarioekin (irudietan garbi ikusten dira adreiluak bata bestearen gainean) lortzen zuten beroa mantentzea.

■ Estratoak: arkeologiaren oinarria, hutsaren hurrengo

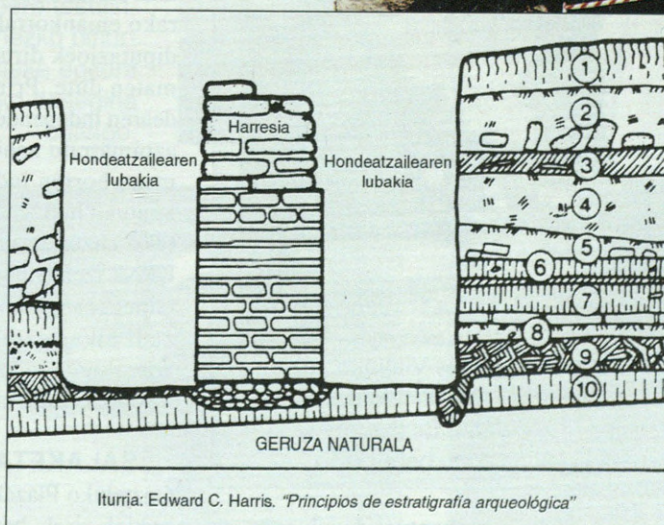
Metodologia arkeologikoan estratigrafia oinarritzkoa da, funtsezkoa. Alegia, aztarnategi bateko geruza estratigrafikoak kontuan hartzea ezinbestekoa dela Gazteluko plazakoa bezalako indusketa bat burutzean. Aurkitutako piezak ikusgarriak izanda ere, bere ingurutik ateraz gero, ez dute, ikuspuntu arkeologiko eta historikotik, ezertarako balio.

Aztarnategi bateko lurrian goitik beherako ebaki bat egingo bagenu hainbat geruza topatuko genuke (beheko irudiko eskuinaldean ageri den moduan), bakoitza garai jakin bati dagokiolarik. Ebaki hau Iruñeko aztarnategian eginez gero, garbi ikusiko litzateke, adibidez, geruza ilunago bati esker, III. mendean hiria suntsitua izan zela.

Indusketan aurrera egiteko, geruzaz geruza joan behar da, topatutako materiala bere geruzan, topatu den toki zehatzean, kokatuz. Demagun geruza batean hezurrak, zeramika zatiak, metalezko piezak, ikatza... topatu ditugula. Ikatza material organikoa izaki, Karbono 14 azterketa bat egin eta emaitzak, adibidez, XII. mendeko lehen urteetakoak dela esaten digu. Bada, geruza horretan agertutako gainerako materiala datatua dago modu horretan. Pieza horiek bere testuingurutik kanpo ateraz gero (Beriaingo zabortegira botaz gero, esaterako) edo sekuentzia estratigrafiko hori ez bada errespetatzen eta geruzak suntsitu eta nahasten badira (hondeamakinaren lanarengatik, esaterako) nekez burutu daiteke aztarnategi batean arkeologia lan txukuna.

Adibidean tamaina txikiko materiala aipatu dugu. Baina gauza bera esan genezake egitura arkitektoniko handiagoez hitz egiten badugu: hormak, harresiak, dorreak, arkuak, zoruak... Egituraren inguruko informazio ugari emango digu harekin kontaktu zuzena duen sekuentzia estratigrafikoak. Egitura inguratuz lubaki bat egingo bagenu ezinbesteko

harreman hori hautsiko genuke eta aurkitutakoa behar bezala aztertzeke aukera galdu. Eta horixe da hain zuzen Gazteluko Plazan egin dutena. Goiko argazkian garbi ageri da Luis Hutinen gazteluko harresi eta dorrearen aztarnen inguruko lubakia.

■ Egitura baten eta alboan duen sekuentzia estratigrafikoaren arteko harremana funtsezkoa da berau aztertzeke. Ezkerreko irudian ikusten denez, lubaki batek harreman hori hausten du, azterketa galaraziz. Goian garbi ikusten da, Luis Hutinen gazteluko dorre eta harresiekin horixe egin dutela. Eskabadorak erabilita, geruzak ez badira errespetatzen, aurki daitezkeen materialak ere alferrikako bihurtzen dira.

Orohar, orriotan bildu ditugun gainerako argazkietan ikus daitezkeen, erabili diren metodoak ez dute lur geruzen sekuentzia errespetatzen, arkeologi metodologian funtsezkoa den elementua alboratua izan da kontzienteki eta, beraz, inongo zalantzarik gabe esan daiteke indusketa lanak oso gaizki egin dituztela ●

■ Tramaren atzeko trama

Nolatan burutu da ondare historikoaren espolio larri hau inpunitate osoz? Zergatik ez dute bertako arkeologoen lan profesionala behar bezala burutu? Zer dago honen guztiaren atzean? Interes politikoa, ardura arkeologiko eta historikoari gailendu zaio, zalantzarik gabe. Azpian, zuzenean edo zeharka Gazteluko plazaren indusketekin lotura duten pertsona batzuen jardura deskribatu dugu, Nafarroan arkeologiak duen funtzionamenduaren argigarri izango delakoan.

✓ **Juan Ramon Corpas:** Principe de Viana erakundeko zuzendaria eta UPNko kidea. Gazteluko plazako indusketak erakunde honen "zaintzapean" egiten ari dira.

✓ **Mercedes Unzu:** Trama arkeologia enpresako arkeologoa eta indusketa hauen zuzendaria. "Bere bizitzako indusketa" izan zitekeen, eta adituen artean desprestigioa besterik ez du lortu.

✓ **Maria Angeles Mezquiriz:** Historialaria, Pompaelo inguruko ikerketen egilea eta Nafarroako Museoko zuzendari ohia. Erretiroa hartu eta Trama arkeologia enpresan dago egun. Alberto Catalan UPNko bozeramalearen ama.

✓ **Javier Zubiaur:** Nafarroako Museoko zuzendari berria (arkeologiaren esparrua Nafarroan Museoaren ardurapean dago). UPNko fundatzaileetako baten semea eta UPNko afiliatua. Iazko euskararen dekretu polemikoaren ondorioz, bera izan zen Museoan euskarazko errotulazioa kentzeko agindua eman zuen lehena, hizkuntz politikako saileko errotulazioa bera aldatu baino lehen.

✓ **Maria Amor Beguiristain:** Javier Zubiaurren emaztea. Nafarroako Unibertsitateko Arkeologia irakaslea eta Euskal Gaien arduraduna. Opus Deiko Historia fakultateko ikasleak berak bideratzen ditu Tramara. UPNko afiliatua ●

■ Ezkerretik eskuinera, Jose Manuel Corpas Principe de Vianako zuzendaria bere familiakide batekin, Carlos Idoate (bera ere Principe de Vianako kidea) eta Maria Angeles Mezquiriz historialaria. Bistan denez, hauek ez zuten Aranzadikoei ipinitako oztoporik gainditu behar izan.

Viana erakundearen babesa izan duela.

Principe de Vianak, ondare historikoaren babesaz egiten duen kudeaketa aitzindari gisa agertzen du Espainia osoan. Errealitatea, ordea, egoera horretatik oso urruti dago. Nafarroa oso lurralde emankorra da arkeologikoki, baina babes mailan eta batez ere babes hori

gauzatzeko aurrekontuei dagokienez, ez dago aitzindari izateko moduan. EAEk, adibidez, 1990ean egin zuen Euskal Kulturaren Ondarearen Legea; Nafarroan babes hori Espainiako Ondare Artistiko-Historikoaren Legearen garapenaren bidez egiten da. Ulgarriago egiteko: Gipuzkoako arkeologoen Nafarroako

■ Goiko irudian Tramako lantaldea Goi Erdi Aroko ehorzketak industen. Behean, eskabadoraz indusitutako zonaldean, oinak falta zaizkion eskeletoa ikus daiteke.

baliabide bikoitza dute. EAEn Jaurlaritzak lurak kalifikatzen ditu -arkeologia-rako emankorrak diren ala ez- eta gero diputazioek dirua jarri eta kontrola erabaten dute. Principe de Viana erakundearen independentzia da behin eta berriz azpimarratu nahi izan den mezua, baina mezua horren indarra oso kolokan dago kontuan hartzen badugu erakunde honetako zuzendaria -Juan Ramon Corpas-UPNk izendatutako kargu politikoa dela. Gipuzkoan, adibidez, erakundeek Aranzadi elkartearen eskuetan uzten dute arkeologiaren zaintza lana, eta hau bai, instituzioetatik erabat independentea da.

SALAKETA JUDIZIALA. Iruñeko Gazteluko Plazako indusketa lanak desgokiak zirela berehala ikusi zen. Erabiltzen ari zen metodologia eta lan moldeak arkeologiaren oinarritzko printzipioen erabat aurkakoa ziren: hondeamakinak aztarnen inguruan -eta gainean- lanean, tona handiko kamioiak hara eta hona lur geruza desberdinak nahastuz, aztarnak beren inguruneetatik ateratzen ziren,

TXEMA ARANAZ

TXEMA ARANAZ

■ Ezkerreko argazkian, hondeamakinaren termino bigarren mailako ubidearen gainean lanean. Goiko irudian, aurreko hondeamakinak bildutakoa jasotzen ari dira gero kamioietan eskonbrerara eramateko. Garbi ikusten da tartean ubidearen egiturako harriak daudela.

■ Gazteluko Plazako ertz batean aurkitutako eraikuntzaren arrastoak (La Jacoba etxea). Batetik, plazako lanak mugatzen dituzten pilote euskarriek egitura hautsi dutela ikus daiteke. Bestetik, lur eta material ezberdinak inolako irizpiderik gabe pilaturik eta nahastuta daudela ikus daiteke, bertan topatutakoa bere testuinguruan aztertzea ezinezko bihurtuz. Egun ezin daiteke egitura hau ikusi, dagoeneko desegina baitago.

X. L.

TXEMA ARANAZ

TXEMA ARANAZ

■ Irudiotan termino depositoko zoruan lanean. Ezkerreko irudian Martinez, lanen enkargatua ikus daiteke. Eskuinekoan, jaka berdez Mercedes Unzu indusketako zuzendaria. Principe de Vianak bloke erregularrak aztertu eta kontserbatzeko irizpideak eman omen zituen. Argazkietan ikus daiteke azkenean zein metodo erabili zuten.

■ Atzera egiterik bagenu...

Gazteluko Plazako hondamen-diak dagoeneko ez du bueltarik. Baina atzera egiteko aukera izanda, nola egin beharko litzateke? Garbi dago aurtengo San Ferminetarako egitea ezinezkoa litzatekeela. Indusketa zaila da. Gutxienez 5 urteko kanpaina beharko litzateke indusketa minimoa egiteko. 25 arkeologok jardun beharko lukete bertan eta horrek 6.000.000 euroko aurrekontua eskatuko luke, profesionalak ordaintzeko soilik. Indusketa lasai eta sakon batek 15 urte ere har zitzakeen erraz.

Gasteizko katedralean burutzen ari diren indusketekin alderatuz gero, lehenik esan behar dugu Gazteluko Plazako aurkikuntzak askoz garrantzitsuagoak direla eta bertako 6.500 metro koadroek Gasteizko indusketa orubea hirukoiztu edo lauukoiztu egiten dutela. Eta Santa Maria katedralean 8-9 urtetako lanak aurreikusi dira. Gainera, tarte horretan eta fase bakoitzean bisitari-entzako programa bereziak antolatu dituzte. Gazteluko plazan ere halako zeozer egin zitekeen, plaza guztia hainbeste urtetan itxita izan gabe, sektoreka industen joan eta bitartean museo mugikor moduko baten bidez-edo, herritarrei kultur zerbitzu bat eskainiz ●

■ Ustez Fernando Aragoikoaren gaztelua izan daitekeenaren arrastotak ikus daitezke eskuineko argazkian. Alboetako hormak Gaiarre antzokikoak izan daitezke, baina azpian, tartean, dagoena zaharra-goa da. Plazan bertan topatutako dorre eta harresiak Luis Hutinen gazteluarenak izan daitezke halaber (1308). Aparkalekuaren proiektua aurrera eramateko Gaztelu plazan ez zela ezer berezirik topatuko esan zen, baina lanak hasi aurretik ere Victor Echarrik "Las murallas y la Ciudadela de Pamplona" (1998) lanean Luis Hutinen gaztelua Gazteluko Plazan zegoela zioen.

Beriaingo zabortegean aurkitutako aztarna ugariak eta deskribatzea luze joko lukeen hamaika halako. Prentsan zabal-dutako albiste eta iritzi artikuluek kezka hori aspaldikoa dela adierazten dute. Oraindik ez dena ongi sozializatu galdutako aukera historikoaren tamaina da.

Egoeraren larria ikusita, Ondarearen Defentsarako Herri Ekimeneko sei pertsonak 2001eko urrian prebarrikazio salaketa jarri zuten Iruñeko Lurralde Auzitegian Yolanda Barcina alkatea, Juan Ramon Corpas eta Iruñeko udaleko beste lau pertsonen aurka. 1985eko Espainiako Ondare Historiko-Artistikoaren Legean eta 1949ko Gazteluaren Defentsarako Legean oinarritu zen seikotea. Erreportaje honetako argazki gehienak Herri Ekimen honen bidez lortu ditugu, Txema Aranaz Pamielako arduradunaren esku-tik, hain zuzen.

Salaketa hau dela eta Iruñeko Auzitegi-ko 3. Instrukzio Aretoak Aranzadi elkarteari Gazteluko Plazako indusketa lanen peritaiia egin zezan eskatu zion eta jadanik Aranzadik eman dio bere txostena epaileari. Peritaiia Juan Jose Agirre Mauleon Aranzadiko kide eta EHUKo arkeologia irakasleak egin zuen eta honek epaileari emandako txostenaren zati luze bat 'Diario de Noticias' ek argitaratu zuen otsailaren 17an. Bertan oso argi ikusten da Agirre jaunari Gazteluko Plazako indusketa lanak bisitatzeko behin eta berriz jartzen dizkio-ten oztupoak, nagusiki Principe de Viana erakundearen aginduz gainera. Horrez gain, UPNtik Aranzadi elkarteari irudi eskasa bizkarreratzeko ahalegina ere oso nabarmena izan da azken bizpahiru hilabe-teen.

Salaketa jarri, komunikabideetan datuak agertu eta Gazteluko Plazan aztarna berriak azaldu ahala -etengabe gertatu dena- Iruñeko Udala eta UPNko goi kar-guen erreakzioan gero eta artegatasun handiagoa nabaritu da. Goreneko unea otsailaren 28an eman zen, Iruñeko Uda-leko oposizioak -UPNren aurkako botoe-kin- arkeologi lanek bakarrik jarrai zezaten aparkalekuaren eraikuntza lanak behin-behinekoz geldiaraztea erabaki zuenean. Orain Principe de Vianak era-baki beharko du eraikuntza lanak berriz noiz hasiko diren.

Edonola, Trama enpresa, Principe de Viana eta Nafarroako Gobernua oso ukituta atera daitezke auzi honetatik, gutxienez ondare historikoaren babesari dagokionez. Euskal Herria eta Espainia osoko arkeologoen artean urteko eskand-alutzat jo da Gaztelu Plazako induske-ta. Gasteizen otsailaren 18, 19 eta 20an egin zen Arkeologia Kongresuan hitzetik hortzera ibili zen gaia. Kongresu horren gainean ETBk emandako infor-mazioan ere hori azaltzen zen: Gaztelu-ko Plazako indusketa, egin behar ez deneko eredu. Interneten, halaber, Espainiako arkeologoen duten gune garrantzitsuenean (www.arqueohispania.com) agertzen da Aranzadik epailea-rentzat egindako peritaiiaz 'Diario de Noticias' ek argitara eman zuena. Gal-dutako aukera eta informazioa, ordean, galdua da betirako. Beste aukera batzuk ere, dena den, hor dira eta aurki izango da Nafarroako historia eta erromatarrei buruz dakiguna alda dezakeen aurkikun-tza berrien albisterik. Erantzukizunei dagokionez: alea jacta est ●

TXEMA ARANAZ

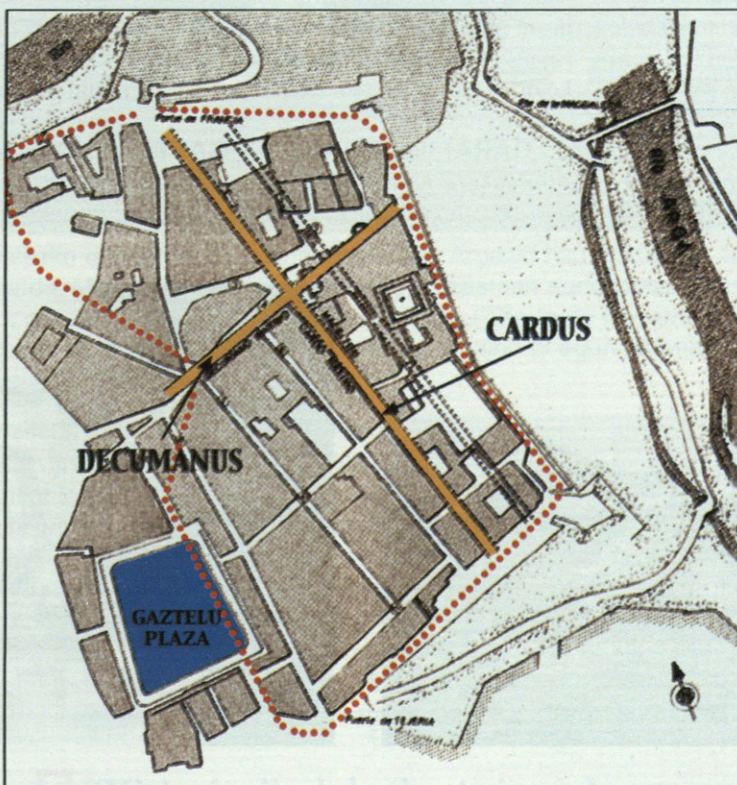
Argi dago atzera egiterik ez dagoela. Interes politikoen eta hondeamainen pisupean, Iruñeko eta Euskal Herri osoko historia hobeto ezagutzeko aukera ederra galdu da. Edo, hobe esanda, galduarazi dute. Iraganaren errepasoa eginez, Gazteluko Plazako aurkikuntzek aldatu dutena eta indusketa ganoraz eginez gero alda zezaketena ikusiko dugu.

2.000 URTE BAINO GEHIAGO PLAZA BAKAR BATEAN

Erromatarkuntza garaiko termak topatu dira Gazteluko Plazan. Karlos III inguruan topatu diren aztarnak Fernando Aragoiakoaren gazteluarenak (1513) direla baieztatzen baldin bada, argi dago aztarnategi hau oso zabala dela kronologikoki. Eta tarte hau are zabalagoa da indusketako arduradunek jakitera eman ez duten datu bat kontuan hartuz gero: Beriaingo zabortegian topatutako zeramika batzuk euren ezaugarriengatik Brontze Arokoak (K.a. 3000-800) omen dira nabarmen. Zabortegian erraz topatu zituzten zati horiek eta, beraz, pentsa daiteke Gazteluko Plazan garai horretako askoz material gehiago azaldu dela. Horrekin zer gertatu den ez dakigu, ordea.

IRUÑEA ETA POMPAELO. Lehenengo Iruñea inguruko hiririk garrantzitsuena izan zen Burdin Aroan. Estrabonek "baskoien hiri nagusi"tzat jo zuen. Toponimiari dagokionez badirudi hiriaren izenak honako egitura hau duela: *hiri + on + e = Iruñe(a)*. Euskal filologia historikoko adituen artean tesi zabalduena da bederen.

Pompaelo izenaren jatorriaren inguruan zalantza gehiago dago. Pompeyotik datorrela esan izan da, baina beste hainbat tesi ere badaude izenaren inguruan.

■ Pompaeloren berreraikitze hipotetikoa, Maria Angeles Mezquirizen arabera. Hiri erromatarren ohiko Cardus eta Decumanus dira hiriaren ardatz. 1956, 1965, 1972, eta 1980an buruturiko kanpaina arkeologikoetan oinarritu zuen Mezquirizek hipotesia. Oinplano honetan ikus daitekeenez, historialari honek garbi omen zuen Gazteluko Plazan ez zela arrasto erromatarrik.

Ziur dakiguna da Cneo Pompeyo general erromatarra K. a. 74-75eko neguan iritsi zela Iruñera eta bertan kanpamendu mili-

□ **Beriaingo zabortegian topatutako zeramika zati batzuk, euren ezaugarriengatik, Brontze Arokoak dira**

tar bat ezarri zuela, Sertorioren kontrako borrokan Galiarekin harremanetan egote-

ko toki estrategikoa baitzen Iruñea. Iturri klasiko-en arabera, Pompaelo *civitas* garrantzitsua zen Erromatar Inperioaren barruan.

Iturri horiek arkeologiarekin osatzen dira eta Erromatarkuntza garaiko Iruñearen azterketa arkeologiko nagusia Maria Angeles Mezquirizek burutu zuen 50eko hamarkadatik aurrera. Navarrerria auzoan, katedralaren inguruan hainbat indusketa egin zuen eta lan horien ondorioz Pompaeloren egitura oinplano batean irudikatu zuen. Hiri erromatarren arrazionaltasuna jarraituz, Pompaelok ere bere *Decumanusa* eta *Cardusa* (kale nagusiak) zituen hiriaren ardatz gisa. Termak ere bazituen eta foroa katedralaren inguruan zegoen kokatua. Hiriaren mendebaldeko muga Estafeta kalean zegoen Mezquirizen arabera; beraz, egungo Gazteluko Plazak Pompaeloren mugaz kanpo behar luke.

Roldan Jimeno historialariak dionez, "egia esan, oso lan interesgarria egin zuen. Orain arte bere ondorioak ontzat eman ditugu historialari guztiok".

Orain Gazteluko Plaza-ko erromatarkuntza garaiko aurkikuntzek Pompaelo pentsatu baino *civitas* handi eta garrantzitsuagoa zela erakutsi dute. Iruñea gune estrategiko ezinbestekoa zen bere kokapen geo-

□ “Indusketa honek oso garrantzitsua beharko luke izan Erromatarkuntza amaieratik VIII-IX. menderako pausoa hobeto ezagutzeko” ROLDAN JIMENO

grafikoagatik. *Ab Asturica-Burdigalam* bidea (hots, Astorgatik Bordelerako bide garrantzitsua) bertatik pasatzen zen, Kantauriko kostaldera iristeko ere handik pasa behar zen eta beste hainbat bideko erreferentzia puntua zen.

“Horrek esan nahi du inbasioak ere erraz sartzen zirela bertara” dio Jime-

nok. Horregatik hiria behin eta berriro izan zen suntsitua. Hori ederki ikus daiteke arkeologian, suaren mailak nabari baitira estratoetan, III. mendeko inbasio bisgermanikoak eragina bereziki. “*Baina hori guztia hondatuta dago Gazteluko Plazan*” gogorarazi digu historialari nafarrak.

Erromatarkuntza garaiko arrastoak topatuko zituztenik ez zela espero onartu digu Roldan Jimenok, sorpresa handia izan dela hori. Baina garbi omen zegoen beste garai batzutako arrasto garrantzitsuak zeudela aparkalekurako aukeratuta-ko orubean.

GARAI ILUNA ARGITU GABE.

“Indusketa honek oso garrantzitsua beharko luke izan Erromatarkuntza

□ V-IX. mende tarte horretan parentesi moduko bat dago Euskal Herriko historian. Garai ezezaguna da, iluna, iturri dokumental urrikoa

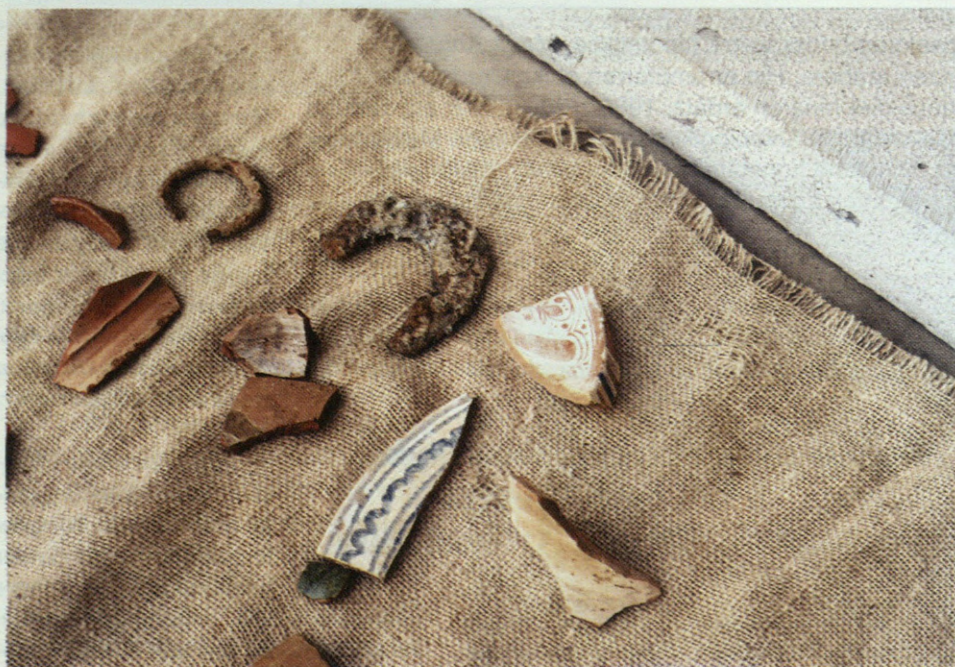
amaieratik VIII-IX. menderako pausoa hobeto ezagutzeko” Jimenoren ustez (eta ez da izango aurreko orrietan azaldu ditugun arrazoiengatik). V-IX. mende tarte horretan parentesi moduko bat dago Euskal Herriko historian. Garai ezezaguna da, iluna, iturri dokumental urrikoa. Badakigu Iruñeak inbasio ugari jasan

MIKEL SAIZ

TXEMA ARANAZ

TXEMA ARANAZ

■ Goian ezkerrean, Beriango zabortegia. Bertan Gazteluko Plazako arrasto ugari topatu da. Goiko irudian zabortegitik jasotako hezur multzoa ikus daiteke; animalia eta giza hezurrak nahastuta daude bertan. Alboko irudian bestelako material ugari. Erromatar garaiko sigilata gorriak Erdi Aroko eta Berpizkundeko zeramika margotuak ikus daitezke, besteak beste.

zuela mende horietan. Godoak penintsulara sartzeko pasabidea izan zen V. mende osoan eta VI. eta VII. ean frankoen saiakerek izan zuten eragina Iruñean (531, 541 eta 631ean erasotu zuten hiria). Kanpotik ezezik, arriskuak barrutik zetozen, bagauda baskoiak behin eta berriro altxatzen ziren eta horrek Toledoko erregeen erantzuna ekartzen zuen.

Hainbat historiagileren arabera, hirientzako krisi garaiak izan ziren eta populazioa sakabanatzeko joera nagusitu zen. Zentzu askotan Burdin Arora jo zuen baskoien bizi-moduak.

Iturri dokumentalek dagoeneko ez dute gehiagorako ematen eta azken urteotan gero eta gehiago arkeologiara jo da garai ilun horiek ezagutzeko helburuarekin. Agustin Azkarate EHuko irakasleak lan handia egin du eremu honetan, Aldaietako aztarnategi garrantzitsua industu da eta Gasteizko Santa Maria katedralean ere ari dira. Aldaietako (Araba) nekropolian arrasto ikusgarriak agertu dira, armak-eta. Baina estratuen azterketarako Gazteluko Plaza askoz interesgarriagoa izan zitekeen Roldan Jimenoren aburuz. *"Hain ikusgarriak ez diren datu ezinbestekoak galdu dira. Garai hori ikertzeko Nafarroa osoan dagoen orube garrantzitsuena suntsitu dute"*.

MUSULMANEN EZUSTEKOAK.

Gazteluko Plazatik etorri zaigun azken berri arkeologikoak musulmanak ditu hizpide. Duela aste pare bat, otsailaren amaieran, eman zen ustezko nekropoli musulmanaren berri (aurkitu, ordea, lehenago aurkitu ziren, eskuratu ahal izan ditugun argazkietako batean, otsailaren 4an egina, ehorzketa musulman horietako bat ageri baita). Hamabi bat hobi topatu dituzte eta denak Mekako hiri santura begira daude. VIII edo IX.

■ Ustezko ehorzketa musulmanetako bat. Argazki hau otsailaren 4an egina da. Musulmanenak izan zitezkeen arrastoen aurkikuntzaren berri, ordea, ez zen otsailaren 27a arte egin (*"Diario de Navarra"*), martxoaren leheneko parlamentarien bisita baino bi egun lehenago.

TXEMA ARANAZ

mendekoak izan daitezkeela diote. Baina kronologia hori zehazteko eta ehortziak daudenak musulmanak direla baieztatze-ko datazioen emaitzen zain egon beharko da oraindik.

Hipotesiak ontzat emango balira, aurkikuntza honek sekulako garrantzia izango luke. Euskal Herriko lehen nekropoli musulmana izango litzateke.

Dokumentu idatzirik iritsi ez bazaigu

arrazoia eman, gazteluen arrastoak ere topatu dira Gazteluko Plazan.

Egun plazan nabarmen ikusten diren harresi eta dorreak Nafarroako errege Luis Hutinen garaian eraikitako gazteluarenak dira. 1308an hasi ziren lanak eta hiru urte beranduago amaitu. Gazteluaren inguruan egituratu zen euskaraz Larrañeta bezala ezagutzen zen auzoa (latinez *Areis*).

Karlos III. hiribidean aldiz beste harresi batzuk topatu dira. 1513an eraikitzen hasi zen Aragoiko Fernandoren gazteluaren arrastoak izan daitezke, oraindik baieztatzeke badago ere.

Mende hauek ezagutzeko arazorik ez du ekarri, zorionez, iturri dokumentalen eskasiak. Hortaz, garai hauetako aztarnak gaizki industu eta galtzeak baino aztarna zaharragoekin egin dutena da larria.

Azkenean, Brontze Arotik hasi (gutxienez K.a. 800. urtea) eta Aragoiko Fernandoren garairainoko (XVI. mendea) 2.000 urtetik gorako tarteak hobeto ezagutzeko altxorra zen Gazteluko Plaza. XVI. mendetik hona bertan eraikuntzarik egin ez izanak eta lur mugimendu mugatua ezagutu izanak, are aberatsagoa egiten zuen aztarnategi hau. Zabortegia baino leku hobearekin merezi zuen altxor historiko honek ●

■ "Historiagileek beti uste izan dugu musulmanek ez zutela presentzia nabarmenik izan Iruñean" R. JIMENO

ere, badakigu musulmanak Euskal Herri-ira iritsi zirenean, 714. urte inguruan, baskoiekin paktu bat sinatu zutela. Hitzarmen honen ondorioz, baskoiek leialtasuna zor zieten musulmanei eta tartean zor ekonomiko bat ere bazen. Baina horren truke, Iruñeko botereak nolabaiteko independentzia mantendu zuen, erlijio askatasuna, egitura juridikoa... gordez. Hitzarmen hori une jakin batzuetan eten egin zen eta garrantzi gutxiko gatazka batzuk izan ziren baskoi eta musulmanen artean. Baina, oro har, eta Jimenoren hitzetan, *"historiagileek beti uste izan dugu, paktu hau zela medio, musulmanek ez zutela presentzia nabarmenik izan*

Iruñean". Hortaz, nekropoli honek aldaketa handia ekar dezake: musulmanek garai hartako Iruñean garrantzia handia zuten eta pentsatu baino finkatuago zeuden hirian. *"Baskoiak independenteak zirela pentsatu izan dugu. Eta agian bai, euren independentzia nolabait gordeko zuten, baina musulmanak bertan zirela"*. Beti ere hipotesiak zuzenak badira.

GAZTELUAK GAZTELUKO PLAZAN. Bere izenaren jatorria garbi utziz eta hainbat historialarik garbi ikusten zuenari

Miguel Madariaga

“Taldea Tourrean sartzea lortuta, utzi egin nahi nuen”

P E R F I L A

Derioko “seminarixuen” apaizen sotanak baino kulot estuak ikusten dira gehiago. Loiolako Iñaxiok ezpatarekin fundatu eta defendatu zuen Jesusen Konpainia. Miguelek Euskadi Fundazioa fundatu bai, baina “Jesusen konpainiak” ez zion dirua biltzen askorik laguntzen, eta gaur sakeleko telefonoa du arma. Bulegoko atea ireki dugu. Mahai gainean ikurriña, hautsontzian Monte Cristoa, eta telebista txikian gaurko etapako irudiak. Gora Euskadi!

Testuak: Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre / Argazkiak: Dani Blanco

Zer beharrei erantzuteko sortu zen Euskadi Fundazioa, eta zein izan da bere ibilbidea?

Beti joan izan naiz Tourrera eta Giro-

ra etapak ikustera, eta jabetzen ginen hemengo txirrindulariek ez zeukatela irteerarik, afizionatu mailan gelditzen zirela. Hemengo lasterkarien parekorik Espainian bazegoen, Espainiako taldeek

beti euren lasterkariak hartzen zituzten.

Horregatik jaio zen Euskadi Fundazioa. Agian ilusio gehiegirekin hasi ere. Pentsatzen nuen afiziorik onena genuela hemen, eta egia da; oinarririk onena

**“Dirurik ematea ez
zaio inori gustatzen.
Taldeak babesle ona
topatu ezean ez
zeukan zer eginik”**

genuela pentsatzen nuen, eta egia da; eta pentsatzen nuen laguntzarik onena edukiko genuela. Hori ez da izan egia. Sozioen kaptazioa egin eta esperantzagarriak izan ziren lehenengo berbak, 11.000 sozio edukitzeko modua ikusi genuelako. 11.000 horietatik sozio izateko modukoak azkenean 2.000 izan ziren. Hori oso hasiera gogorra izan zen, Diputazioek ere ez zutelako behar bezala erantzun. Bizkaikoak beti ondo erantzun du, baina Gipuzkoakoak proiektua ontzat joagatik ez du askorik eman, eta Arabakoak berdin.

Zabuka-zabuka, akaboan heldu ginen 1997ra. Une horretan ikusi genuen taldeak bide bi zituela, edo babesle ona topatu eta aurrera egin, edo osterantzean fundazio moduan talde txiki bat izan. Afizioari Tourrera joateko hitza eman zitzaion eta ilusioa piztu genien, baina gero dirurik ematea ez zaio inori gustatzen. Orduan ikusi genuen, taldeak babesle on bat topatzen ez bazuen ez zeukala zer eginik.

■ **Afizioa badago beraz, dirua jartzea da arazoa.**

Afizio ona dago hemen, baina toki askotan gertatzen den bezala, agian afizioak uste du besteez egin behar dituztela

lan guztiak. Orain ere ikusten da taldeak zer egin duen Tourrean eta gure herriko taldea da, baina afizioa hortxe mantentzen da, 3.100 lagunengatik. Horrek esan nahi du afizioak ez duela eskua poltsikora sartu gura. Alde batetik, ulertu behar dena da lasterketa bat ikusteko ez duzula ordaindu behar, hori egia da. Tira, dugunarekin aurrera egingo dugu, eta ez badator laguntza gehiagorik, pentsatu egin beharko da ondo. Une honetan, mundu mailan hamabosgarren lekuan dago gure taldea, eta aurrekontu honekin ezinezkoa da hor eustea.

■ **Zein irizpiderekin aukeratu zenuen babeslea?**

Babesle ona topatzeak bere zailtasunak ditu, Euskadi bezala edonorekin ezin

- **Jaio:** Lemoizen, 1944. urtean.
- **Bizi:** Mungian.
- Txirrindularitzako Euskadi Fundazioko buru, eta Euskaltel-Euskadi taldeko buru.
- **Talde jubeniletan eta afizionatu mailako taldeetan manager eta zuzendari lanetan aritua.** 1966an “Ceus Carpi” eta “Fagor” taldeetan hasi zen laguntzaile. 1967tik 1969ra jubeniletako “Goimar Mungia” taldea zuzendu zuen. Afizionatueta “Olsa” taldean sei urtetan jardun zuen zuzendari lanetan. “Teca” (1976) eta “Super Ser” (1977) taldeak zuzendu ostean, 1982an Mungiako jubeniletako “Garza” taldean manager lanak egin zituen. “Beierna” taldean bost urtez izan zen manager, eta “Seguros AV”n jarraitu zuen gero. “Cafés la Fortaleza” izan zen afizionatu mailan zuzendu zuen azken taldea.
- **1993an Euskadi Fundazioa sortu, eta urtebetera profesional mailan taldea atera zuten.**

zarelako joan. Dagoen etxerik onena Eroski zela ikusi genuen. Eroskirekin bilerak egin genituen, baina azkenean eurek ezin zutela esan ziguten (gero begira non bukatu duten). Hori ikusita apurtxo bat nekatuta egon nintzen, dena uzte-kotan. Baina lagun onen bidez Euskaltel topatu genuen. Enpresa berri bat, hemengo, bidean elkarrekin ondo joateko modukoa.

■ **Euskaltelen babesa lortu duzuenetik, aldaketaren bat izan da filosofian?**

Ez, filosofian ez. Aldatu diren gauzak onerako izan dira. Euskalteli esker, ber-

tan ateratako txirrindulariak hemen gelditzea lortu dugu. Lasterkari askok jaso dituzte eskaintza onak, baina hemen geratu dira, eta hemen geratzeko dirua eman behar izan zaie. Dirurik ezean, ezin zaio taldeari eutsi. Azkenean txirrindulariek bizitza profesional laburra dute, eta nahiz eta aberriaren koloreak barruan edo kanpoan eraman, behar dutena dirua da.

■ **Elastikoan aldaketa bat ikusten da. Lehen ikurriñaren koloreak eramaten ziren, orain berriz erabat laranja da. Uste duzu zaletuek kolore laranja Euskadirekin lotzen dutela?**

“Zoritxarrez, gurasoak dira askotan itsu-itsu sinesten dutenak semea txirrindulari izango dela”

Egia esan, aldaketa hori gertatu zenean sozio askok alde egin ez, baina pena handia hartu zuten. Badakit oso polita litzatekeela, emozioz negar egiteko modukoa, gure koloreekin Tourrera joatea. Zaletuek bizi egiten dute Tourra, eta askok lantokian egunean ordu laurden bat gehiago sartzeari eskatu du, hartara gero Tourra ikustera joateko tartetxo bat hartu ahal izateko. Baina zaletuek ulertu behar dute Euskaltelek diru mordo bat jartzen duela. Guk %30 jartzen dugu eta eurek jartzen dute %70a. Uste dut ulertzekoa dela Euskaltelek bere ordainak jaso nahi izatea.

■ **Afizionatu eta jubenil mailan lan handia egin duzu. Maila horretan, zer motatako lana da garrantzitsua?**

Afizionatu eta jubenil mailako mutilekin, lanik gogorrena psikologia mailakoa da. Gazteek mentalizatu egin behar dute profesional mailara iristearekin ez ditezen obsesionatu. Txirrindularitzan ahalik eta gehien saiatu bai, baina zure ikasketak edo ofizioa atera behintzat. Txirrindulari bizitza azkar amaitzen da, eta diru iturria agortzean, gero dator datorrena! Berez motza bada bizitza profesionala, gainera arriskua dute gaztetan istripu bat izan eta oso urte gutxitan bizikleta gainean aritzekoa. Diru aldetik bakarrik ez, psikologikoki ere oso kolpe gogorra izaten da bat-batean txirrindularitza bukatu zaizula ikustea eta zertan hasi ez jakitea.

Etxean ere denek ez dute ulertzen semearen ikasketek zer garrantzia duten. Zoritxarrez, gurasoak dira askotan itsu-itsu sinesten dutenak euren semea txirrindulari izango dela.

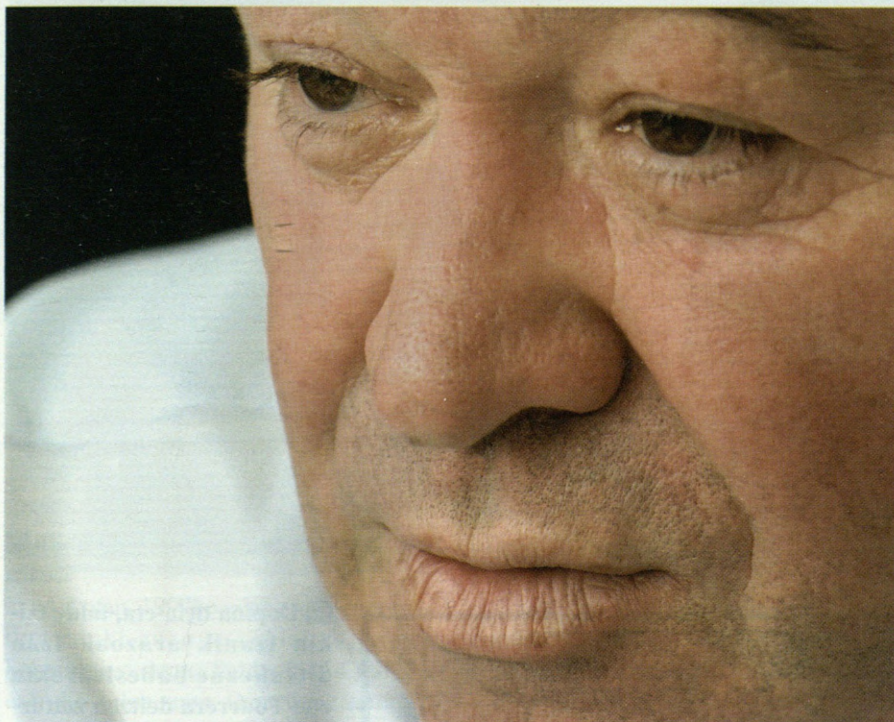
■ **Txirrindulari euskaldunetz osatuta-**

“Tourrean, talde txikiei dopina topatzeko interesak daude. Talde txikia denean zarata gehiago ateratzen da”

“Gizon eta emakume txirrindulariek garai ezberdinetan jokatu balute denboraldia, agian egoera ezberdina litzateke”

ko taldea da. Zein irizpideren arabera erabakitzen duzue nor den euskalduna?

Gure estatutuetan jarria dagoenez, txirrindulariak hemen jaioa izan behar du, edo hemen egina bestela. Hemen egina izateak zera esan nahi du: hasibe-

rrititik, jubeniletatik, hemengo sarietan aritzea. Maila bera duten bi txirrindulariaren artean, lehentasuna bertakoak du, baina osterantzean atzerrian jaioak onartzen dira.

■ **Joane Somarribak, bi Tour eta bi Giro irabazi ostean babeslea aurkitzeko arazoak izan ditu. Nola esplikatzen da hori?**

Ez da gauza polita, ez ona, baina txirrindularitza mailan existitzen den matxismoa da azkenean. Emakumeen mailako txirrindulariek ez dute behar den moduko babesik, ez telebistan ez beste inon. Nik uste babesleei horregatik ez zaiela errentagarria iruditzen emakumeen

taldean inbertitzea. Gainera beste arazo bat badago. Emakumeek denboraldia urte sasoi batean jokatu balute, eta gizonezkoek beste urte sasoi batean, egoera ezberdina litzateke. Baina urte sasoi

berean jokatzeko dira biak, eta telebista eta bestelako komunikabide guztiak gizonezkoen maila erreparatzen dute.

Dena den, nik uste Joane Somarribak ate bat ireki duela. Kostata baina azkenik lortu du bertako babesle bat, eta beste pausoak ere etorriko dira. Baina jabetu zaitezte gauza batetaz, bai Euskal Herrian eta baita hemendik kanpora ere ez daude emakumezko txirrindulariak. Italiak apurtxo bat gaina hartu zuen, baina nik ez dakit zergatik behera etorri zen, eta egun ez dago askorik. Dauden txirrindulari onenak errusiarrak eta poloniarak dira. Zergatik? Irteera bat ikusten zutelako kirol honetan eta bidea ireki dutelako.

BIZITZAREN PASARTEA

Garai hartan jubeniletako talde indartsu batean nenbilen. Palentziako lasterketa batean geunden. R6 batean 5-6 mutiko heldu ziren, bizikletarekin. Lasterketa bastera ziboala, justu-justu heldu ziren. Berriketalditxo bat izan genuen. Haietako mutiko bat gaur Lehendakaria da.

Gure kasuan, nik uste emakumeen falta bi gauzagatik dela: afiziorik ez dagoelako emakumeen mailan, eta ez dutelako biderik irekitzen, ez duelako amurik.

■ **Iazko Tourrean dopinaren kontuarekin zuen gainean egon zirela sentitu zenuten. Zergatik?**

Gonbidatu egin gintuzten Tourrera, eta beraz talde italiar on asko gelditu ziren kanpoan, baita italiarrak ez zirenak ere. Nik uste, talde horiek euren figurak edukita, ez zutela ongi ikusi Euskadiko talde batek leku hori betetzea. Hortik etorri zela uste dut presioa. Hemen inor ez bazara, inor ez da zutaz kezkatzen. Baina gorantza zatozela ikusten badute, eta eurek kanpoan gelditu direla, orduan bai axola zaiela zer gertatzen zaizun. Eta gu azkenean jausi egin ginen. Halako talde batean positibo bat agertzen denean zarat gehiago ateratzen da beti. Guk eman genuen bezala beste talde askok eman zuen positibo, eta inor ez da ohartu. Interesak daude azkenean. Bestalde, Euskadiko talde bat Euskadiko txirrindulari-kin Tourrera joatea Madrilan ez dute oso

BERTSOA

Doinua: Ursus Tibetanus

**Hasierako ahaleginetik
Tour bateko helmugara,
bide luzea izan da baina
bide motzik ba al da ba?
Kolore berri bat izan arren
lehengo hiruren islada,
hasieratik bilatzen zena
ez duzue galtzen laga,
eta helmuga zain izango da
horrela jarraitzen bada.**

Aitor Mendiluze

ondo hartzen.

■ **Dopina eman duen txirrindulari bat taldean eduki-tzeak zenbaterainoko mina egin dezake irudian?**

Gure taldearen moduko bati min handia egin dakioke, beti azpimarratzen dutelako taldean positibo eman duena daukazula. Halere, irudiaren arazoaz gain, positibo eman zuen Txema del Olmok diru asko eskatu zuen eta ezin genion eman.

Talde nagusiek ere hor dituzte positiboa eman zutenak, Virenqueren Vuelta España ikusi bestela, eta Zülle-ren Vueltan berdin. Baina eurenak talde handiak direnez, hori ez da nabarmentzen.

■ **Dopina dela-eta, talde txikia izanik arazoak izan ditzakezue babeslearekin edo Tourrera deitzen zaituztenean?**

Nik lehenengo mementotik jakin nuen Tourrean ez genuela arazorik izango, baina beti ikusten dituzu arriskuak. Lehenengo zigorra izan da, txirrindulari horrek Frantzia hiru urtean ez aritzea. Txemak taldea uzteko arrazoi bakarra ez da hori izan, baina horrek ere bere eragina izan du. Txemak bere bidea jarraitu du, talde onean dago, eta guk hara joan bitartean lagundu egin genion, eta oraindik ere, taldean gurekin ez dagoen arren, berari laguntzen diogu.

“Iazkoa hainako denboraldia egitea gure ahalmenen gainetik dago, baina ea lortzen dugun”

■ **Dopinaren ardura txirrindulariarena bakarrik da ala taldeak ere bere inplikazioa izan behar du?**

Nik uste taldea orokorrean ez dela jabetzen. Zaila da kirolari bat kontrolatzea. Lasterkariak taldeko medikuaz gain, bere prestatzailea izaten du, bere ingurua du eta hori dena taldearen eskutik kanpora geratzen da. Positibo ematen duenean, inork ez du "ni izan naiz" esaten, baina zure talde barruan eman du positibo, eta taldeak egin behar du ardura horren jabe.

■ **Aurrera begira, zer erronka ditu Euskaltel Euskadi taldeak?**

Gure kezka eta helburua da iazko moduko denboraldia egitea, zeren eta egiten ez baduzu txarrera egin duzula azpimarratzen dizute, eta iazkoa adina egiten baduzu, "normala" dela esaten dute. Jakin behar duguna da noraino heltzeko modua dugun, eta gero gutxienez gure eskura dagoen hainako denboraldia egiten saiatu. Nik uste iaz haina egitea gure ahalmenen gainetik dagoela, baina tira, ea lortzen dugun.

■ **Bide luze honetan inoiz etsita egon zara?**

Askotan. 1997ko udan, dena enbargatuta eduki nuen, etxebizitza, kontu korrontea... dena. Taldeak 414.698,35 eruroko zuloa zuen. Dirurik ez zetorren eta txirrindulariei ordaindu egin behar

zitzaien. Bizkaiko Diputazioak eta BBK-k lagundu ziguten, eta gero Euskaltekin irten ginen aurrera, baina uda oso gogorra izan zen. Afizionatu mailan sekula ez dut une txarrik pasa, baina profesionalentan bai, behin eta birritan. Nire ilusioa taldea Tourrean sartzea zen, eta hain egon nintzen nekatuta, Tourra bukatzean

taldea uzteko ordua iritsi zitzaidala pentsatu nuela. Baina ezinezkoa izan nuen uztea. Nik utziz gero ez zutela dirurik jarriko esan zidaten, bazkideek ere berdin, eta segi egin behar. Baina ez dut umore onarekin segi. Memento honetan, hainbeste egur hartu dut, ez dudala ilusio askorik ●

Bizkaiko Foru Aldundia

Gure artean euskaraz!

Bizkaiko Foru
Aldundia
Kultura Salla

Diputación Foral de Bizkaia
Departamento de Cultura

PRINTZA

HARRITU
AURPEGIA

Ismael Manterolak honakoa idatzi zuen "Euskaldunon Egunkaria"n:

"Orain dela aste batzuk egin da 'Europako arte feriarik inportanteenetako bat', ETBko Teleberrik esandokoren arabera. (...) Baina zein da horrelako azokaren helburua, komunikabideetan arrakasta izatea edo saltzea? Nire ustez, Arcok hasieran zuen helburuetako bat bete du: espainiarren artean arte garaikidea normalizatzea, bai gizartearen onarpenaren aldetik, bai bildumazale publiko zein pribatuaren erosteko ohituretan zeharo txertatzearen aldetik ere.

Azken urteetan arte garaikidearen inguruko onarpen soziala ia erabatekoa bada ere, ez da gauza bera gertatzen ulertze maila eta gustuarekin. Harritu aurpegiarekin begiratzen die ikusleak arte garaikideko museo gero eta ugariagoetan gordetzen eta erakusten diren gauzei, baina bertan daudenez eta antolatutako bisitaldiak egiten direnez, zerbait izango dira, arratsalde-pasak egiteko aitzakia besterik ez bada. Modernitate geruzak modan daude. Garai bateko politiko eta gestore kulturalak berpiztu direnean, beste inor baino gaurkotasun handiagoa erakutsi behar dute badaezpada ere. Horregatik arte garaikideko museoak eraiki eta eraiki dabilta toki guztietan, eskaintza kulturala jasotzen duen turismoak komunikabideen lehen orrietan azaltzeko gaitasuna duelako eta bide batez, hiri moderno eta kulturearen itxura eskaintzen duelako (...)"

EGUN BAT ANTZERKIARI

HILAREN 27an ospatuko da aurten Antzerkiaren Nazioarteko Eguna. Hori dela-eta, hainbat ekitaldiren berri izan dugu dagoeneko. Esaterako, 19an Eibarren, Txema Zubia ikusleen elkarateak Txema Zubia saria emango die Eibarko Jardunaldi. 27an bertan, Getxoko Antzerki Eskolak "Yo me bajo en la próxima ¿y usted?" lana eskainiko da Adolfo Marsillachen omenez. Ondoren mahainguru bat burutuko da "Politika eta antzerkia" gaia jorratuz. Donostian berriaz, Udalak urteko antzerki ikuskizun hoberenak sarituko ditu. Besteak beste, Vaiven taldearen "Lotsa Gabe"k jasoko du euskarazko lan hoberenaren saria.

GOI MAILA, EZUSTEAN

EZUSTEKO handia izan da Nafarroako Gobernuak joan den astean hartutako erabakia. Izan ere, CDNren lege proposamen bat dela medio, eta UPNren botoen bitartez, Nafarroak Goi Mailako Musika Ikastegia izango du. Musika ikasle eta irakasleek askotan eskatu zioten Gobernuari Goi Mailako ikasketak ezartzea, baina ezezkia jaso izan dute beti. Orain ikasketa horiei ekiten erabaki du. Legeak dioenez, aurten hasiko dira Goi Mailako Ikastegirako eraikinaren lanak.

DANI BLANCO

■ Goi Mailako Ikastegia jarriko dute martxan.

Pablo Sarasate kontserbatorioa izango dute bitartean ikasketak gune.

NAE-K ETA UDALAK HITZARMENA

EKAINA bitarteko euskarazko antzerki egitaraua atontzeko asmoz, hitzarmena sinatu berri dute Nafarroako Antzerki Eskolak eta Iruñeko Udalak. Guztira 30.100 euroko aurrekontua onartu dute, hain zuzen ere lau atal hauetara bideratzeko: helduentzako euskarazko antzerki zikloa; haurrentzako antzerki testuen lehiaketa, euskaraz eta gaztelaniaz; saritutako lanen antzezpena; eta haur, gazte eta helduei zuzendutako antzerki ikastaroak.

IRAKURZALETASUNARI SO

AZKEN bi urteetan bi puntutan igo da EAEn irakurtzeko ohitura duten pertsonen kopurua. Guztira, herritarren %95ek du irakur-

H I T Z B I T A N

- Josu Monterok honakoa idatzi zuen "Artez" aldizkarian: "Antzerkiak gero eta beharrezkoagoa den zerbait gogoratzen digu: gizaki batzuek aktuatzen dutenean besteengan nahitanahiez duten eragina".
- Mikel Mendizabalek "Euskaldunon Egunkaria"n: "Bertsolariak, kirolariak bezala, bere garaia, bere sasoia du; nirea joan da".
- Andolin Eguzkitzak "El Pais" en egin zioten elkarrizketan adierazitakoa da honakoa:

ALBERTO ELOSEGI

tzeko ohitura. Hori da Euskadiko Editoreen Elkarteak eginiko inkesta batek agerian utzi duena. Hori eta euskal irakurle gehienak Gipuzkoan biltzen direla. Baita EAEko hamar irakurletik hiruk euskara erabiltzen dutela irakurketarako ere. Eta horietatik %54 gazteak direla, unibertsitate ikasketak eginikoak.

FAMILIA GUGGENHEIMEN

GUGGENHEIM Bilbao museoak familia-arentzako jardueren egutegi bat prestatu du hil honetan hasi eta ekaina bitarte. Martxoan, "Ezagutu ezazu artea bost zentzumenen bidez" izenburupean, haurrek zentzumenekin harremana duten kontzeptu artistiko zenbait ikasiko dute. Apirilean, "Safaria Museoan zehar" ekimenean museoako animaliak baliatuz artera hurbilduko dira. Maiatzerako

AURRERA ITZULTZEKO

Aurrera begira jarri zen Euskal Itzultzaile, Zuzentzaile eta Interpreteen Elkarteak hilaren 2ko batzar nagusian. Europako Literatur Itzultzaileen Elkartearen Kontseiluaren bilera urrian Donostian egingo dela-eta hainbat ekitaldi prestatu du. Hitzaldiez gain, duela hainbat hamarkada itzulpengintzan jardun zuten 35 lagun omenduko ditu. Gainera, iaz Donostialdean hasitakoari jarraiki, literatura unibertsala irakurtzeko ohitura eskoletan zabaltzeko egitasmoa abiaraziko du. Eta liburutegietako mailegutzak liburugintza alorrari sortzen dizkion kalteak Administrazioari konpentsa ditzan eskatuko dio.

"Familiarekin Museoan!" egitaraua prestatu dute, txotxongiloak eta guzti. Ekainean, "Artea ikasbide" programan, artearen bidez ikas daitekeen guztia landuko dute haurrek.

"Euskaltzaindiak indar morala du eta euskaldun jendeak ematen dion indarra. Euskal erkidegoak Euskaltzaindia euskararen gotorleku kontsideratzen du. Zentzu horretan euskaldun jendeak ematen digun indar morala dugu".

• Mikel Hernandez Abaituak zera zioen "Euskaldunon Egunkaria"-n: "Gure belaunaldiko idazleentzat eta gu baino lehenagokoentzat gutxien ikusten denaren azterketarako bide bat izan da beti literatura. Gaur egun, aldiz, aise ikusten dena nagusitzen da eta gutxien ikusten denaren inguruko lanek ez dute interesik pizten".

GARIKOTZ GARAIALDE

■ Antton Luku.

IZENAK

Antton Lukuk zuzendutako "Lurra" antzezlanak estreinatu berri da Domintxinen. Adiskidetzaren haustura irudikatzen du obrak.

Barricadak "Bésame..." bere azken lana kaleratuko du hil honen 18an. Diskoa eta DVDa izango ditu lanak.

Martzelino Soroa hil zela ehun urte betetzen direnean, Goaz antzerki taldeak honen "Gabon" eta "Anton Kaiku" lanak estreinatuko ditu Deban hilaren 22an.

Borja Gobeagaren "La primera vez"ek irabazi du Gas-teizko Euskal Zinema Aste-ko film hoberearen saria.

Josu Bilbaok "Argazkia eta argazkilariak Euskal Herrian" izeneko lana argitaratu du. Bertan, XIX. mendeko azken herenetik gaur arteko euskal argazkigintza jorratu du.

Xabier Mendiguren Elizegik "Errautsen distira" plazaratuko du apirilean Elka-rraren eskutik.

ALBERTO ELOSEGI

■ Xabier Mendiguren.

Iparraldeko bertsu liga

Bakarkako gaia jarri didate: "Bertsu Liga. Iparraldeko bertsu ligari buruz iritzia eman". Neurri eta doinu librean jarduten utziko zidatela uste nuen. "Hiru zortziko txiki bota eta aski", pentsatu dut orduan. Baina baita zera ere! Neurri luzea erabiltzeko agindu didate. Neurri luzeak modan daude nonbait bakarkakoetan, eta hauei ere horiek gustatzen. Berriz ere: "Bertsu Liga. Iparraldeko bertsu ligari buruz iritzia eman". Entzun dut. Baietz esan diot. Ez dut oraindik ikasi gai-jartzaileei ezetz esaten.

Burua itzulika hasi zait. Eskuak sakelan sartu ditut, zer-baiten bila bezala, baina ez dut deus aurkitu. Buruan dudarenekin egin beharko dut. Zer erremedio. Begiak lurrera bota ditut, eta pentsatzeari ekin diot: "Iparraldeko bertsu liga. To! Harrapa ezak! Eta nik baietz esan. Hiru bertso bota behar. Neurri luzean, nola ez. Hiru habanera bota beharko ditiat. Etorri ahala bota, bestetan bezala. Hasiko nauk? Ez, oraindik ez. Goaita. Iparraldeko bertsu liga garrantzitsua duk guretzat. Ez duk komeni zernahi erraten hastera. Tira bada, pentsatu egingo diat. Zergatik duk hain garrantzitsua bertsu liga? Nik dakidala, lehen aldia duk Iparralde osoko bertsu txapelketa bat antolatu dena. Zaharrek, gazteek, denek batera kantatu diagu. Denek batera, denak elkarrekin. Poztekoa duk. Bai, eta hor bazezok lehen bertsoa osatzeko adina mami. Bigarrena orain. Zer erran? Ea bada... Bertsu liga Iparraldeko Bertsularien Lagunak elkartearen proiektu bat duk. Bereziki pertsona batzuei esker aitzina atera dena. Bazaukaat zeri, eta zeini kantatua. Elkarte, elkartekoen lana... Horra bigarren bertsuaren osagaiak. Ez duk puntakoa izanen, baina tira, lehenak bultzatza, hirugarrenak tira, tartean, hor geldituko duk. Eta hirugarrenean zer kristo bota behar diat? Ez zekiat oraintxe. Zerbait asmatu beharko nitek. Tira, denbora aurrera zioak, eta hasi egingo nauk. Jendea alde egiten hasi duk, eta noan ni ere kantuan hastera! Hirugarrena bidean pentsatuko diat. Zein huen doinua? Ah bai, habanera. Ale, xintxikizkik!"

IPARRALDEAN lehen aldiz, bertsulari txapelketa / zaharrek eta gazteek... denek elkarrekin kantatzen dugun

lehen aldia da. Aspaldian zeuden txapelketa utziak, Alkhat, Jexux Arzallus, Aitor Sarasua... Eta lehen aldiz txapelketan kantatzen dute, Xumaik, Mirenek, Eneritzek, Txatok... Batzuk hasi egin dira, eta besteak itzuli. Eta Xanti, nola ez, itzuli eta hasi egin zara. Eta tartean gu. Itzulitakoen seme, hasiberrien anaia, harro gaude, familia osoa berriz ere elkartu delako. Behingoan denak Iparraldeko sentiarazi gaituzte, eta sentitzen gara. Eta hori bada nahiko txapel, txapelik egongo ez den liga baterako. Beraz...- keta/ berdin da nor pasatzen den, berdin da puntuaketa / aurrera joango dena, iparraldea da eta.

Amets Arzallus
Bertsolaria

"Itzulitakoen seme, hasiberrien anaia, harro gaude, familia osoa berriz ere elkartu delako. Behingoan denak Iparraldeko sentiarazi gaituzte, eta sentitzen gara. Eta hori bada nahiko txapel, txapelik egongo ez den liga baterako"

BERTSULARIEN Lagunak, zuekin nahi dut hitzegin / zenbat lan zenbat izerdi, eta zenbat buruko min / elkarte baten sortzeko... biziarazteko, gaur arte irauteko. Izen anitz pasatzen dira burutik bertsu hau kantatzean. Gehiegi, neurriak luzeenean ere kabitzeke. Kepa, Lekuona, Beñat... Hiru puntuei laugarren bat jartzea ere pentsatu dut, baina ortografiak ez dit utzi. Zuei esker kantatzen dugu bertsu ligan. Zuei esker agertuko gara argazkitan. Zuei esker gara, eta izango gara. Zenbat balio du zuen debaldeko lanak! Bertsu liga eredu. Esker mila. ...-gin / lehenik sinetsi zenuen, eta gero amets egin / egun batez bertsu liga, egi bilakatu zedin.

"Eta akabo. Erran beharrekoa bukatu zait, eta oraindik erraten segitu behar. Hirugarren bertsoa eskas zait. Bidean pentsatuko nuela pentsatu dut, baina hori, pentsatu bakarrik. Ez dut egin. Berdin du. Datorrena datorrela, hasi egingen naiz. Pentsatu gabe.

Bertsuak hitz egin dezala".

Otsailak hiruan hasi, larunbatean bukatu / Urruñatik Baigorriara... Larresorotik Izurara, eta Baionatik Hazparnera bidaiatu du gure bertsu ligak. Eta herri bakoitzean, harrera beroa eta jendetsua izan du. Laster, Nafarroako ligarekin elkartuko da, eta biek batera egingo dute bidea, Donezteberaino. ... barkatu / bidean zer pasako den, ezin nezake k(o/a)ntatu / gaur bezala egingo dut, etorri ahala k(o/a)ntatu.

"Uf! Ze lasaitua. Bukatu dut gaurko lana. Nahi duenak jo dezala txalo. Nahi duenak egin dezala txistu. Bata zein bestea, ez ditut entzungo" ●

P A T Z I K U P E R U R E N A

Patziku Perurena idazleak "Euskaldunon Egunkaria"ko "Nafarkaria"n 1997ko irailetik 2000ko urrira bitarte argitaratutako artikuluak bildu ditu "Trapuan Pupua" liburuan. Argitaratzeko gorabehera franko ibili ostean, Erein argitaletxeak argitaratu dio azkenean.

"LITERATURA FUNTSEAN BIZIO PERTSONALA DA"

ALBERTO ELOSEGI

■ "Min guzia kanpotik badator, edo ez dugu zinezko oinazerik edo oinaze faltsua sortzen ari gara. Hori da tituluaren mezua".

Hedabideetatik urrun bizi den pertsona antzo agertu digu Patziku Perurenak "Trapuan Pupua" liburuaren azala. Azalean leizezulo bat azaltzen da. Begiratu kobazuloaren barrendik kanporantz doa: *"Begiratu hori gustatzen zait: barrendik kanporakoa, orain dena axaletik begiratzuz bizi bada ere jendea. Koadroaren ezker aldean, gizaki ttiki batzuk ageri dira, eskuineko ezkil hotsaren bila larrituak, erdiko malkorrean amiltzera doazela. Ezkilak, gaur egungo inbasio mediatikoa adieraz lezake"*.

■ "Trapuan pupua" izenburuak zer adierazten digu?

Gizakiak berak ematen diola minik handiena bere buruari. Gizakia bera bezain zaharra den gaitz horrek, euskal giro gaiztatu honetara ekarrita ere, berdin balio du. Min guztia kanpotik badator, edo ez dugu zinezko oinazerik edo oinaze faltsua sortzen ari gara. Hori da, batez ere, tituluaren mezua. Nik ttikitatit aditua dut etxean, eta ez Madrilen: *"Bi sosen pupua eta lauen trapua"*.

■ Minez bizi ote da Patziku Perurena?

Mina behar beharrezkoa da; bizitzeko bizimina behar da. Mina bizia da eta bizitasuna mina. Baina ez inondik ere, inperio demokratiko mainontzi honek saltzen diguna, hori ez

da mina. Niri min bizia gustatzen zait, biziari darion mina; gaurko gizarte antisikabe honen dunduri tristeari, ordea, negar zuriaren kiratsa dario alde guztietatik.

■ Liburu hau erdiminez sortu ote?

Hasieran Txalapartan argitaratzekoa zen. Gari Berasaluzerekin, ustez, bideratua neukan dena. Bien bitartean, "Nafarkaria"n idazten segitzen nuen. Tarte horretan, Eduardo Gil Berak idatzi zidan gutun bat, "Egunkaria"koek idazteko eskatu eta argitaratzen ez zioten artikulu

□ "Mina bizia da eta bizitasuna mina. Baina ez inondik ere, inperio demokratiko mainontzi honek saltzen diguna, hori ez da mina"

baten berri emanez. Irakurri nuen, eta kasik bat nentorren artikuluarekin. Ez nion inolako grabedaderik harrapatu, ez publikatzeko. Neure artean pentsatu nuen: *"Hau ezin diat hola utzi, hau keinu ttiki bat bezala duk"*. Eta "Nafarkaria"ra bidali nuen bi puskatan. Aurrenekoa atera zidaten, tranpatxo batekin, baina, bigarrenean, *"et! et!..."* esan nien, eta segituan isiltasuna adoratzera bidali ninduten.

■ Eta?

Txalapartako Gariri esan nion, "Nafarkaria"tik bota nindutenez gero, falta ziren artikulu pizarrak sartu, eta denak ateratzea zela egokiena. Baiezko-

ALBERTO ELOSEGI

■ “Andoni Egañaren posea bertsolaritzan, Bernardo Atxagarena literaturan bezalatsu ikusten dut. Zinez harritu egin nintzen “funtzionario kontu” hura, zeinek eta Egañak gaizki hartzea”.

an gelditu ginen. Baina, liburuaren “Apologoa” zela-eta, laster iritsi zitzaidan zentsura kontua Durangotik bueltan, atzera botatzeko agindu eman ziotela “Egunkaria”tik. Hura nire amorrazioa, lehenaz gain. Orduan egin nuen erregu: “*Ospa pistolapeko esklabo tarte honetatik!*”.

Urtebete luzean horrela, eta gero Erein argitaletxean zentsura arazoak berriz ere: huskeria batzuk, baina mingarriak. Garbi esanen dut, txiripa bategatik atera da liburu hau Ereinen, eta Iñaki Aldekoaren botoa-gatik balitz, oraindik zokoan zegokeen. Gainera, nik uste nuen Iñaki Aldekoa literaturaz gustu puska bazuen editorea zela, eta, batez ere, horretarako zegoela Ereinen, baina, ohartu naiz azkenean diruzain hutsa dela. Putreak baino okerragoa da euskal literaturaren itzalpean dabilen jendaje hau dena, eta zoztorrik ez zaio inporta literatura. Pamiela da nik inoiz sosik eskatu eta kobratu ez dudane bakararra, eta inolako istilurik izan ez dudana, eta beti poztuko naiz horretaz.

■ Gaitzetsia sentitzen zara orduan?

Ez, ez, lasai. Ni ez naiz auzora negar kontari abiatuko. Horixe da neure urguilu tonto bakararra: “euskal txulotuok” baino

euskaldun zintzoagotzat daukadala nire burua. Liburuan zehar, tarteka, eta azkeneko “Apologoa”n bereziki, azaltzen da erresumin hori. Gordeko banu, txoil aberastu eta miserabletuko bainintzake ni ere.

■ Hitzaurrea Mikel Olanok egin dizu.

Bai, Mikel donostiarra da, filologoa; eta ni filologoen aurkaria. Ni herri hizkera bizitik natorrena, eta Mikel paper politetik. Elkarrekiko espak ageri dira hor, donostiar baten estilora disimulatuak. Nik konprenitzen dut, baina Mikelek ez

□ “Goizuetatik Donostia ikusten da; Donostiatik Goizueta ez. Hori da zinezko euskaldunon bentajatako bat”

nau sekula konprenituko ni. Goizuetatik Donostia ikusten baita; Donostiatik Goizueta ez. Hori da zinezko euskaldunon bentajatako bat. Den dena ere ez dugu kontra, ez pentsa!

■ Voltaire, Bitoriano Gandiaga eta Joseba Sarrionandiaren aipua paratu dituzu liburuaren sarreran.

Aipua, artikulua bakoitzaren sarreran ere sartu ditut franko, irakurle motelentzako ziztagarri gisan edo. Liburuarekin hasi

eta argitaratu arte-rainoko bide luzean leitu ditudan gustuko idazle batzuren pasarteak dira. Badira, Montaigne, Herodoto, Horazio, Hölderlin, Nietzsche, Baroja, Orixe, Andima eta beste askoren aipua ere, tarteka. Beste asko Gil Berarenak eta Sarrirenak dira. Tunel luze honetan, inork ez bezalako kategoria erakutsi baitit Sarri. Hori eta gehiago ere zor nion.

■ Nola atzeman duzu “Lagun Izoztua” bere lehen eleberria?

Betiko Sarri dago liburu horretan. “Izuen gorde-

lekuetan barrena” hasi eta geroko bere poesigintza guzian nabarmentzen diren arantzak ageri dira tarteka. Maitemin ezin haragitua: hori da Sarri, eta hori da nonahiko eta betiko poeta. Nobela edo narrazio, berdin dio, barren-barrengo poeta ateratzen zaio beti Sarri. Honetan ere baditu pasarte zoragarriak, asko; nola esaten du bada...: “*Flotean dagoen guztiak antinaturala dirudi. Kortxoak, egurrak, botila hutsak, naturaliki dena hondorra jausten baita*”. Zer metaforaren ederra,

euskal demokrazia ustel honetan flotean dabilen edozeinentzako. Edo psikologoaren antzutasuna salatzen dueneko hura: “*Izen bat eman nahi diozu, izen hutsarekin gaitza sendatuko duzulakoan*”.

Edo mapei buruzkoa, edo beste mila pasarte zoragarri.

■ Behinola, Bernardo Atxaga, literaturaren monarkikotzat jo zuten, literaturarekin duen konpromisoa kritikatu. Berak, berriz, literaturaren esparruan betiere, Sarri aristokrata-gotzat jotzen zuen.

Alfer alferrik da elkarren teman ibiltzea, interes politiko-komertzialen gainetik gustu kontua dago, izaera kontua.

■ “Lurra da niretzat lehenbiziko liburua, beti hankapean zabalik dugun liburua”

Goizuetarra zara izatez. Nerabezaroaz geroztik, berriz, Leitza bizi zara. “Trapuan pupua” liburuan petxero eta hidalgo kontuak aipatzen dituzu bi herriak nahastuz. Petxero ote dugu Patziku?

Leitza kalea da, hiriaren sinbologia du niretzat. Goizuetak berriz, basoaren sinbologia, eta ni erabat basoaren aldekoa naiz, Leitza ere, kalean baino gehiago basoan bizitua. Nire bihotza basokoa dela uste dut, han gozatzen baita beste inon ez bezala. Leitza hidalgo konplexu izugarria duen zuri-herria da, bere tamainatsuko gehienak bezala; hagitz entretenituak izaten dira Iruñea eta Donostia alde-tik “leitzarrismoa” egitera etortzen diren burges ttikion ibilerak eta espak, eta horien arrimora biltzen direnen artekoak. Goizuetari beste inozentzia bat nabari zaio oraindik: larrejende sinesgaitz horren bizitasun sano eta argia, baina, zorigaitzez, han ere asko ari da galtzen.

■ **Lurrari buruzko aipamen asko ageri da liburuan.**

Lurrarekiko harremana ez dut egundo galdu. Lurra da nire lehenbiziko liburua, beti hankapean daukagun libururik zaharrena eta zintzoena. Orain oso modan dago “ciudadano

del mundo” izate hori, baina herrixka batean jaio izateak bihotzari halako erro sakon batzuk ematen dizkio, eta erro horiek galtzen dituenak, esan liteke abereak baino beherago bukatzen duela azkenean.

■ **Uraren soina aditzen ere segitzen duzu?**

Uraren eta haizearen sinfonia dira nik inoiz entzun ditudan sinfoniarik guztizkoenak, horiek ez dizkizu inork plagiatuko. Zorionez, Leitza ni bizi naizen etxea joaz pasatzen da Gorritaran erreka, eta negu minean ezin dut leihorik ireki, baina hotzik handienak pasatzean, leihoa irekita, uraren sinfonia adituz hartzen nau loak.

■ **Zer berri da “harripilatan ezkutatzen zeneko apo tipi” hartaz?**

Oraindik ere, edozeinekin hizketan hasi eta ohartzen naiz, burutik bihotzera dabilzkidan ideiak mingainean galdu egiten zaizkidala. Frustrazio horregatik hasi nintzen idazten. Neure burua engainatu nuen orduan, hitza letra bihurtuz neure sentiera arrotz hura adieraztera iritsiko nintzelakoan, baina, ezina gero eta nabariago sumatzen dut. Literatura horixe da: minaren esan ezina, ezin esanaren mina, Orixek hain ederki esan bezala ●

■ “Literatura horixe da: minaren esan ezina, ezin esanaren mina. Orixek hain ederki esan bezala”

Literatura funtsean bizio pertsonala da. Eta Atxaga eta Sarri, izaeraz eta esperientziaz guztiz desberdinak dira. Niretzako Sarriren bizimina, askoz nobleagoa da, finagoa. Atxagak askoz artificio gehiago du, eta hori nabaritu egiten da. Koldo Izagirrek ere Sarri baino askoz artificio gehiago du, eta konpromiso sozial nabarian, inor izatekotan, Izagirre dabil, Aitzolen dizipulu gisan edo.

■ **Bertsolariekin ere zorrotz segitzen**

■ **“Gizonaren bihotza ez zen merkatuan saltzeko egin: edo zaintzen duzu edo publikoari saltzen diozu. Ez dago beste biderik”**

duzu. Andoni Egañarekin eta, funtzionarioak direla-eta...

Andoni Egañaren posea bertsolaritzan, Bernardo Atxagarena literaturan bezalatsu ikusten dut. Zinez harritu egin nintzen “funtzionario kontu” hura, zeinek eta Egañak gaizki hartzea. Horrek erakusten du ederki, gure artean zentzu

kritikoa zenbat moteldu den. Galdera oso sinplea da: “Zein bertsolari ari da gaurko merkatuan, bere grinez libreki bertso-

■ **“Tunel luze honetan, inork ez bezalako kategoria erakutsi dit Sarrik”.**

tan?”. Inor ez. Denak aurretik antolatua dagoen sare ofizial baten zerbitzuan ari dira. Gizonaren bihotza ez zen merkatuan saltzeko egin: edo zaintzen duzu edo publikoari saltzen diozu. Ez dago beste biderik.

■ **“Nietzsche gugana ezinean” artikuluan Joxe Azurmendi kritika zorrotzak egiten dizkiozu. Bakarrik Gil Bera salbatzen al da?**

Zarpail samar bai, baina, nahi duenak ulertzeko moduan. Ez dut deus Joxeren kontra. Gehienak okerragoak dira gure artean. Baina, euskal apaiz laikotu iraultzaileok badute halako zera bat. Esate bateko, askoz meritu handiagoa du niretzako, Orixek jesuiten barrengo hierarkiaren aurka erakutsi zuen tinkotasunak. Eta nork edertu du Miranderen mina, Gil Berak egin duen indar biziarekin? Gure artean inork ezin izan du sortu “La Ahijada” ikaragarri hori. Itsua behar du, hori ez ikusteko, edo miserablea ez ikusiarena egiteko. Eta hor ari da Txomin Peillen bera, argazkia dela, traizioa dela, isildu gabe. Ez guke nahasi behar ordea, gorputz desegin batekiko erruki zikinetik bizi dena, eta haren arima bizia erakutsi nahian galtzen dena ●

◆ **MIKEL ASURMENDI**

TXISTULARI ELKARTEA

Mende baten hiru laurden betetzen ditu aurten Euskal Herriko Txistulari Elkarteak. Memento zailetan indarrez aurrera jarraitzea lortzea eta "Txistulari" aldizkaria argitaratzea izan ditu zeregin eta lorpen nagusiak.

75 URTEZ TXISTUA BABESTEN

■ Ospakizunez beteriko urtea

Jose Inazio Ansorenari urrezko domina emanaz hasi ditu 75. urtemuga ospatzeko ekitaldiak Euskal Herriko Txistulari Elkarteak eta urrira arte, ekintzak ugari izango dira.

Hil honen 23an, Euskal Herriko txistulari bakarlariren txapelketa egingo da Villabonan. Apirilaren 13an Udal Txistulari Taldeak bilduko dira Tolosan eta astebete beranduago, elkartearen urteroko batzarra egingo dute Urduñan. Gogoratu beharrekoa da, elkartearen sortu bazen ere, lehenengo batzarra Bizkaiko herri honetan egin zuela.

Urte guztiko ekitaldirik handienak, maiatzean egingo dira, Hego Euskal Herriko lau hiriburuetan. Euskadiko Orkestra Sinfonikoak eta Jose Inazio Ansorenak, txisturako Tomas Aragües musikagileak konposaturiko kontzertua eskainiko dute. Hil horretan bertan, Musika-egun oso bat eskainiko dio musika tresna honi. Udan, batean eta bestean egingo diren txistulari alardeen ondoren, irailaren 21ean izango da txistularien eguna. Arraten bilkura handia egingo dute.

Urteurreneko azken ekitaldia Euskal Herriko Txistulari Taldeen Txapelketa izango da. Erreterian egingo da hau, elkarteak egoitza duen herrian ●

EUSKAL HERRIKO TXISTULARI ELKARTEA

EUSKAL HERRIKO TXISTULARI ELKARTEA

■ Goian, Elkarteko kideak 1964an. Behean, azken urteotako kontzertu bat.

Aurreko mendearen lehen laurdena igaro berri zenean, kezka nabaria zen txistuaren munduan. Gizarteak onartzen zuen arren, askok ez zioten jaramonik ere egingen eta txistua gainbehera zihoan. Txistulariek musika tresna bera eta euren burua

babestu beharra ikusten zuten. Horregatik erabaki zuten elkartezea.

Lehenengo hitzordua Arraten ezarri zen 1927ko irailaren 20an. Arrate aukeratu zuten, txistulari guztientzat erdibidean geratzen zelako.

Han erabaki zuten elkartearen sortzea eta

laster egin zuten lehenengo batzar nagusia Urduñan. Eduardo Gorosari Begoñako basilikako organo jolea izendatu zuten lehendakari. Lehenengo batzar hartan

argi geratu zen elkartearen izaera: artistikoa eta ekonomikoa, inoiz ez politikoa.

Arlo artistikoan zeregin ugari ikusten zen. Joxan Altuna elkartearen koordinatzaileak dioenez, *"garai hartan partitura eskasia handia zuten txistulariek. Bakarren batek partituraren bat baldin bazeukan, beretzat gordetzen zuten"*. Elkarteak hasieratik izan du pieza horiek txistularien artean banatzeko helburua.

Eskolak sortzeko beharra ere ikusten zuten txistulariek. Urduñan egin zen lehen batzarreko aktak, Bilbon txistu eta dantza eskola bat sortzeko nahia erakusten du. Bestalde, elkartearen sortu eta hurrengo urtean eratu zen, Donostian, beste txistu eta dantza eskola bat.

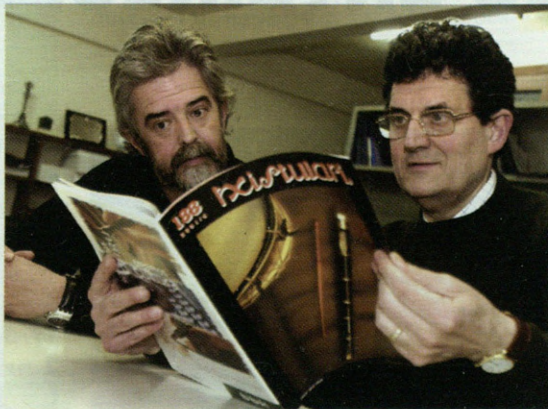
Bestalde, Elkarteak txistulariak babesteko hartu zuen izaera ekonomikoa. Europan hedatzen hasia zen arren, gure artean oraindik segurantzaz soziala atzeraturik zegoen eta txistulari askok, egoera tamalgarria bizi zuten. Garai hartan sortu zituen elkarteak, "Montepioa" eta "Prorateoa" bezalako ordainsariak. Txistularien bat gaixotuz gero, diruz laguntzeko eta bakarren bat hiltzen bazen, familia babesteko ziren ordainsari hauek.

Elkarteak argi izan zuen, ordea, hasieratik, politikatik at mantenduko zela. Txistuak, izan ere, zale zituen gizartearen maila eta joera desberdinetako pertsonak.

URTE BELTZAK. Elkartearen lanean hasi eta urte batzuetara, 1936an, Gerra Zibilak etenaldia ekarri zuen. Ia hogeitaz urtez, geldirik izan zen elkartearen. Tarte horretan, txistuak gorabeherak izan zituen. Bilbon esaterako, ez zen txisturik entzuten, baina Donostian entzun zitekeen. Joxan Altunak dioenez, *"karlistek irabazlearen bandoan zeuden eta neurri batean, txistuak aurrera egin zezan lagundu zuten"*.

Isilaldiaren ostean, 1955ean ekin zion berriz ere elkartearen lanari. Kasu hartan, Isidro Ansorena txistularia izan zen bultzatzaile. Ospe eta botere handi-lagunak izan zituen berekin. Gizartearen oso gertuko sentitzen zuen txistua eta askorentzat, abertzaletasunaren alarde eta Frankismoaren aurkako tresna ere bazen.

TXISTUAREN LEKUKO, "TXISTULARI". Elkartearen sortu eta hurrengo urtean ikusi zuen argia "Txistulari" aldizkariak. 1928ko udaberrian argitaratu zen lehenengo alea eta orduz gero 190 ale argitaratu dira. Urteak pasa diren arren, garai bateko aldizkariak eta gaur egungoak antzekotasun handiak dituzte edukiei

ALBERTO ELOSEGI

■ Elkartearen kideak "Txistulari" aldizkariari so.

dagokienez. Lehenengo zatian hitza da nagusi eta bertan, informazioa, iritziak eta bestelakoak biltzen dira. Lehenengo urteetan, kultur munduko izen esanguratsuek parte hartzen zuten. Horren lekuko, Nikolas Ormaetxea "Orixe" bertsolaria, Sebero Altube edota Juan de Olazarán.

Aldizkariaren bigarren zatian berriz, musika notak ageri dira. Txistuarekin jotzeko prestatutako partiturak argitaratu ditu Elkarteak hasieratik. Batzuk pieza

zaharrak dira, artxiborekin batetik eskuratu-tako doinu ezezagunak. Besteak aldiz, sor-kuntza lan berriak dira.

Hiru hilabeteko ikusten du argia aldizkariak. Elkartearen barneko komunikaziorako bide nagusia da eta elkarteak zeregin honetara bideratzen du bere ahaleginik handiena.

75 URTEREN ONDOREN

ZER? Urteak erruz pasa diren arren, elkarteak hasieran zituen asmoekin jarraitzen du. Orain ere, argi du bere izaera, eta politikatik at mantentzea nahi du.

"Txistulari" argitaratzeaz gain, urteroko batzarra deitzen du, ekitaldi puntu-lak antolatzen ditu eta txistularien arteko elkartasuna mantentzen saiatzen da.

Egoerari buruz galdetuta, Joxan Altunak zera dio: *"Zutik gaude eta ez da gutxi"*. Txistua hainbat esparrutan ez da ageri eta elkartearen horren inguruko hausnarketa ere egiten da. Xabier Muñoz elkartearen diruzainaren esanetan, *"txistuaren lekua ez dago gaueko 00:00etan hiri bateko jaietan. Arratsaldeko alardean izatea da txistuaren lekua eta hori badaukagu"*. Elkartearen bi kide hauek bat datoz, txistuaren osasuna txarra ez dela esaterakoan.

Handinahirik gabe, baina lanean etengabe, Euskal Herriko Txistulari Elkarteak badu ilusioa beste 75 urte irauteko ●

◆ IÑAKI GURIDI

■ Urrezko Domina Jose Inazio Ansorenari

Nondik jo ez dakigunean, berak argi ikusten du bidea. Elkartearen zentzuzko erreferentzia handia da eta guztiok, Elkarteak, txistulariek, ikasleek... asko zor diogu". Hitz horiek darabiltza Iñaki Muñoz, Txistulari Elkartearen ordezkariak, Jose Inazio Ansorenari ahotan hartzean. Elkartearen egoitzan, esker oneko hitzak entzuten dira Jose Inaziori buruz. Horregatik, elkarteak 75 urte bete dituen honetan, Ansorenari urrezko domina emanaz hasi nahi izan dituzte ospakizunak.

Donostiako Konstituzio Plazan jaio zen 1953an eta txikitatik entzun zituen txistu hotzak. Aita musikari erabat lotuta zegoen, hainbat erakundetako txistu-

lari baitzen eta gainera, abesbatza ugari zuzendu baitzituen.

Jose Inaziok, ordea, ez zuen 15 urte eskas zituen arte txisturik eskutan hartu. Laster ikasi zuen "Bautista Basterretxe" doinu famatua bere kasa eta aitona Isidro, hura ere txistulari famatua, kontserbatoriora bidali zuen. Ordu asko igaro ditu ordutik txistua hatzetan eta danbolina besotik zintzilik dituela. Musikaren munduan erreferente garrantzitsu bihurtu da, baina horrek ez dio eragotzi, pailazo lanetan, telebistan, literaturan edota irakaskuntzan egoki aritzerik. Txistua hainbestetan jo duen lekuan, Donostiako Udaletxean, hunkituta jaso zuen urrezko domina ●

Kalean da, lau hizkuntzatan, bertsolaritzari buruzko liburua. Hiru "argazkilari" k egin dute: Jon Sarasuak bertsolaritza gizartean enkoadratu du. Andoni Egañak burua erradiografiatu, eta Joxerra Garziak bertsoa aztertzeke objektibo ezberdin bat erabili du.

BERTSO ENTZIKLOPEDIA

■ Marko teoriko berri baterantz

Joxerra Garziak idatzitako ataletik, horra ideia batzuk:

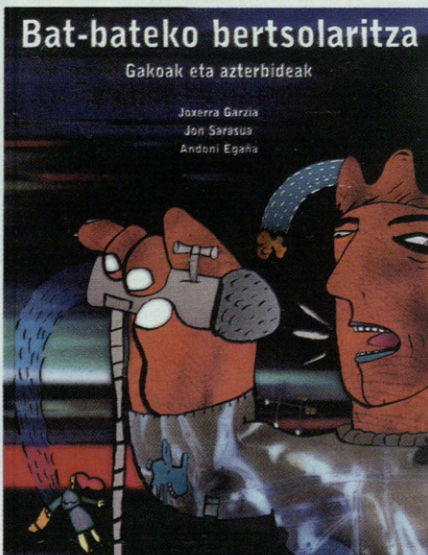
✓ "Ulertzen ez den bat-bateko bertsoa ez da bat-bateko bertso on bat, gerokoan, paperera bihurtu eta irakurtzerakoan, testu horrek berak hunki gaitzakeen arren. Halatan, bat-bateko bertsoen dentsitate poetikoa guztiz mugatzen du bertsolariaren gaitasunak ez ezik entzulearen harrera-gaitasunak ere". 205.orr.

ELI GOROSTEGI

✓ "Bertsolarien arteko esaera batek dioenez, ongiegi kantatzen duena ezin daiteke bertsolari ona izan. Bertsolariak ezin du bere burua doinuaren barne erritmoaren mende utzi, berak ezarri behar dizkio doinuari une bakoitzean komeni diren erritmoa eta etenak". 225.orr.

✓ "Euskal Herriko eskola sistematik gaitasun erretorikorako tresna ezin hobea duke bertsolaritza." 231.orr. ●

■ Mami askoko azala.

Nori oparitu behar diot nik "Bat-bateko bertsolaritza. Gakoak eta azterbideak" liburua? Egi-leek idatzi, behintzat, bi irakurle motengan pentsatuta idatzi dute.

"A" motako irakurlea litzateke hemen bizi dena, baina hemengoa bizi gabe. Euskaraz ez dakiena, eta zurrumurrua iristen zaionean "Zer da bertso saio bat?" galdetzen dizularik, erantzunik gabe uzten zaituena.

"B" irakurlea akademikoagoa litzateke, hemengoa bizi duena, hemen zer dagoen jakin gabe.

Izan ere, ahoz-kotasuna oso modan dago, batez ere Estatu Batuetako doktore tesietan. Baina bere teoria orokor denak ipuin kontalari bakaniko eta afrikarretatik bakarrik ateratzen dituzte. Ahoz-kotasuna ikertzen badute ere, ez dute bertsoa ezagutu ere egiten.

Bertsozale Elkarteak liburuaren ingelesezko eta frantsesezko itzulpenak ahoz-kotasunean aditu diren pertsona jakin batzuei bidaliko dizkie. Liburuaren egi-

leetako bat den Joxerra Garziak ziurtatzen duenez, "konfiantza dugu, irakurtzen badute etorriko direla kasu hau eza-gutu eta ikertzer". Eta zera gaineratzen du mingots: "Kanpoko adituak ikertzer badatoz, bertako erakunde batzuek, uni-bertsitatea esaterako, hasiko dira bertsolaritza ikergai gisa kontuan hartzen".

PUZZLEAREN PIEZAK. Bertsolaritzaren argazki konplexua osatzeko, funtsezko hiru pieza lotu ditu liburuak.

Jon Sarasuak enigma handienetako bati erantzuna aurkitu dio: "Hementxe gaude, hementxe gaude" hasten dira lau bertsotatik zortzi, eta behingoan non arrai gauden aztertu du. Alegia, bertsolaritza gizartean zer den. Denon bistan dagoenez, badirudi berea dela lanik errazena. Baina sarri ohituraren ohituraz ikusi ere egiten ez ditugun gauzak azaltzea egiten da zailen. Bertsolaritzak mugimendu gisa zer apustu egin duen, zer bidetatik jo duen ere azaltzen du.

Andoni Egañak erantzun dio bigarren enigma handi bati: "Ari naizela, ari naizela" kantatzen duenari, entzule den jakinmina izaten da, "Zer demontre ari ote da pentsatzen?". Egañak txapela erantzi, eta burua ireki du bertsolari baten burmuinetan zer egosten den ikus dezagun. Gaia entzuten duenetik bertsoa kantatu arte zer gertatzen den azaltzen du.

Joxerra Garziaren lana izan da bertsoa zer marko teorikotik aztertu daitekeen tajuzkoen azaltzea. Erretorika klasi-kotik, alajaina.

MAPA PUZZLEA. Bertsolaritzaren puzzlea osatuta, irudiak agertzen du bertsolaritzaren mapa orokor bat. Baina orain arte mapa horretako txoko bakoitzari buruz oso gutxi ikertu izan da.

Bertsozale Elkartea ari da bertsolaritzaren mapa osatu nahian. Joxerra Gar-

■ Bertsolaritzaren oreka eta desafioak

Jon Sarasuak idatzitako ideia jasatik, horra zipriztin batzuk:

✓ “Komunikazio zirkuitu alternatibo gisako bat da bertsolaritza, aktualitateari hausnarraldia ematen dion eremu bat.

Hausnarraldi hitza ez dago gaizki hautatua, iradokitzailea da. Hausnartzea zera da bere lehen zentzuan: murtzikatu gabe irentsi-tako belarra urdailetik berriz ahora ekartzen du behiak, eta han lasaiki murtzikatzen du bere ahoko zukuekin ondo nahastuz oster

ALBERTO ELOSEGI

irensteko. Gaur egun mendebaldeko hiritarrak hedabide masiboetatik berebiziko informazio kopurua irensten du, eta gizaki (post) modernoaren ezaugarrietako bat informazio interesatu hori guztia digeritzeko ezintasuna da. Informazio horren zati bat umore tonuan edo klabe pertsonal nahiz poetikoan hausnartzeko aukera txiki bat eskaintzen du bertsolaritzak.” 60.orr.

✓ “Bertsolaritzak gaurkotasunean bizitzeko apustua egin du, gaurko errealitatean eta biharkoan. Non dago moldatzearen eta nortasunaren arteko oreka puntua? Galdera horrek badu erantzun bat bederen: jarrera sortzailea. Bertsolaritzari ere senak hori esaten diola dirudi”. 63.orr. ●

ziak iragarri duenez, “orain arte esan diren gauza guztiak kokatu nahi ditugu mapa horretan. Bakoitzak lantzen duen ikergaia zer eremutan kokatzen den ikusi, eta lan horren pasarte interesgarrienak gehitu. Horrela, gai zehatz bati buruz gehiago jakin nahi duenak jakingo du nora jo”.

Etorkizuneko Livingstonek izango dute, beraz, bertsolaritza ikertu eta deskubritzeko maparik.

ITZULPENA OINARRI. Harrigarria bada ere, gaztelaraz idatzi zuten lehenengo liburua, eta ondoren euskarara itzuli. Bi arrazoi bota ditu Joxerra Garziak. “*Hasteko, arrazoi praktikoa-gatik: itzulpenak gaztelaratik egingo zirelako, eta berandu genbiltzan. Bestetik, ikusten genuelako gaztelaraz idazte hutsak eskatzen zigula urruntzea barrutik bizi dugun egoeratik. Hori oso ondo etorri zaigu, eta uste dut denbora faltarik ez bagenu ere, hala egin beharrekoa zela*”.

Eskizofrenia horrek, ordea, bere ordaina dakar: “*Aitortu behar da, euskarazkoa egiterakoan agian gehiegi lotu gaitzaizkiola gaztelarazko testuari*”.

HIZKUNTZA SORTZEN. Nola esaten duzu “bertso saio” erdaraz? Ez da, ez, lan makala izan beste hizkuntzetako hitz baliokideak aurkitzea. Horrela aukeratu du erdal terminologia bertsolaritzako “Euskaltzaindiak”: erdarazko hitza bada-goenean, hura hartu eta kito. Esaterako, errima “rima” da besterik gabe.

Beste hitz batzuek, talka egiten dute une honetan bertsolariek ematen dioten zentzuaren eta literaturan duen zentzuaren artean. “Puntua” hitza, esaterako, gaztelaraz errimaren parekoa da, baina bertsolarientzat silaba jakin batzuek osatutako unitate bat. Talka horretan beti egin dute hemen ematen zaion zentzuaren alde, ohar baten bidez azalduz hitz horrek bertsolaritzan zer esanahi berezi duen.

Gaztelarazko inprobisadoreek, trobadoreek, erabilitako terminologiatik ere hartu dituzte hitzak: “punto corrido” puntutako saioaren kide izan daiteke.

Eta erdal hizkuntzei ere egin die ekarpenik liburua: ‘poto’ hitza, esaterako, euskal label eta guzti sartu dute ●

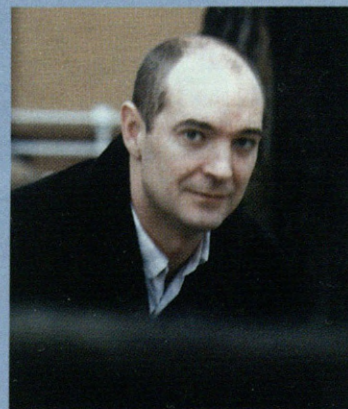
◆ ITZIAR EIZAGIRRE
◆ ESTITXU EIZAGIRRE

■ Bertsoaren sorkuntza prozesua

Andoni Egañak argitaratutako formulatik, horra sekretu batzuk:

✓ “Paradoxa badirudi ere, bat-batean aritzea oso ongi planifikaturiko ekintza da. Bertsolariak bat-bateko bertsogintzaren arauak bereganatu ditu oso. Ohitu da inguruko orori begia eta belarria itsasten, ikusia eta entzuna buruan gorde eta buruan ordenatzen, bat-batean aritu behar duen unean baliagarri gerta dakion. Azken batean, bertsolariarena, pilatze eta hornitze lana da lehenik eta behin. Jakineko kontua da erabat bat-batekorik ez dela”. 80.orr.

✓ “Bertsolariak ez du sekula nahi duen huraxe esaten. Esaten du, neurri batzuen barruan eta buruan bildu dituen errima-hitzekin une jakin batean esateko gai dena. Badi-ra bertsolariak aldiz, neurtu eta errimatzeaz gain, argitasun une batzuetan esan nahi luketenera asko hurbiltzen direnak”. 93.orr.

ALBERTO ELOSEGI

✓ “Neurtuz eta errimatuz kantuan ari den hura bertsotan ari da. Baina hori baloiari ostikoa jotzen dakienaren kasu bera da. Handik futbolari bat egitera tarte handia dago. Bertsolariaren gaitasun teknikoak ez dira gaitasun tekniko baino. Adierazten dituen edukietan datza entzulearengana iristeko ahalmena.” 100.orr. ●

Denborak aurrera egin arren helduak beti larritzen dituen gaia da Iñaki Eizmendik ale hartan jorratzen zuena: gazteriaren nondik-norakoa, alegia.

Gazterian ere, zerutik lurrerainoko aldeak

■ "Operación Cencerro" izena jarri zioten Urbia inguruan desagertutako ardi zintzarriak berriz eskuratzeko gazte batzuk eginiko ekimenari.

zeruko
ARGIA

Gure artistak, gaur eta hemen

NON ZER

- ERREALA ETA IRREALA 1. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 2. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 3. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 4. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 5. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 6. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 7. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 8. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 9. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 10. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 11. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 12. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 13. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 14. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 15. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 16. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 17. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 18. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 19. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 20. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 21. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 22. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 23. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 24. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 25. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 26. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 27. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 28. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 29. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 30. gizona

Eduardo Txillida eskultorea

zeruko
ARGIA

Gure artistak, gaur eta hemen

NON ZER

- ERREALA ETA IRREALA 1. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 2. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 3. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 4. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 5. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 6. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 7. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 8. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 9. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 10. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 11. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 12. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 13. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 14. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 15. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 16. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 17. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 18. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 19. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 20. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 21. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 22. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 23. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 24. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 25. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 26. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 27. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 28. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 29. gizona
- ERREALA ETA IRREALA 30. gizona

Ixtura guztien arabera, oraingo heldu askok duen uste bera zeukan 1972an adinean sartutako jende ugari, alegia, orduko gazteak ontasunera baino gaiztotasunera eroriagoak zirela pentsatzen zuten. Baina orduan eta orain, gaztaroan zein heldutasean, denetarako joera duenik izaki, horren froga nabarmena zeukan Iñaki Eizmendi "Basarrik" kontatzeko Z. ARGIAko irakurleei.

FAMILIAREN ALDAKETA

Aldizkaria, bere aldetik, ahaidetasun hurbilak lotzen dituen lagunak multzoak

jasaten ari zen gorabeheraz kezkatu genuen aste hartan. Horren inguruan agertzen zen editorialak zioenez, "itsuak

ere badakus mundua aldatzen ari dela. Eta alferrik itxiko ditugu begiak gertatzen dena ukatzearen. Munduan, beste gauza askoren artean, familia ari da aldatzen. Agian ez genduke aldatzerik nahi. Baiña guk nahi ez arren ere aldatuz joango da. Dagoeneko ere, garbi dago, zenbait gauzatan asko aldatu dela. Ez dira berdiñak, lehengo eta oraingo senar-emazteen, guraso eta seme-alaben arteko arreak. Gurasoak, lehengo ezagutu zutenak, arritu egiten dira gaurko gazteen jokabideez. Seme-alabak, berriz, oraingoak direnak, gurasoen iritziez. Eta orlik orrenbeste iskanbilla eta konpondu ezin gure etxeetan. Baiña auzi au konpontzeko, ezer oberik ez, elkarrekin itzegitea baiña. Zer pentsatzen dute batzuek eta besteek, adibidez, maitasunaz, ezkontzabiziaz, ezkontza-nahasteaz, eta austeaz, aur-galtzeaz, aur-neurtzeaz, gazteen ezieraz, gaurko gizarteaz eta bizimoduaz?"

Batek daki zer pentsatuko zuen hartaz guztiaz zahar eta gazte bakoitzak. Z. ARGIA ere ez zen erantzuna ematera ausartzen. Galdera plazaratu eta aurrera egitea egokiagoa iruditzen zitzaion.

"Badirudi gaurko gazteek ez dietela eskerrik ematen beren guraso eta gizarteak eskeintzen dizkien bideei. Diruzalekeriaz, itxurakeriaz, norgehiagokieriaz eta gogorkeriaz betetako gizarteak

Zenbat gara 72

Amatiño, 1972-III-19

Gizona ezik, ez omen da harri kozkor berberaz topo egiten duen abererik. Halakoren bat gertatu zaigu guri ba. Oraindik gogoa dugu Xabier Kintanaren "Linguistika orain arte" zeritzan liburuxkak sorrerari zigun atzerakada eskutan artu genduenan. Hala ere, zer gogotsu irakurri genduela hasiez gero... Halaber esan dezakegu Larresororen "Hizkuntza eta Pentsakera" liburuz. "Petardo" samarra izango zelakoan ekin genion beldurrez. Baina, besterik gero... Nonbait euskaldun guztiak gara apur bat hizkuntzalari eta era honetako liburuek, dirudien baino harrera onagoa aurki dezakete gure irakurlego urriarengan. Ez duzu, noski, saiakera hau, hiru xemeikotako nobelatxo bat bezain erraz irakurtzekoa, baina hala ere, aitzitik, baditu zenbait orritan eta kasutan nobela gutik duen atrazio nabarmena (...) ●

■ Lehen aroen agerketa

Marzelino Aizpuru, 1972-III-19

Erromatarren aztarrenak badire Euskal-Errian. Hoietan batzuek: Iruña (Naparroako iriburuan), Oiartzunen, Irun-en... Irun-en agertu berria den aztarren-toki batean Kristo aurreko lehenen gizaldiko agiriak azaldu dira, oso garrantzizkoak gainera. Idatziz ezagutzen ditugun zenbait liburuetan "Oiasso" erriaz berriak baditugu. Liburu hoiengileak Estrabon, Plinio, eta Ptolomeo dira. Ez dakigu gaurkoz "Oiasso" erri hori non den. Erromatarren garaia azterketa egiteko liburu azterketan ere sar beharko genduke (...) ●

dakuste. Onek gogaiturik, mundu berria nahi lukete. Mundu berria egin nahi lukete batzutan bide egokiak aukeratuz eta bestetan ez ain egokiak. Asmatuko al dute? Iraungo ote dute burrukan ala aspertuko ote dira?".

NERE BORDATXOTIK

"Erantzuna, maite, haizean dabil" zioen euskaraturiko Bob Dylanen kanta batek... Dena den, gazte denak egongo al ziren gogaiturik munduaren justizia ezaz eta egoera hura aldatzeko borrokari ekiteko prest? Ezezkoan nago, konformagaitzen taldea maiz txikia izan baita, eta edozein egoerataraz egokitzen direnena handia... Nolanahi ere, beste mota bateko okerra zuzendu nahi zuen "Nire bordatxotik" sailan Basarrik. "Igazko urtean, "Zeruko Argia"-tik eta beste toki batzutatik, bidegabekeri batzuren aurka mintzatu giñan. Ala egin bearra dago, artarako

motiboak gaiñezka daude nean. Urbia-ko gaiñean eta ingurumaritan ardi zintzariak lapurtu zituzten kupira gabe. Artzaiak, arrazoi aundiz, oso minduak zeuden. Aita Lasa izan zan lenengo, gertatzen zanaren berri eman zuena 'Arantzazu' aldizkariaren orrialdeetatik. Guk lagundu genion ondoren, periodikuz eta irrati (radioz)".

Honaino Urbian batzuek egindako bidegabekeria salatze-ko eginiko ahaleginaren arrazoiak. Zer gertatu ote zen gero?

■ Oiasso-ko aztarnetariko bat.

"Aurreko batean Aita Lasa-ren kartaxto atsegin bat jaso genduen. Urbia mendiko kapillau prestuak berri onak eskeintzen zizkigun. Geuretzat bakarrik gorde genezazkeen berriak dira, baiña naiago degu askozaz zuek ere jakiñean egotea. Gazte danak neurtzeko eztegu neurri bat erabilli bear, Aita Lasa-k dion bezela. Gaztetan ere (nola ez), ba-daude alde ederrekoak. Mendizale talde bat ba-da

Donosti-n 'Club Xabier' izenekoa. Talde ortako iru gazte joan omen zitzaizkion Arantzazu-ra Aita Lasa-ri. Lendakaria, sekretarioa ta diru-zaia. Asarre bizia agertu zuten Urbia-n gertatutakoagatik. Baita okerra erremeritzen saiatuko zirala agindu ere, al zuten aldetik".

OPERACIÓN CENCERRO

Ez zebiltzan zurikeriatan, Basarrik zioenez: "Itzen ondoren egintzak, obrak, izan dira. 'Operación Cencerro' izenekoa aurrera eramanez, lau milla ta lareun peztu bildu, ta Aita Lasa-ren eskutan jarri dituzte gazte txalogarri auek. Diru aldetik begirata, ezin esango degu beste munduko gauza danik, baiña jokabidea da goraltzekoa. Urbia gaiñeko ta beste tokitako artzaiak ez bezate pentsa gazte danak berdiñak diranik. Batzuren ergelkeriak min ematen dute beste batzuren biotzetan. Batzuk zintzariak lapurtzen, artzaiei kaltetan; besteak diru biltzen, berriro zintzarriz osa ditezen eta poztasunak indar artu dezaien.

Zerutik Iurrerañoko aldea dago batzuetatik bestetara, danak gazteak izanarren. Aita Lasa-k ezin ezkutatu bere atsegiña, eta ezta guk ere.

Donosti-ko 'Club Xabier' ezta izango bakarra. Talde artako mendizaleak bezelaxe, beste talde askotakoak naigabetuko ziran Urbia-n gertatutakoaz. Gazte asko ta asko dira oraindik, zorionez, burua bere tokian daukatenak eta zentzua erabat galdu eztutenak. Aurrera ere izan ditezela, Euskalerriaren onerako, Beste gaiñontzean, 'gureak egin du'" ●

◆ PILAR IPARRAGIRRE

■ Irakurleak mintzo

E.Z., 1972-III-19

Sei haurren ama nauzue. Hamairu urtekoa zaharrena, laukoa, berriz, txikiena. Beroien seksu ezierak aztoratzen nau beste gauza askoren artean. Ez nuke nahi gauza hoiengile berri jakiterik, nik bezala, etxeko morroi mutil-zaharrak erakutsita. Ez nago gure erretorearen iritziaz bat ere ados. Oraindik orain sekulakoak entzun nizkion "Seksu-ezibidea" liburuaz. Ez omen dago honelako liburuak euskeraz ateratzeko eskubiderik. Are gutxiago eliz-irratietan hoiengile zabalkundea egiteko. (...) Nik uste garaian garaiko eziera eman behar diegula haurrei gauza hoietaz. Ez dut uste ezjakiñean eduki behar ditugunik. (...) Baiña zearo harriturik utzi nau honako berri honek. Hala esan omen du gure ballarako ikastolako batzar batean norbaitek:

"Seksu jotzen erakutsi behar zaie haurrei behin hamabi urtez gero". Ez dut uste egia izan ditekianik. Ez dut siñesten. Ez dut siñestu nahi. Dena den, badago gaztetxoak bide hoietatik bortxatu nahia zenbaiten aldetik. "Maitasun askea" behar omen da, "taldeko maitasuna". Honelako maitasunak maitasunetik zer duen eta askatasunetik zer gelditzen zaion galdetu beharko litzake. (...) Bai pozik ikusiko nituzkeela honelako gaiak Zeruko Argian. Ez dut euskeraz ia ezer aurkitzen. Gure eziera, berriz, estua, itxia, iñoxentea izan zen. Eta behar beharrezko zait gure haurrei eziera on bat ematea. Iñoxentekeria-rik gabe, baiña zor zaie lasaitasunez, begirunez eta jatoritasunez ●

A S T E K O L I B U R U A

BIZITZAREN ALDE ANKERRA ISLATZEN DUEN IDAZLEA

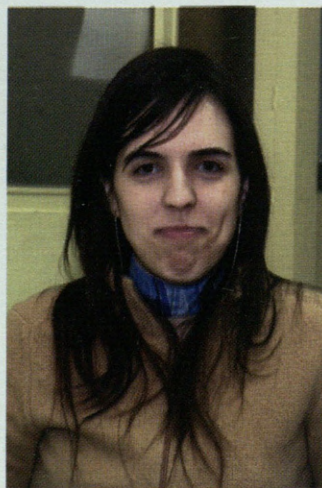
**JUSTIZIA NIRE
ESKU**

Maialen Zubeldia
DESCLÉE DE
BROUWER
91 orrialde
5,87 euro

Maialen Zubeldia oso idazle gaztea dugu eta, hala ere, bizitzaren alderik ankerrena gupida gabe agertzen daki bere idazlanetan, Desclée De Brouwer argitaletxeak plazaratutako "Justizia nire esku" liburuan bildurik dauden bost ipuinek agerian uzten duten bezala. Hamabost urte zituela irabazi zuen Maialen Zubeldiak lehen aldiz Resurrección Maria Azkue saria, "Etxe madarikatua" deritzan kontakizunarekin, Bizkaiko kostaldean lekututako herri txiki batean gertatzen diren hilketa misteriotsuek jasotako erantzuna agertzen duen ipuinarekin.

Handik bi urtera, berriro irabazi zuen Resurrección Maria Azkue saria Ikaztegieta jaiotako gazte honek, oraingoan, "360 egun, 8.640 ordu" bortxatu batek harturiko mendekua azaltzen duen ipuinarekin; eta horrez gain, Tene Mujika lehiaketak gazteentzat duen ataleko saria ere bereganatu zuen, aitarengandik eraso jasaten duen neskato bat protagonista duen "Lasaitasunera bidean" ipuinarekin. "Ez dut etsiko" ez du inongo lehiaketara aurkeztu, baina liburuari amaiera ematen dion "Agur, Kattalin" gordinarekin, Ordiziako Kimetz lehiaketa irabazi zuen Maialen Zubeldiak 1999an.

▼ Egileari Galdezka

"Zerbait handiagoa egitea gustatuko litzaidake"

Maialen Zubeldia

ALBERTO ELOSEGI

■ Noiz hasi zinen zu idazten?

Txikitari. Idazlanak egitea beti atsegin izan dut. Behin edo beste irabazita neuzkan eskolan izaten genituen sari batzuk ere, eta denek animatzen ninduten jarraitzera. Orduan, etxeko giroak eta bereziki aitak pixka bat bultzata, literatur lehiaketa batzuetara aurkeztu nintzen. "Orain honako hau dago", abisatzen zidan aitak. Eta niri ipuina idaztea eta lehiaketan aurkezte zegokidan.

■ Zenbat lehiaketa irabazi dituzu orain arte?

Bost-edo. Resurrección Maria Azkue saria, bi aldiz; Tene Mujika, behin, eta Ordiziako Kimetz lehiaketa, beste bitan.

■ Beti hain gai gogorak islatu al dituzu zure ipuinetan?

Bai. Niri, idazterakoan, intriga bat mantentzea gustatzen zait. Iru-ditzen zait, jendeak irakurri behar badu, punturen batean atxiki egin behar duzula, eta ez dut bilatu oraindik beste gai arruntagorik irakurleak atxiki ahal izateko. Gainera, gaztetan asko irakurri izan ditut Stephen King, Dean R. Koontz, Ken Follet eta antzekoen lanak, eta beharbada haietatik hartuko nuen joera.

■ Alegia bizitzaren alderik ankerrena agertzearena?

Nahi baduzu bai. Gai errazena iruditzen zait jendearen atentzioa harrapatzeko. Ez dut asmatzen kolore politekin intriga bat sortzen. Gogorak direla? Beno, niri horrela ateratzen zaizkit... ez daukat oso garbi zergatik.

■ Eta hemendik aurrera, zer?

Egia esan, une honetan idaztearena pixka bat alboratuta daukat. Jendeak animatzen nau jarraitzera, baina ez nuke nahi berriro ipuin motz batean gelditzea, zerbait handiagoa egitea gustatuko litzaidake... Eta horretarako asko pentsatu beharra dago!

LIBURUAK

EKAITZ AROA

Joxe Iriarte, "Bikila"

TXALAPARTA

139 orrialde

12,02 euro

GERTATZEN DENA ETA IZAN ZITEKEENA

Nobela erabat politiko batekin datorkigu oraingoan Joxe Iriarte, "Bikila". Txalaparta argitaletxearen bidez plazaratzen duen bere bigarren idazlana da "Ekaitz aroa", eta bertan, Euskal Herriak jasaten duen egoeran egiaz gertatzen denaz areago doa egilea, izan zitekeena ere asmatzeraino. Erakunde armatuak aurrera eramaten duen bahiketa batetik abiatzen da horretarako. Alderdi abertzale nagusiko partaide bat da bahitua, eta egundoko erantzuna izaten du ekintzak. Hori ikusirik, bahitua askatzea erabakitzen du erakunde armatuko buruzagitzak, baina sator baten lana medio, agindu hori ez da komando bahitzailearen eskutara iritsiko, bahitu eta bahitzaileentzat berehalako ondorio tamalgarriak ekarriz.

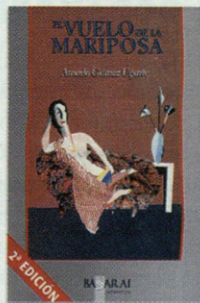
EL VUELO DE LA MARIPOSA

Amado Gómez Ugarte

BASSARAI

260 orrialde

10,81 euro

MIRABETZARIK GABEKO HEGALDIA

Ute askotan irudimenik gabeko gizon baten emazte sufrutua izan ondoren, haren ondotik alde egitea erabakitzen du Amado Gómez Ugarteren "El vuelo de la mariposa" nobelako protagonistak. Nora doan garbi ez dakiela, autobus bat hartu eta abiatuko da. Bidean, pixagalea etorriko zaio, eta emakumezkoen komunaren aurrean hainbesteko jendetza ikusirik, gizonezkoenera sartzea erabakiko du besterik gabe. Baina bere ausardi txiki horrek neurritz kanpoko erreakzioak sortuko ditu komun barruan dauden gizonezkoen aldetik, eta ordura arte eramandako bizimodu lotuarekin hausteko balio izango diote emakumeari. Geroztik ez da giro izango aurkitzen dituen gizontxoentzat.

ON CAMILLO

Giovannino

Guareschi

IBAIZABAL

358 orrialde

12,94 euro

"ON CAMILLO" KOLDO BIGURIK EUSKARATUA

Oso ospetsuak egin ziren bere garaian Giovannino Guareschi idazle italiar eskuindarraren "On Camillo" hau eta jarraian idatziko zituen pertsonaia berberetako idazlanak. Hain ospetsu, filma bat ere egin zela, protagonistatzat On Camillo apaiz kristaua eta Peppone alkate komunista zituelarik. Istorio irigarrien bidez islatzen du egile antikomunista porrokatu honek Italiako herri txiki batean Bigarren Mundu Gerra ondorenean izan zitekeen giroa: alde batetik dirudunak, oso gutxi; eta bestetik, gainontzeko guztiak, langileak bezala burgesak, gerratik pobreturik irten direnak. Gauzak horrela, On Camillo apaiza eta Peppone komunista ideologiarengatik beti etsai izango dira, baina halabeharrenez beti ados jartzera behartuak ikusiko dira baita ere.

Zure gorputzak 8 orduko atseden behar du.

Zure begiek 24 orduko lasaitasuna.

Zure lasaitasuna da garrantzitsua. Horregatik, **MultiOpticas**en gure produktu eta zerbitzu bakoitzean kalitate eta garrantiarik handiena emateko konpromisoa hartu dugu. Izan ere, nahiko gure zu gustura egotea Espainiako optika-sarearik handieneko — **MultiOpticas** — profesionalengan konfiantza izan duzulako

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Herroni, 4 - DONOSTIA

LIBURUAK

TRAPU ZIKINAK

Elvira Lindo
ALFAGUARA/ZUBIA
154 orrialde
5,57 euro

MANOLITO LAUBEGIREN ABENTURA BERRIAK

Josu Goikoetxeak euskaratuak dira Cadizen jaio eta Madrilen bizi den Elvira Lindo idazleak buruturiko Manolito Laubegiren abentura berri hauek, "Trapu zikinak" izenburupean kaleratu direnak. Carabanchel Alton bizi da Manolito Laubegi, eta han egia aurpegira esatea maite dute, ezin du inork bestea engainatu. Oraingo honetan, bere anaia txikiaren urtebetetzea jasan beharko du Manolito Laubegik. Eta bere amaren krudelkeria, galera ikaragarri bat (anaia txiki hori ez du galdu, bada!), aita erromatarrez jantzita ikustearen lotsa, sexuen berdintasunaren alde borrokatzen ikasi beharra... Zer ez zaio gertatuko gure lagunari! Hala ere, gauza onak ere suertatuko zaizkio tartean: neska oso bitxi baten maitasuna ezagutuko du, adibidez.

SATOR JATOR JAUNA

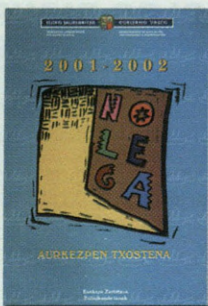
Seve Calleja
DESCLÉE DE
BROUWER
64 orrialde
5,41 euro

ZORTZI URTETIK GORAKOENTZAT

Xabier Monasteriok moldatu du Seve Callejaren "Sator Jator jauna". Marrazkiak, berriz, Angel Dominguezek eginak dira. Ipuin honetan, basoko animalia txiki asko elkartuko da Sator Jator jaunaren urtebetetzea ospatzeko. Egia esan, Sator Jator jaunak bere iloba Saturtxo Satortxo baino ez du gonbidatu, baina hau osabarentzako opariak ahaztu denez, zer edo zeren bila kalera irtetera derrigorturik ikusten da. Atera orduko, Katalin Katagorria-ekin egiten du topo, eta gero Satitxu Zorritsua, Sagu Magua, Sabinio Kiri-kiño, Axular Muxarra, Saioa Oiloa, Erruper Muskerra, Enriketa Tximeleta eta beste askorekin. Eta festara elkarrekin joatea erabakitzen dute, bakoitzak bere oparia eramanaz, jakina. Baina bidean oztopo franko gainditu beharko dute.

NOLEGA
2001 - 2002
Batzen artean
EUSKO
JAURLARITZA
147 orrialde

EUSKARAZ ETA EGOKI EGITEKO BALIABIDEA

Eusko Jaurlaritzaren Hezkuntza Berriztatzeko Zuzendaritzak, euskaraz irakasteko eta euskara irakasteko lanean gero eta hobeto joan arren, horrekin ikasleek euskaraz eta egoki egitea ez dela ziurtatzen ikusirik, programa sorta bat eratu du, hain zuzen, Euskara Zerbitzuko "NOLEGA 2001-2002 Aurkezpen Txostena" honetan bildua dagoena. Normalizazio Legearen Garapena esan nahi dute sigla horiek, eta izen hori daraman atalaren egitekoa bi arlo nagusitan gauzatzen da: eskolagiroa euskalduntzen, batetik; eta Hezkuntza Administrazioa euskalduntzen, bestetik. Eskola giroan antolatzen diren ekimenek ikasleek euskara erabiltzea dute helburu. Hezkuntza Administrazioan, berriz, erabileraren erronkari aurre egiteko urratsak planteatzen dira.

DISKOA

GARAI LATZAK

Bletz
IZ
10 kanta
11,40 euro

BLETZ HEAVY TALDEAREN "GARAI LATZAK"

Hamar kanta daude bildurik IZ diskoetxeak plazaratutako Bletz heavy taldearen "Garai latzak" CDan: "Gauerdiko garraxiak", "Aldatu beharrekoa", "Begietan", "Azken begirada", diskoari izenburua ematen dion "Garai latzak", "Jainkoitsuak", "Heriotzaren zain", "Itsura faltsuak", "Oroitzen" eta "Eztanda". Urtzi Etxeberriak, David Herasek, Joselu Fuentesek eta Patxi

Bernarasek osatutako talde honek, "Sentimentuak Erausiz" izenburuko maketa grabatu zuen 1999an, Donostian antolatzen den "Voces a Escena" deritzan lehiaketa irabaziz berarekin. Eta joan den hilabeteen "Begietan" kantuen bideo-klip musikala grabatu du Bletzek, Artaxoako eliza gotiko batean. Web orria ere badu, beraz badakizue nora jo bere berri gehiago izateko.

BILBO martxoaren 14tik 17ra
Antzerkia

Kukubiltxo taldearen "Ekidazu" antzezlan izango da ikusgai. Martxoaren 14an goizeko 11:00etan eta 15:30etan izango dira emanaldiak, martxoaren 15ean 20:00etan eta azkenik martxoaren 16 eta 17an arratsaldeko 18:30etan. Arriaga antzokia

DONOSTIA martxoak 20
Kontzertua

Sexmob Jazz taldearen kontzertua izango da ikusgai. "Musika instrumentalari aire sexya" ematea da taldearen asmoa, horretarako soinu indartsu eta erritmo biziak erabiltzen dituzte. 20:30 Egiako kultur etxea

MIARRITZE apirilaren 4a arte
Erakusketa

Jose Luis Zumeta margolari usurbildarraren lan koloretsuak ikusi eta gozatzeko parada izango da. *Sainte Eugénie* kriptak

BAIONA apirilaren 2a arte
Erakusketa

"Victor Hugo, oroimen, gaurkotasan" izenburua duen erakusketa idazle frantziarraren bizitzako gai nagusiak erakusten ditu: heriotza zigorra, alabaren heriotzaz idatzirik olerkiak, gosea, justizia... *Liburutegia*

BASAURI apirilaren 23a arte
Lehiaketa

Urtero legez, ipuin erotikoen 7. lehiaketa antolatuta du Basauriko Euskarabila elkarteak. Bertan parte hartzeko aukera izango du, 1986an edota lehenago jaio den edonork. Informazio gehiago nahi izanez gero, euskarabila@topagunea.com helbidera idatzi.

GASTEIZ martxoak 14
Magia

Lilura sortuko duen magia emanaldia izango da Arabako Ilusionisten elkartearen eskutik. *Montehermoso kulturunea* 20:00

LASARTE, martxoak 14
Hitzaldia

SOS Arrazakeria orakundeak antolatutako jardunaldi internazionalisten barnean. Antxon Mendizabalek globalizazioari buruzko hitzaldia eskainiko du. *Manuel Lekuona kultur etxea* 19:30

HERNANI martxoaren 22a arte
Lehiaketa

Dobera euskara elkarteak, Hermanirekin zerikusia duten gaiei buruzko ikerketa eta azterketa sustatzeko "Dobera saria" antolatu du. Informazio gehiago nahi izanez gero, 943332799 zenbakira.

OIARTZUN martxoak 15
Kontzertua

1987an sortutako Su Ta Gar talde eibartar indartsuaren emanaldia izango da. *Pagoa aretoa* 22:00

IRUÑEA apirilaren 7a arte
Erakusketa

Bene Bergadoren "Entiendeme tu a mi" izenburua duen erakusketa dago ikusgai. Erakusketan artistak bere azken lanak bildu ditu, tartean argazkiak eta eskulturak. *Karlos III.a aretoa*

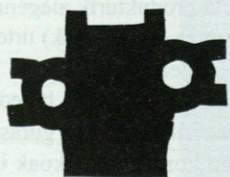

Agendarako deialdiak hogeit egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Agenda: KATIXA GARATE

Argitarapen honen edizioako laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora

k u t x a

zuri esker
gracias a tigizarte ekintza
obra social

Ez da kasualitatea zuhaitz multzo eta hirietako arbol errenkei zumardi deitzea. Zumar asko ziren garai batean enparantza eta kaleetan; egun, aldiz, gutxi geratzen dira.

ZUMARDI HANDIEN DOTOREZIA

Lore-festa hasia dute zuhaitz eta arbolek. Hasiera hasieran zurizta eta gorritzta dira kolore nagusi, ondoren datoz, ordea, indarrean, berdeak. Landare askok ez du berdean besterik sinesten eta loreak ere hortik janzten ditu. Zumarra kasu.

Baso eta baserri-atariez gain hirietako enparantza eta kale zabal ugari zumar bikainez osatuta ezagutu dugu. Hortik ia edozein zuhaitz multzo edo errenka hiritarra, dela zurzuria, lertxuna, makala edo ezkiz osatua, zumardia izendatu izana.

Gaitza gorri batek eraman ditu gure zumardi galantak. Azken hogeitorteko erasoaldiaren ondoren tarteka, oso tarteka besterik ez da zumarrik ikusten. Hiri

bakan batzuetako errenkaren bat edo beste kenduta erreka-zulo edo bide-bazterren batean besterik ez duzu topatuko zumar alerik, bere izerdiaren leinuari eutsi eta etorkizuna eman nahiean. Nahi horretantxe ari dira orain, nabarmen, urrutitik ikusteko moduko lore berde biziak zabal. Lore honek hazitako fruitu borobila arre azalduko da udazkenean. Fruituak gerri bueltan izan ohi duen hego zabala sortzera energia asko bideratzen du zuhaitzak, gero haizeak haziak urrutira errazago barreia ditzan. Pixkanaka behinik, ia ahantzitako berde bizia gure ninietara bueltatzen den ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@zerain.com

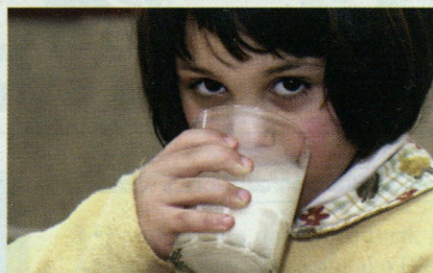
O S A S U N A

"Alergologica" izenarekin ezagutzen den ikerketaren arabera, umeen lehen bost urteetan alergia gehien sorrarazten dituzten jakiak esnea, arrautzak eta arraina dira, segida horretan.

BULARRA LEHEN 6 HILABETEETAN

Esnea, arrautza eta arraina dira umetan alergia gehien eragiten dituzten janariak, Espainiako Alergologia eta Immunologia Klinikoko Elkartek alergiako kontsultetan egindako "Alergologica" izeneko ikasketak multizentrikoaren arabera. Ikerketa horrek dioenez esnea da bost urtetik beharako umetan alergiearekin zerikusirik gehien duen jakia (kontsulten % 82), eta horren atzetik datoz arrautza (% 76) eta arraina (% 50).

Madrilgo Gregorio Marañón ospitaleko alergologoa den Elena Alonso Lebrero doktorearen ustez, janariak eragindako alergia usuagoak dira haurtzaroan (% 6-8ko intzidentziarekin), bizitzako lehenengo urteetan sartzen baitira jan-neurrian

potentzialki alergenikoak diren elikagaiak, eta garai horretan ezartzen direlako tolerantzia immunologikoko mekanismoak.

Alonsok azaldu zuen, normalean, haurtzaroan agertzen diren janari-alergia horiek adinean aurrera egin ahala desagertzeko joera dutela, baina hori ez dela bizkortasun berarekin eta ezta modu berean

ere gertatzen janari guztiekin. Arrisku altuko umetan gisa horretako patologiak prebenitzeko edo, besterik ezean, atzerarazteko, adituek jaioberria amaren bularretik elikatzea gomendatzen dute (ahal bada bularra ematea biberioekin nahastu gabe), janari solidoen hasiera sei hilabete egin arte atzeratzea, eta produkturik alegenikoenak (alegia, arrautza eta arrainak) urtebete egin ondoren ematea umeari.

Alergikoa izateko aurrejoera hereditarioa da, Alonsoren iritzian, baina gurasoak janari jakin baten kontra alergia izan arren, seme-alabek inolako zeinu edo sintomarik erakusten ez duten bitartean, ez da beharrezkoa neurri edo arreta berezirik hartzea ●

◆ JABIER AGIRRE

Lapurdiko Kostaldea.

Kortsarioen kabian

"Sugegorri habia". Horrelaxe deitu zioten Donibane Lohizuneko badiari ingelesek, bertan, Sokoa, Ziburu eta Donibane Lohizunek berak osatzen duten badia dotorean, gure kostaldeko itsaslapurrik ezagunenak ibiltzen zirelako. Gaur egun ez da horrelakorik geratzen, eta beren lekua badiari xarma berezia ematen dioten arrantzaleek betetzen dute. Txangoari amaiera emateko, Miarritzeko bidean Getaria eta Bidartetik pasako gara.

■ Donibane Lohizuneko kaia eta itsasargiaren inguruko arrantzaleak.

■ Donibane Lohizuneko hondartza basatia.

BETI ERE EZKERRALDEAN ITSASOA DUGULA,

Sokoa herritxo arrantzalera iritsiko gara, eta segituan Ziburun sartu, betidanik Donibane Lohizunerekin lehian ibili den Maurice Ravel konpositorearen jaioterrira.

De Gaulle zubia igarota Donibane Lohizunen sartuko gara. Hau kostalde honetako herririk girotuena da, erdi arrantzaletan erdi turistikoa. Erdialdean Louis XIV. plaza, Republique eta Gambetta kale tipikoetatik eta itsasoari begira hondartzan zehar itsasargitik Santa Barbara naturguneraino ibilera oso atseginak burutu daitezke.

Donibane zeharkatu ostean, 3 kilometrora ezkerrera Erromardie hondartza dugu. N 10 errepidea jarraituz, Donibane Lohizunetik 6 kilometrora Getaria dago, eta ezkerrera egingo dugu herri sakabanatu honen erdigunean sartzeko. Herriko Etxeko enparantza, pilotalekua eta eliza Lapurdiko estilokoak dira, eta euskal txaletekin batera multzo polita osatzen dute.

Hiru hondartza ditu segidan: Cenitz, Harotz Costa eta Parlementia. Lehen bien artean portua dago. Hondartzen gainean, begiratoki batetik eta itsasargitik ikusteko paisaje politak. Saralegi-nea museoan margo, eskultura eta arkeologia aztarnak ere ikusgai ditugu. Orduetgia: egunero (astearteak ezik) 14:30etatik 18:30etara maiatzetik umira. Sarrera: 1,52 euro.

N 10 berriz hartuz, 2 kilometrora Bidarteko sarrera dugu ezkerrera. Zuzen eta gorantz nekazal herri honen erdialde txiki-raino ailegatuko gara. Herriko plazak lapurtar enparantzen xarma gordetzen du, Herriko Etxe, frontoi, eliza eta hilerriak osotasun oso atsegina eratzen baitute. Plaza bertatik irteten den Rue de la Madaleine jarraituz, St. Madalena kaperara iritsiko gara, labarren gainean. Hemendik, bistak ederrak dira, eta ilunabarrak zoragariak.

Hondartzak basatiak eta garbiak dira: Parlementia (surferako egokia), Ouhabia (zikinagoa eta erabili-ena), Zentrukoa, Erretegia (kala basatia), Pavillon Royal eta Ilbarritz, azken hau ia Miarritzeko lurretan.

■ Ziburuko itsasontziak eta etxeak.

DONIBANE LOHIZUNE

Herrialdea: Lapurdi
Baionara: 23 km.
Altitudea: 6 m.
Biztanleak: 13.632
Azalera: 19 km²

Dentsitatea: 703 bizt./km²
Jaiak:
Maskaradak (Ihauteriak)
San Joan (ekainak 24)

Urdazuri ibaiaren bokaleko lurmutur batean kokaturik, Sooka eta Zibururekin badia bat osatzen duen herri hau lapurtar kostaldeko koloretsu, animatu eta politena da, eta horrenbestez turistikoena ere bai.

HISTORIAN ATZERA JOZ

Donibane Lohizune Erdi Aroan Santiagoko Bideko erromesen ospitale izan zen, eta hortik garrantzia hartzen joan zen. XV. mendetik aldiz, Ternuako bakailaoarentzako portu garrantzitsu bihurtu zen. Izan ere, lehenbizi balearen edo bakailaoaren arrantzan eta geroago kortsarioen jatorri izateagatik, Donibane Lohizuneren historia beti itsasoarekin lotua egon da.

Itsasoko merkataritza garaian, Haraneder, Xiban eta Hetche- pare kortsario ospetsuek kostalde hau "sugegorri habia" bihurtu zuten, Lapurdi gehiena kontrolatzen zuten ingelesan esanetan. Nafarren eta espainiarren erasoak jasan behar zituzten, eta hauek 1558an eragindako sutean Ezkerraenea etxea besterik ez zen salbatu.

XVII. mendean oparotasun garairik onena etorriko da. 1660an gertakizun garrantzitsua ospatu zuten. Louis XIV. ("Eguzki-Erregea" izango zena) eta Maria Teresa de Austria infanta espainiarra ezkondu ziren.

Bestalde, itsasoak ezbeharrak ere ekarri dizkio, bere erasoek hiriaren erdia baino gehiago suntsitu baitzuten. Azkenean, XVIII. mendean egindako lanekin sostengatu ahal izan zituzten eraikinak.

IKUSTEKOAK

Hiriaren bisitaldia hasteko lekuri onena Turismo Bulegoa da, Ziburutik gatzela ezker- rera. Honen alboan arrantza portua dugu, eta atzean Ziburu.

Kale bat harantzago Louis XIV. enparantza animatua dago, erdian kiosko ikusgarria duela. Bertako Mokoena jauregian ostatu hartu zuen Frantziako errege izango zenak, ezkontze garaian eta hortik datorkio izena plazari. Udan goiz eta arratsalde bisita daiteke, igande goize- tan ezik (helduen sarrera 3,8 euro). Alboan 1635eko Herriko Etxea dugu. Iraultza garaian gillotina-"egoitza" izan zen.

Plazaren eskuinaldean oinezkoentzako Rue Gambetta hasten da, oso girotsua eta dendaz beterik. Oroigarriren bat erosteko leku egokia duzue. Karrikaren erdialdean gutxi gorabehera, Saint Jean Baptiste eliza dugu, erromanikoa eta gotikoa. Barrualdea ederra da, gizezkoentza-

ko galeriak, organoa, erretaula barrokoa eta egur landuzko sabaia ditu.

Bertan izan zen ezkontza ospetsua, eta ohartzen bazarete, sarrera nagusiaren eskuinaldean ezkontza burutzeko erabili zen atea adreiluz estalita dago. Sakristian erregeak utzitako oroigariak daude.

Gambettarekiko perpendikulari edo paraleloki beste kale tipiko eta animatu batzuk ere ateratzen dira: Garat, Etchegaray, Rue du Midi... Louis XIV. plazara itzuliz, eskuinaldera adibidez, Rue de la République txikia dugu, eta bertako jatetxeen artean 17.ean lehen aipatutako Ezkerraenea etxea dugu, 1558ko sutean salbatu zen bakarra.

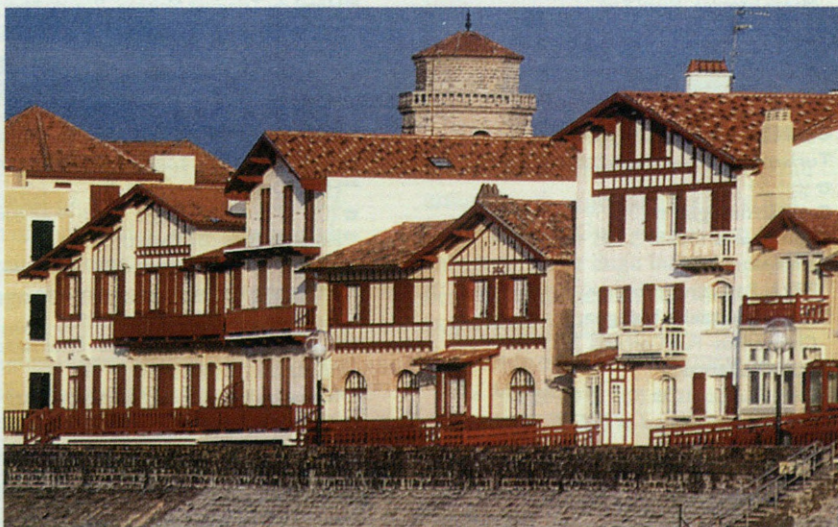
Hemen zera proposatzen dizuegu; plaza zeharkatu eta portua Infantaren kaitik inguratzen hastea. Bertan Haraneder edo Joanoenia Etxea dugu, "Infantaren Etxea", ezkondu aurretik Maria Teresak ostatu hartu zueneko tokia.

Eraikinaren atzealdean, Mazarin kalean, Grevin museoa dugu, Donibaneko hainbat pertsonaia eta gertakari (errege-erreginen ezkontza ere bai noski) aurkezten dizkigun argizari museoa. Zabalik dago apiriletik urrira arte 10:00etatik 12:00ak arte eta 14:00etatik 18:30ak arte (uztail-abuztuan 14:00-20:00). Asteburu eta eskola oporretan 14:00etatik 18:00ak arte. Helduen sarrerak 5,34 euro balio du eta umeenak 2,67 euro.

Kalearen 2.ean Granga Baïta etxea dago, Wellington generalak kuartel nagusia kokatu zueneko etxea. Kalean XVII. eta XVIII. mendeko beste eraikin interesgarri batzuk ere badira.

Kaira itzuliz, handik gutxira itsasargira iritsiko gara, badia osoa eta Sokoako gotorlekua lasai behatzeko toki aproposa. Hemen hondartza luze-ederra hasten da, eta honen atzeko dike bitxia. Ez da oso ohikoa horrelakorik ikustea hondartza batean, baina horrela Donibane Lohizunek itsasoaren erasoak askoz hobeto jasan ditzake. Jar ezazue arreta lehenbiziko etxeetara iristeko dauden aparteko zubi pasabideetan.

Dikearen gaineko ibilbide atseginean hondartzaren erdialdean kasinoraino iritsiko gara. 1928an eraiki zen, *arts deco nouveau* estilo abangoardista du eta hondartzan trabatutako itsasontziaren itxura dauka. Hondartzaren bukaeraraino jarraituz, Santa Barbara mutur eta naturgune ederrerraino iritsiko gara.

■ Donibane Lohizuneko etxe tipikoak.

Donibaneren auzokideak

SOKOA

Arrantzaz arduratzen den herrixka honen interesgunerik handiena bere gotorlekua da. Enrique IV.aren aginduz eraikia, espainiarren erasoei aurre egin eta Donibaneko badia babesteko intentzioz eraiki zen. Bestalde, gotorlekuaren inguruan eta herrian zehar paseo polita egin daiteke.

ZIBURU

Ziburu Urruñatik XVII. mendean independizatu zenetik, Donibane Lohizunerekin lotu nahi izan da (ondoan daude), baina ez da inoiz lortu. Izan ere, Ziburu eta Donibane betidanik lehiari ibili dira. Ziburuko maila kaskarragoko herritzat zeukaten, eta Donibaneko baztertuen babesleku bihurtu zen.

Arrantzaz arduratu ziren, eta Donibane Lohizunerekin portu-garraioa medio izandako lehiak "konponetzeko", Lancre eta Espagnet-en aginduz 500dik gora pertsona erre zituzten, sorginkeria aitzaki hartuta.

Herri biak lotzen dituen zubiaren ondoan Erretiratuen komentua dugu. Dotrinan, mezan eta kantuetan euskara erabili zuten lehenengoetakoak ziren hauek. Ondoan Ravel kaia dugu, izan ere, 12. zenbakian Maurice Ravel konposagile ospetsuaren jaiotetxea

dago. Bere etxea flandiar estiloko bakarra da, lapurtar etxe koloretsuen artean.

Atzeko kalean XVI. eta XVIII. mendeko Saint Vincent eliza dugu, bere pagoda itxurako kanpandorre eta barrualde politarekin. Azkenik, merezi du inguruko kaletxo tipiko eta irregularretatik ibiltzea, inskripziodun ateburuetan arreta jarritz.

■ Ziburuko kaia eta bertako itsasontzi eta etxeak.

Informazio Praktikoak

SOKOA

Jatorduan:

Pantxua, La Marine eta Chez Margot jatetxeak-
Portuan.

ZIBURU

Turismo Bulegoa: Pl. du Fronton 4.

☎ (0)5 59 47 64 56.

Jatorduan:

Arrantzalea Jatetxea- Av. Jean Poulou 2.
Maggý Jatetxea- Ravel Kaia.

Lo egiteko:

**Hôtel La Caravelle- Bv. P. Benoit. ☎ (0)5 59 47 18 05. Logela bikoitza 41,16-68,60 euro.

DONIBANE LOHIZUNE

Turismo Bulegoa: Maréchal Foch Plazan.

☎ (0)5 59 26 03 16.

Gendarmetegia: ☎ (0)5 59 26 01 55.

Ospitalea: ☎ (0)5 59 51 45 45.

Bankuak:

BBVA, Populaire, Inchauspe- Victor Hugo.

Dirua trukatzeko bulegoa:

Change-Plus- Rue Ganbetta 32.

Kotxe-Tailerrak:

Ford- Rue Layats. ☎ (0)5 59 51 33 33.

Renault- Victor Hugo. ☎ (0)5 59 26 04 02.

Kotxeak alokatzeko:

Avis- Gare. ☎ (0)5 59 26 76 66.

Garbilekua: Rue Philippe Veyrin 41.

Jatorduan:

Mallet Stevens Jatetxea (Hélianthal

Thalassoterapia)- Pl. Maurice Ravel.

Kaiku Jatetxea- R. de la République 17.

Ramuntcho Jatetxea- Rue Garat 24.

Ongui-Ethorri Jatetxea- Rue République angle 15.

Bar Denen Kantuta- Jauregiberreri Etorb 13

Pizza Bella Pizzeria- Victor Hugo 48.

Jan eta lo egiteko:

**Hôtel Donibane- Av. Layatz. ☎ (0)5 59 26 21 21. Logela 36,59-57,17 euro.

**Hôtel du Trinquet Maitena- Rue du Midi 42.
☎ (0)5 59 26 05 13. Logela 33,54-54,88 euro.

***Hôtel kapa Gorry- Rue P. Gelos 9.
☎ (0)5 59 26 04 93. Logela 35,06-38,11 euro.

Lo egiteko:

***Hôtel Madison- Bv. Thiers 25.

☎ (0)5 59 26 35 02. Logela 42,69-83,85 euro.

**Hôtel Ohartzia- Rue Garat 28.

☎ (0)5 59 26 00 06. Logela 45,73-79,27 euro.

**Hôtel de Paris- Bv. Passicot 1.

☎ (0)5 59 85 20 20. Logela 30,49-67,08 euro.

***Camping International- Erromardie Hondartza. ☎ (0)5 59 26 07 74.

***Camping Ferme Erromardie- Erromardie Hondartza. ☎ (0)5 59 26 34 36.

***Camping Iratzia- Erromardie Hondartza.
☎ (0)5 59 26 14 89.

GETARIA

Turismo Bulegoa: Rue Swieciniski (Gare).

☎ (0)5 59 26 56 60.

Botika: RN 10. ☎ (0)5 59 26 50 43.

Jatorduan:

Etche Terra ta Txamara jatetxeak- Kaian.

Pizzeria Malatie- Av. General de Gaulle.

Bar Basque- Av. Mgr Mugabure.

Jan eta lo egiteko:

**Hôtel Choko Ona- Av. Harispe. ☎ (0)5 59 26 51 01. Logela bikoitza 26,68-33,54 euro.

BIDARTE

Turismo Bulegoa: Rue Erretegia (Herriko Etxearen atzean). ☎ (0)5 59 54 93 85. Egunero zabalik.

Gendarmetegia: ☎ (0)5 59 54 91 74.

Botika: RN 10 bis. ☎ (0)5 59 54 91 95.

Kotxe-tailerra: Bidart Automobiles- RN 10.

☎ (0)5 59 54 92 57.

Bankua: BNP- Rue Grande Plage.

Jatorduan:

Pizza Mama- Rue Ouhabia.

La Cucaracha- Ouhabia Hondartza.

Buffalo Grill- Le plateau RN 10.

Jan eta lo egiteko:

**Hôtel-Restaurant Ypua- Rue de Chapelle.

☎ (0)5 59 54 93 11. Logela bikoitza 38,11-50,31 euro.

Hôtel-Restaurant Elissaldia- Herriko Etxearen Plaza. ☎ (0)5 59 54 90 03. Logela bikoitza 27,44-43,45 euro.

***Camping Pavillion Royal- Av. du Prince de Galles. ☎ (0)5 59 23 00 54.

Denbora-pasak

Asteko Lokuzioa

MANXUT MANXUT

2A2PIAK
BATMAN

BI ZEHE BETE SUDUR UTZI

Inor engainatu,...

ELKARTZEKOAK GINEN MENDIRA JOATEKO...

DEJAR CON UN PALMO DE NARICES, DEJAR PLANTADO /

...inorekiko hitzordura ez agertu

BAINA BI ZEHE BETE SUDUR UTZI NINDUEN

POSER UN LAPIN / TO STAND SOMEONE UP

Kike Amonarrizen Umorea

JUDUEN UMORE ARRAZISTA

Barre, besteekin ala besteen kontura egin daiteke. Eta barre, nork bere buruari, edo besteei egin dakieke.

Talde eta herri guztietan daude, beste talde eta herri batzuen kontura barre egiten dutenak, eta txiste berberekin barre imintziorik ez egiteaz gain, min-duak sentitzen direnak ere.

Umorearen bidean txisteen ibilgailua, elkartasunaren geltokira edo arrazakeriaren atseden gunera eramán dezake

gidariak. Eta zertara dator gaur horrelako sermoia, galdetuko duzue askok? Aspaldi ez nuela horrelakorik botatzten orriotan, baina interesgarria iruditzen zait ideia horiek freskatzea, Jerusalemgo judu askok elkarri kontatzen dioten txiste hau ulertu eta hango auziaren oinarri sozialak hobeto ulertzeko. Hona txistea.

Bihotzekoak jota, bat-batean hil eta paradisura heldu omen zen judu bat. Atea jo eta San Pedrok hartu zuen:

-Kaixo Levy! Zatoz barrura!

-Ni barrura? -galdetu omen zuen juduak guztiz harrituta?-. Judua izan arren, onartu egiten al nauzue zeruan?

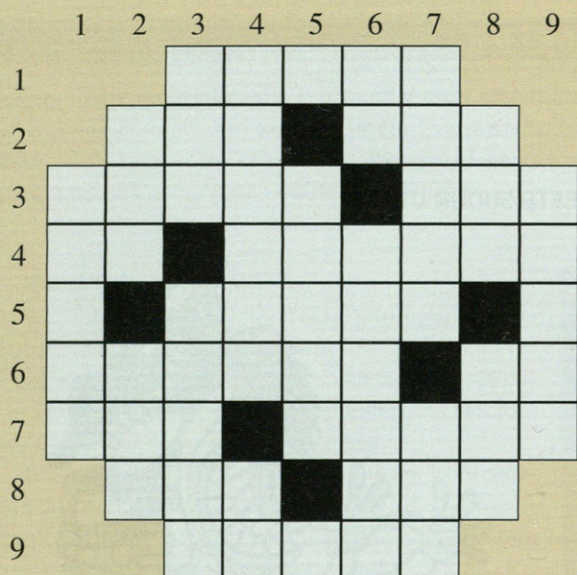
-Bai gizona! Gure erlijioa oso eskuzabala da eta ez dugu inolako arazorik beste sinesmenetako pertsonak onartzeko. Egin kontu, Moises, Buda, Luther, Konfuzio,... Denak hemen dira.

-Eta Mahoma?

-Bai, noski! Mahoma ere gure artean da -erantzun zion San Pedrok- Eta orduan juduak:

-Oso ondo... Mahoma! Bi kafe mesedez!

Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

- 1.- Gizon izena. 2.- Zilbor. Zenbaki bakoiti.
3.- Iparraldean, kiratsa. Joan den urtean. 4.- Non atzizkia.
Itsasontziaren aurreko aldea. 5.- Röntgen. Harrotasunez.
Tona. 6.- Taloia. Interjekzioa. 7.- Frantziako hegazkinetan.
Neba. 8.- Bizkaian, iratzea. Gabarra.
9.- Izatasuna duena.

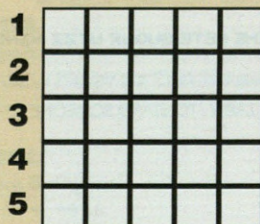
GOITIK BEHERA

- 1.- Gutuna. 2.- Ohorezko hitz emate. Hamabi.
3.- Oinaze. Nazio. 4.- Anai-arreben seme-alabak.
Lehena eta azkena. 5.- Potasioa. Kolore mota. Bokala.
6.- Europako Batasuna. Pluralean, fruta mota.
7.- Lanbro. Izen arabiarra. 8.- Tik-..., erlojuaren hotsa.
Gipuzkoako herria. 9.- Puska.

Ekar bosteko hori!

Ezker eskuin eta goitik behera,
zenbaki bakoitzean hitz bera
aterako zaizu

1 2 3 4 5

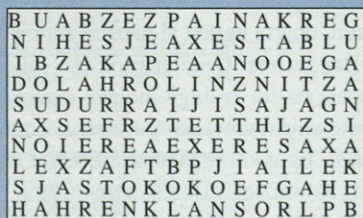
1. Alegera. 2. Handi.
3. Diru zahar. 4. Labore hautsa.
5. Guraso arrak.

Letra Zopa

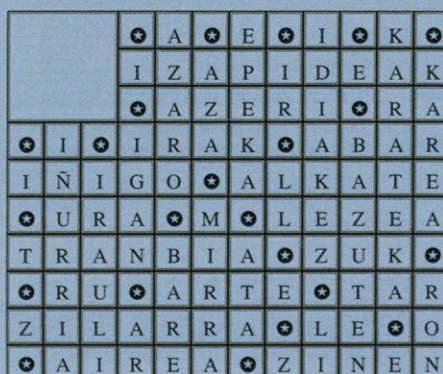
Aurki itzazu
Ibilaldia
jaiaren
lekuko izan
diren 8 herri
eta hiri.
Hitzak
ezker
eskuin,
goitik
behera
edo
diagonalean
azalduko
zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

8ko txikian

1. Amantala. 2. Askapena. 3. Suziriak. 4. Irrintzi.
5. Iturgina. 6. Onibarra. 7. Orratzak. 8. Orkatila.
9. Apalaldi. 10. Gerizatu. 11. Okindegi. 12. Elastiko.

Hitz gurutzatuak

Ezker eskuin: 1. Izaro. 2. Ahi. Epe. 3. Eliza. Ert. 4. Da.
Ataria. 5. A. Arana. L. 6. Batela. Ot. 7. Ene. Aiara. 8.
Era. Ale. 9. Ataka.

Goitik behera: 1. Edabe. 2. Ala. Ane. 3. Ihi. Atera. 4.
Zizare. At. 5. A. Atala. A. 6. Re. Anaiak. 7. Opera. Ala.
8. Eri. Ore. 9. Talka.

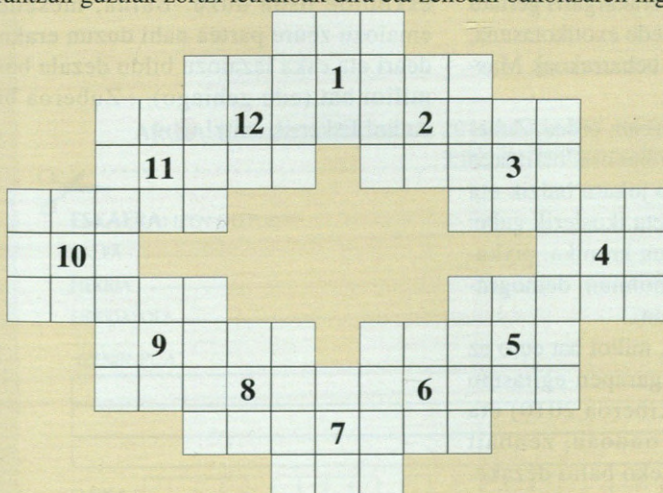
Hitza Gezidunak

	Izena	Deitura	Tantalioa	Astoa, esaterako	Abesti
	Inguruak	Bihi, ale	Hizki grekoa	Emakume dotorea	
	Ipar., giltza			Sortu zintuena	
	Materia			Iodoa	
Jezarlekuak	Ortzi		Metalen erakarle		
Elkarlana	Ez erraz		Euskaraz eta kitto!		
				Ardi, hitz elkarketan	
				Emakume izena	
Bizkaian, sobera		More		Alderdi politikoa	
Ogi egilea		Bokala		Asiako estatua	
			Gaia		
			Erdi, hitz elkarketan		Tente
Bilo		Erbioa		Oinarritzko edari	Kontso-nantea
Musika nota		U bikoitza		Nork atzizkia	Tona
	Aurrera egin				
	Bokala				
Suari dario		Ut!			Kontso-nantea

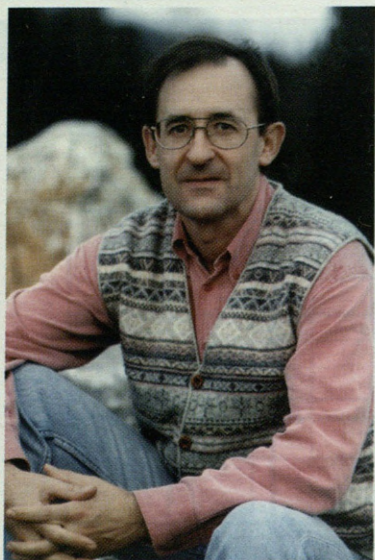
Pertsonaia: Osasuna futbol taldeko jokalaria

8ko Txikian

Erantzun guztiak zortzi letrakoak dira eta zenbaki bakoitzaren inguruan kokatu behar dira. Hitzak ordu orratzen arabera bideratu behar dira, beti ere zenbakiaren gaineko lauki txikitik abiatuta.

- 1.- Talka, kolpea
- 2.- Intsektu mota
- 3.- Ez politik
- 4.- Titulu
- 5.- Narrasti mota
- 6.- Astoaren oihua
- 7.- Pl., zango atala
- 8.- Larru gordinezko oinetakoa
- 9.- Intsektu mota
- 10.- Gerriko lotailua
- 11.- Onarpena
- 12.- Urtaro bat

ALBERTO ELOSEGI

IÑAKI MENDIGUREN

“Bere edertasunaren atzean, ordea, Zuberoak badu tragedia handi bat ere, bizitzako oholtzan ez antzeztu edo jokatu baizik eta pairatzen duena, isilean eta ikuslerik gabe: iragarritako heriotza baten kronika, pixkanakako odol-hustea ekonomian, demografian, hizkuntza eta kulturean...”

BIBA XIBEROA!

Ez dut ezkutatuko neure etsipena azken hilabeteotako euskal politikaz. Ulergaitzak gertatu zaizkit EAEko aurrekontuen inguruko jarrerak, konertzertu ekonomikoaren negoziazioak, batzuen aldaberatasuna eta beste batzuen inmobilismoa, etikaren erabilera, erakunde armatuaren asmoak...

Eta ondorioz, ezintasun-sentimendua nagusitzen zait. Demokrazia, hauteskundeak, etab. gorabehera, nago herritar arruntok politikan eragiteko dugun gaitasuna hutsaren hurrengo dela, gure buru gainean dabilzan goi- eta behe-presioetan eta ondoriozko haize-borroketan eragiteko dugun ahalmenaren parekoa. Bi estatu ahaltsuen eta bere bideari darraion erakunde klandestino baten artean, interes, lobby eta presio kontraesankorren artean harrapatuta, egunerokotasuna ihesi doakigula iruditzen zait sarri.

Horregatik, ongi etorriak ekimen zehatz eta positiboak, beren akats eta guzti, zerbait eraikitze bidean doazenak: adibidez, Elkarriren bake-konferentzia, edota Udalbiltzak babestutako kanpaina, zuberotarrentzat milioi bat euro biltzeko.

ZUBEROA -eta oro har Iparraldea- oso ezezaguna da hegoaldeko euskaldun askorentzat, baita beren burua abertzale eta militantetzat duten askorentzat ere. Beste zenbaitentzat azken urteotan erakargarri gertatu da Zuberoaren bitxitasun edo exotikotasuna, eta behin behintzat ikusi beharrekoak Maskaradak, Pastoralak, etab.

Bere edertasunaren atzean, ordea, Zuberoak badu tragedia handi bat ere, bizitzako oholtzan ez antzeztu edo jokatu baizik eta pairatzen duena, isilean eta ikuslerik gabe: iragarritako heriotza baten kronika, pixkanakako odol-hustea ekonomian, demografian, hizkuntza eta kulturean...

Horri buelta emateko, milioi bat euro ez da inola ere aski, baina garapen-egitasmo zabal baten barruan (Xiberoa 2010) eta beste dirutza batzuen ondoan, zenbait proiektu gauzatzen hasteko balio dezake. Informazio zehatza Udalbiltzaren web

orrian duzu. Eztabaida antzuez, manifestazio eta protesten inflazioaz aspertu samar dagoenarentzat aukera bikaina bere energia herrigintza praktikora bideratzeko.

Horrelako ekimen bati abertzaleak, ezker nahiz eskuinekoak, nekez eman diezaioke ezezkorik; are gehiago, ez abertzale baina herrizale denak ere (Ezker Batuak, Euskal Sozialismo Berriak...) arazo handirik gabe onartu beharko luke Iparraldearekiko lotura berezia. Ez, noski, aberri bakarrik gizadia dela dioenak; horrelakoak beti aurkituko dizu premia larriagorik Kazakhstannen edo Ahmedabajen, eta ziur asko abertzaleen txokokeria itsutzat joko du Zuberoari laguntza ematea.

BESTE KONTU BAT ere badago. Gure artean oso ohikoa da bat bitan banatzea, berez ahul garenok horrela indartuko garelakoan edo. Eta oso ohikoa da, banatu ondoren, bestearengandik datorren guztia ukatu eta zapuztea. Euskaldunok gauza on asko ditugu, dudarik gabe, baina egoskorkearian txapeldun ere bai, eta etxekalte geure buruari harrika jarduteko dugun gaitasuna ikusita, miresgarria da oraindik bizirik irautea... nahiz eta, egia esan, oso ahul eta erdi bizirik iraun; ez, noski, ekonomian eta enpresagintzan (horretan Europako mailan gaude!), baina bai euskaltasunean.

Eta hori diot, Udalbiltza “hau” oso gogoko ez duenak aitzakia erraza duelako kanpainari muzin egiteko (tartean, EITB ote dago?). Zu ere horietakoa bazara, konforme, eskubide osoa duzu. Baina, mesedez, emaiou zeure parte nahi duzun erakundeari eta eska iezaiozu bildu dezala beste milioi bat (edo gehiago)... Zuberoa bizi dadin! Eskerrik anitz! ●

[illegible]

BERRI ONAK

EGUERDIAN, ALBISTEAK EUSKARAZ

Astelehenetik ostiralera, 14:30etan

IKER ESTALA

ANA ARANBERRI

ION LOPEZ

LOCALIA tv

GIPUZKOA

Gipuzkoako Telebista Berria

Ikusi nahi bagaituzu
tel.: 943 42 12 15

